

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 3 24. januarja 1980 Leto XVIII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

V. d. odgovornega urednika
TONE URBAS

Novinarji - uredniki:
ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino

MILENKO STRASEK - reportaža

MILENA ŠTRAJNAR - kultura

BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIĆ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelček:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-488

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/7-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Po shojeni in
preizkušeni poti
str. 2-3

Po poteh odreda spoznavamo veličino NOB

V Dupljah, v vasi nedaleč od Kranja, so pripravili v nedeljo že peti tradicionalni smučarski tekaški maraton Po poteh Kokrškega odreda, na katerem je nastopilo več kot 2000 tekmovalcev, med njimi je bilo tudi 15 nekdanjih borcev Kokrškega odreda.

Foto: Nace Bizilj

Najlepša zmaga je zmaga nad samim seboj!

Koliko modrosti je v teh besedah, v besedah, kjer so medalje zares drugotnega pomena, kjer je pomembno le sodelovati, kreniti s starta in priteči na cilj.

Smučarski tekaški maratoni so izredna priložnost za preizkus fizičnih sposobnosti slehernega tekača, ki se poda v dolgo tekaško smučino. In če ta smučina vodi mimo pomnikov naše revolucije, po gozdovih in stezah, kjer naš revolucionarni nemir ne pojenjuje, temveč se vedno znova in znova, leto za letom iz tekmovanja v tekmovanje vrača številnejši in pomlajen z generacijo smučarjev tekačev, ki prihaja za nami, je namen naših množičnih smučarskih maratonov dosežen.

Smučarski tekaški maraton Po poteh Kokrškega odreda je za nami. Že februarja vabijo Bloke na tradicionalne smučarske teke in letošnjo posebnost Dakijev tek. Komaj se bodo umirile tekaške proge Trnovskega mara-

Zmaga nad samim seboj

tona, se bo le nakaj dni za tem pognala pod vznožjem kočevskega Roga v Občicah množica smučarjev tekačev za pokal našega tednika...

Ni še dolgo tega, ko je bil organizatorjem množičnih tekaških prireditev poglavitni cilj samo število, čim večje število tekmovalcev, s katerimi so želeli opravičiti svoj poglavitni namen. Že letos pa so vsi ti smučarski maratoni oplemeniteni tudi z vsebino. Dupljski maraton nam je lahko za primer, saj domala ni bilo tekmovalca, ki ne bi vedel, da vodijo tekaške smučine prav po tistih poteh, po katerih so med NOB hodili borci Kokrškega odreda, kjer so se bili do zadnjega moža, do zadnjega diha... Osnovnošolci so v ta namen napisali vrsto spisov, Duplje so ponovno partizansko zaživele in dokazale svojo pripadnost pri delu in organizaciji tako velike manifestativne prireditve, ki je letos presegla vsa pričakovanja.

V tekaško smučino se je podalo tudi petnajst nekdanjih borcev Kokrškega odreda. Leto niso bila pomembna, mesto tudi ne, pomembno je bilo sodelovati in priteči v cilj in dodati kamenček k velikemu mozaiku našega boja, ki ganekdanjborci nenehno dograjujejo s svojim zgledom.

In že prihodnji Dakijev tek na Blokah in Trnovski maraton v Črnem vrhu nad Idrijo bosta priložnosti za dokaz, da smo zbolj iz rekreativne začetnosti končno že prišli na vsebino, na tisto pravo vsebino, ki je bila in bo vodilo tudi v prihodnje.

Tone Urbas

Prihodnjo številko TV-15, ki bo izšla 31. februarja, bomo posvetili spominu in delu Edvarda Kardelja.

Tople besede tovarišu Titu od vsepovsod

Dragi tovariš Tito!

Borci ti želimo, da bi kar najhitreje okreval in nadaljeval s svojim delom.

Tako in z enakimi željami prihajajo najboljše želje predsedniku Josipu Brozu Titu z vseh krajev sveta, od velikih državnikov in delovnih ljudi, delovnih organizacij in mladine.

Mostarski mladinci v svoji brzojavki tovarišu Titu pišejo: »Odpiramo svoja srca, da ti povemo naše prepričanje in naše želje za tvoje hitro in uspešno okrevanje v korist pobratenih narodov in narodnosti socialistične samoupravne in neuvrščene Jugoslavije. Tudi tokrat ti izražamo svojo brezmejno ljubezen do miru, svobode, neodvisnosti in samoupravljanja.«

Borci tretje krajiške brigade po svojem komandantu sporočajo: »Veliko jugoslovansko srce z najiskrenejšimi željami utripa za tvoje dobro zdravje in mi smo ob njem in ob tebi. Čimprej ozdravi! Potrebujemo tvoj neizčrpn optimizem in vedrino tvojega duha – duha neutrudljivega borca za svobodo.«

Oglašajo se mornarji z ladij vseh morij sveta, oglašajo se delavci na začasnem delu v tujini, oglašajo se posadke našega letalstva. »Na našem potovanju opravljamo naloge, ki si nam jih ti, tovariš Tito, začrtal. Opravili jih bomo tako, kot si nas učil. Kjerkoli smo, prizadevamo si za mir ter bratstvo in enotnost. Prepričani smo, da boš kmalu ozdravel in spet stopil na govorniški oder miroljubnega sveta, ki te pričakuje.« To sporočilo so poslali posadka in potniki letala DC 10, ki so bili na poti v Avstralijo.

Vsi, ki jim je mir na našem planetu zares cilj in ne le prazna beseda, se zavedajo velikega prispevka in prizadevanj tovariša Tita za mir. Tako so na primer poslali udeleženci velikega komunističnega zborovanja v Madridu (za solidarnost z narodi zahodne Afrike) na pobudo tovariša Santiaga Carrilla in s soglasno podporo italijanskih, francoskih ter afriških udeležencev zborovanja, brzojavko, v kateri želijo tovarišu Titu hitrega okrevanja, hkrati pa izražajo svojo trdno solidarnost s socialistično Jugoslavijo in njenim vodstvom.

To so le drobci podobnih misli in želja, ki te dni hitijo k tovarišu Titu.

NAŠ KOMENTAR

Po shojeni in preizkušeni

V razpravah, ki v zadnjem času zajemajo odnose med katoliško cerkvijo in našo samoupravno socialistično družbo, moramo vedno izhajati iz dejstva, da za položaj te cerkve v SRS veljajo vsa tista načelna idejnopolitična izhodišča, ki jih je sprejel ustanovni kongres KPS v Čebinah. Ta izhodišča so dobila svojo vrhunsko potrditev ob ustanovitvi Osvobodilne fronte in v vsem nadaljnjem medvojnem in povojnem revolucionarnem procesu. Politična vprašanja, ki so nastajala v praktičnem uveljavljanju na ustanovnem kongresu sprejetih stališč do vere in verujočih, so bila v posameznih etapah našega razvoja praviloma uspešno rešena. To je bilo možno zato, ker so bila v zasnovah vseh temeljnih političnih premikov strogo spoštovana tudi vsa tista idejnopolitična izhodišča, ki so od Čebin dalje opredeljevala položaj vere oziroma verujočih v družbi nasploh in še posebej v družbi, za katero smo se borili in kakršno gradimo danes. To je partija oziroma zvezo komunistov obvarovalo morebitne kratkoročne politike in psevdorevolucionarnih in sektaških ciljev, ki bi povzročala razna nihanja.

Zveza komunistov je tako v svoji politiki do vere in verujočih vedno imela ustaljen politični odnos. Zato si je vedno tudi prizadevala obvladati vse stranpote, ki bi lahko ogrožale uspešnost revolucionarnega poslanstva in akcije. To je z uspehom dosegla tudi takrat, ko je uradna katoliška cerkev na Slovenskem s podporo velikega dela duhovščine prešla na stran okupatorja in narodnega izdajstva in ob koncu vojne doživela popoln moralni in politični brodolom. Takrat bi namreč partija lahko, če ne bi znanstveno pojmovala vere in verovanja, zapadla v evforijo zmagovalca in skušala »iztržiti« precejšen del tistega, kar ji je že pred vojno glede vere podtikala reakcija, saj je partija imela veliko večino verujočih, toda od uradne cerkve prevaranih množic na svoji strani. Posamezne sektaške pojave, ki so bili v tistem času predvsem odraz ogorčenja nad vsem, kar je bilo v vojni storjeno hudega v imenu vere, je partija energično obvladala. Hkrati pa so bili s prvo ustavo, ki je dejavnost verskih skupnosti postavila izključno v sfero verskih zadev, ustvarjeni pogoji za resnično svobodno in sle po obla-

sti razbremenjeno cerkev.

Ta znana dejstva uvida omenjamo zato, ker včasih lahko razprave, zlasti pa v novejšem času posamezni prispevki v tisku, vzbudijo vtis, kot da bi bilo potrebno odnose med našo družbo in še posebej zvezo komunistov kot vodilno silo v njej ter cerkvijo in verujočimi na novo opredeliti in spremeniti nekatere dosedanje poglede. Če bi sprejeli takšno razpravo, bi potisnili načelno in praktično že razčiščena vprašanja nazaj v čase pred Čebinami oziroma pred ustanovitvijo Osvobodilne fronte in bi v končni konsekvenci oživljali tisto politično atmosfero, ki je bila dokončno obvladana z našo zmogovito revolucijo.

Tukaj bi se dotaknili le treh vprašanj, o katerih se v zadnjem času razmeroma precej razpravlja.

● V zadnjih mesecih je v verskem tisku in tudi v tisku socialistične zveze tekla razprava o položaju vernika v naši družbi, o njegovih pravicah in o »dilemi«, ali je verujoči občan drugorazreden državljan oziroma kaj je potrebno storiti, da to ne bi bil. Posebno v verskem listu Družina so bili objavljeni nekateri prispevki, ki so presegli možno mero in načenjali to vprašanje z militantnih klerikalnih stališč. Naj zato še uredništvo TV-15, čeprav nekoliko pozno, pove nekaj besed.

Prav gotovo je potrebno uveljavljanju pravic in dolžnosti v samoupravni socialistični družbi v vsakodnevnem življenju neprestano krčiti pot. Že desetletja subjektivne sile našega samoupravnega socializma zlasti s političnimi sredstvi odstranjujejo ovire, ki preprečujejo, da bi nujna skladnost med pravicami in dolžnostmi še bolj pospeševala celoten razvoj. Pri tem se vedno močneje opirajo na samoupravno socialistično zavest občanov, ki je tako kot v preteklosti skupna vsem, ki so se opredelili za socializem ne glede na njihov svetovni nazor. Opredelitev za socializem in zavzemanje zanj, strokovna usposobljenost in neposredna delovna prizadevanja so torej temeljna merila, ki naj omogočajo ustrezno delo in družbeno veljavo vsakemu občanu. Podtikanje, da to ne velja za vernike, da se jim glede tega dela krivica ipd., pomenijo kljub posameznim pojavom sektaštva, o čemer bomo spregovorili

kasneje, objektivno odpiranje politične fronte, ki naj omogoči uveljavitev elementov političnega pluralizma in njegovo konstituiranje. Odkrit poskus v tej smeri so namreč vse glasnejše in pogostejše zahteve, da tudi verniki sodijo na vse in torej tudi višje položaje v naši družbi, ki jih sedaj imajo v veliki večini komunisti, da verni omenjenih služb zaradi svoje verske pripadnosti ne morejo dobiti, in da je to v očitnem nasprotju z ustavo itd. Po tej logiki namreč komunisti v družbi ne delajo na odgovornih dolžnostih kot vsestransko angažirani ljudje za utrditev in nadaljnji razvoj samoupravnega socializma, ampak kot ateisti, ki jim je ateizem osnovno poslanstvo. Ob sebi naj imajo zato za nekakšno protitež tudi teiste, če hočejo biti zavarovana verska čustva in človeške pravice verujočih občanov. Ob takih zahtevah je preprosto prezrto dejstvo, da ogromno zelo odgovornih družbenih nalog opravljajo nečlani zveze komunistov, ki jih nihče ne evidentira glede njihove religioznosti ali pa ateizma, temveč le po merilih, ki so zgoraj podčrtani, torej po resnični zavzetosti za samoupravni socializem. Zahteve in ugotovitve Družine, Glasa koncila itd. torej vodijo k preštevanju vernih in neverujočih v družbi in na delovnem mestu ter končno k temu, da so tudi verniki poslej povezani in varovani. To pa bi v praksi izsiljevalo take organizacijske vezi med njimi, ki v bistvu peljejo k lastni stranki in s tem v klerikalizem. Komunisti se po tej logiki ne borijo za interese vsega delovnega ljudstva, temveč le za razširjenje ateizma. Tako pa je pred vojno komuniste opredeljevala reakcija, zlasti klerikalna in med vojno bela garda, ko je svojemu narodnemu izdajstvu dajala pečat boja za vero. Takšno stališče je zato v bistvu napad na zgodovinsko vlogo komunistične partije oziroma zveze komunistov, ki se je bila edina od vseh političnih grupacij na Slovenskem sposobna od vsega začetka, zlasti pa od Čebin naprej, odreči boju za lastno oblast in se z vsami močmi boriti za oblast delovnega ljudstva oziroma danes za samoupravni socializem. Dejstvo, da je komunistična partija oziroma zveza komunistov imela in ima vodilno vlogo, pa je samo izraz odgovornosti, da utemeljeno in od ljudstva sprejeto idejnopolitično zasnovo tega boja izpelje in nadaljuje.

poti

Tak položaj zato ne ustvarja nikakršnih razlik med člani in nečlani zveze komunistov. Primeri neskladja med tem načelom in prakso se politično v ničemer ne razlikujejo od vseh drugih težav objektivnega in subjektivnega izvora, proti katerim se je treba enako zavzeto boriti. Razprava o tem, ali je lahko učitelj veren ali

klajen z osnovnimi družbenopolitičnimi smotri, s katerimi tako sektaštvo kot klerikalizem ne moreta imeti nobenih vezi. Če je bil določen učitelj ne glede na svojo svetovno-nazorsko pripadnost dovolj družbenopolitično angažiran in do znanosti nezavrt, je rekdokdaj trčil na sektaštvo, ki ga ne bi mogel obvladati s pomoč-

majo z ustavo opredeljen položaj vere v naši družbi, in ki so se kot občani z vsemi svojimi pravicami tako ali drugače tvorno vključili v naš samoupravljeni sistem. Poznamo primer intrigantskih obrekovanj duhovnika, ki je za cerkev v svojem okolju storil več kot marsikateri njegov stanovski tovariš, pa je hkrati član

Uredništvo našega časopisa se je glede na temo, ki jo želimo obravnavati, obrnilo na predsednika časopisnega sveta TV-15 in člana predsedstva ZZB NOV Slovenije Franceta Perovška, da za nas pripravi današnji komentar. Pripravil je pričujoči prispevek.

pogledih tistih posameznikov, ki so sicer sprejeli materialistični pogled na svet in ga podkrepili s poglobljanjem v marksistično znanost, vendar je ta v njihovi zavesti še dokaj krhka, necelovito zasidrana in izolirana od ustvarjalnega političnega pojmovanja družbe in odnosov v njej, in zato svoje »znanje« brez vsakega smisla za politiko in odgovornost prodajajo javnosti.

Tem virom bi dodali še tistega, ki ga je pravzaprav odprla sama uradna cerkev s svojo predvojno in medvojno protikomunistično naravnostjo, ki je ustvarila za vernike splošno veljavno pravilo, da se za resničnega pripadnika cerkve in s tem verujočega prizna le tistega, ki je na političnih pozicijah vojujoče se cerkve. Za ljudi namreč, ki svojega verovanja niso zgradili na globljih spoznavnih temeljih, in ki so kasneje sprevideli to vlogo cerkve, je vera »padla« skoraj v trenutku, in zato še danes gledajo nanjo in verovanje sploh iz tega zornega kota. Treba je vedeti, da takšno gledanje sploh ni sektaštvo, če ostaja v domeni osebnega prepričanja, do katerega ima vsak ustavno pravico. Šele ko se poskuša uveljaviti kot splošno družbeno, kot odnos socializma do vere in skupnosti, lahko govorimo o sektaštvu. Vendar pa to zvrst sektaštva ni mogoče politično trajno obvladati, če pri tem tudi cerkev kot celota ne bo zavzela pozitivnega odnosa do znanih zgodovinskih dejstev iz ne tako davne slovenske preteklosti ali pa da vsaj ne bodo postavljene pod vprašaj tisti posamezniki in tokovi v njenih vrstah, ki so ji utirali pot za sedanje dobre odnose z našo družbeno skupnostjo.

Korenine sektaštva so torej različne in tudi časovno in generacijsko raztegnjene. Toda večino sektaških pojavov je možno z ustrezno idejnopolično zavzetostjo v glavnem vedno obvladati. Tako je do sedaj tudi bilo, ker so se komunistična partija oziroma zveza komunistov in Osvobodilna fronta oziroma socialistična zveza z njimi vedno odgovorno spopadali. Tako bo tudi vnaprej. Zato šablonskih opredelitev sektaštva, ki ne poznajo njegovih konkretnih oblik in izvorov in zaradi tega tudi ne učinkovitega obvladovanja, ni možno trpeti. Zlasti borci jih nečejo. Kajti, neredko je bil žrtev takega opredeljevanja njihov ne tako

majhen del, čeprav so prav starejši kadri poznali trdo šolo širokega frontovskega dela in so bili nosilci nenehnega spopada tako s sektaštvom kot z oportunizmom.

● Bodoči odnosi med našo samoupravno socialistično družbo in verskimi skupnostmi se bodo tudi v prihodnje uredili po že shojeni in preizkušeni poti. Na tej osnovi je bil pripravljen in sprejet zakon o položaju verskih skupnosti v naši republiki. Z njim je bila ta preizkušena pot pravno utemeljena in ustvarjena so bile možnosti, da jo brez nihanja v bodoče še uspešneje nadaljujemo. Družba ne bo pri tem dopuščala nikakršnih motenj in tudi vsi udeleženci v NOB ji bodo pri tem zanesljiva opora. Njihove izkušnje in zavzetost za reševanje sedanjih problemov in nalog so tolikšne, da znajo dobro razlikovati med dobranmernimi hotenji in kontrarevolucionarno konstrukcijo, ki se naslanja na napačne ocene naših notranjepolitičnih, gospodarskih, kulturnih in ostalih razmer ter mednarodnih premikov v najnovejšem času. Tisti, ki to počno in žele v uhojene odnose med našo družbo in katoliško versko skupnostjo v naši republiki vnašati motnje ter pod plaščem obrambe verskih in drugih človeških pravic kovati pogoje za politični pluralizem in prevlado desnice, naj vedo, da imajo take težnje svoje meje, ki jih ne bo mogoče nikoli prestopiti! Tudi z izsiljevanjem vseh zvrsti ne! Najmanj s sklicevanjem na dozdevno kršenje človekovih pravic takrat, ko družba upravičeno sprejme samozaščitne ukrepe, in ko so dogodki te vrste po ustaljenih kanalih razmeroma zelo hitro posredovani v nekatera inozemska uredništva časopisov in radijskih mrež. Tudi ne s posploševanjem posameznih dogodkov, ki jih je in jih bo življenje vedno prinašalo glede na različne lastnosti in navade ljudi. Naša družba bo tudi budno bedela, da ob poskusih tega izsiljevanja nihče ne bo razvrednotil prispevka, ki so ga že med vojno dali k sedanjim odnosom z verskimi skupnostmi posamezni duhovniki – ki jih še posebno poznajo borci iz Primorske, Štajerske, izpod Gorjancev in drugod – kakor tudi njihovi stanovski tovariši, ki so po vojni na različnih ravneh z osebno opredelitvijo in delom dodali temu prispevku svoj pomemben delež.

Kdor je količkaj mogel, je pomagal nositi huje ranjene tovariše. Tudi župnik-partizan Jože Lampret se je izkazal za požrtvovalnega tovariša. Paški Kozjak, 19. februarja,

ne, je bila zato v marsičem juriš na že zdavnaj odprta vrata, ki pa so začela nihati s sektaškimi ali pa čisto klerikalno zastavljenimi prispevki v časopisih in tistimi odgovori nanje, ki so prešli meje razumljivih in opravičenih sporočil ter osebna stališča izenačili s splošno družbenimi. Vse povojno obdobje smo namreč imeli med prosvetnimi delavci nemalo verujočih in lahko trdimo, da jih je zelo majhen del trčil ob zid sektaštva. Toda ti pojavi niso bili edini. Posamezne sektaške izpade proti vernim učiteljem so spremljali tudi politično sovražni izpadi s klerikalizmom obremenjenih učiteljev, ki se v nekaterih primerih niso pomišljali celo diskriminirati otrok komunistov. S slednjim ne opravičujemo sektaških primerov, temveč samo poudarjamo, da je do njih in drugih pojavov lahko prihajalo v šolah, kjer učnovzgojni proces ni bil us-

jo subjektivnih socialističnih sil, bodisi v šoli ali pa izven nje, če mu to tam ni bilo mogoče.

Ob vsem tem pa ne smemo prezreti dejstva, da imamo pri nas ostanke klerikalizma, ki poskušajo ponovno dobiti krila, med drugim s tem, da želijo voditi tudi svojo kadersko politiko, s katero skušajo razsaditi svoje ljudi na različna področja v naši družbi in tako ustvarjati pogoje za organizirano – strankarsko udeležbo v oblasti. Učinkovit boj proti tem poskusom zato ni sektaštvo, ampak sestavni del vseh prizadevanj za utrditev temeljnih sadov naše revolucije, ki so jedro naše ustave. Prav ti krogi so vedno glasnejši o zapostavljanju vernikov in njihovem odrivanju na raven »drugorazrednih državljanov«. Nema lokrat izvajajo tudi prikrit, a določen politični pritisk na nekatere duhovnike, ki v celoti razumejo in spreje-

zveze borcev in kot občan zavzet za naš samoupravni socializem. Mislimo, da so tudi nekateri drugi, s klerikalizmom neobremenjeni duhovniki izpostavljeni – zlasti na podeželju – pritiskom tradicionalno trdnih privržencev »vojujoče cerkve«, katerih »hiše« se čutijo še vedno odgovorne za to, da bi v njihovem kraju vera obdržala takšen položaj.

● V zadnjih letih se je o klerikalizmu in sektaštvu do vere in verujočih govorilo skoraj vedno povezano. Izhodišče je bilo praviloma v trditvi, da sta klerikalizem in sektaštvo politično enako škodljiva. Menimo, da pojavov klerikalizma in sektaštva glede na njihovo politično škodljivost ne smemo šablonsko izenačevati, če nečemo povzročati nove politične škode. Negativne politične posledice obeh pojavov so sicer nesporne, vendar pa niso enako izmerljive in ob-

Viri sektaštva pa so:

– v dogmatičnoetastičnih in radikalističnih koncepcijah socializma, ki ima kontrarevolucionaren značaj tudi zato, ker se bori za oblast nad ljudmi;

– v bridkih izkušnjah vloge cerkve med NOB, in zato v nezaupanju do vsega kar je cerkveno, ker je bela garda ali črna roka mnogim požgala domove, ubila svojce in sploh v imenu vere izdala svoj narod;

– v vulgarnem izražanju ateizma, ki je praviloma spremljan s primitivizmom, surovostjo in nestrpnostjo, ki nima s politiko nikakršne zveze, razen seveda toliko kolikor terja politično obsodbo in pravno zaščito pred to nestrpnostjo, ki je po navadi povezana tudi s tako imenovano »antifarško« gojnjo, kakršno so poznali predvojni liberalci;

– in ne nazadnje tudi v

Blokovska pot – zgrešena pot

Čeprav je sedanji hudo zapleteni in hkrati na vso moč nevaren mednarodni položaj, ki je dosegel vrhunec s sovjetsko vojaško intervencijo v Afganistanu, tak, da ni v njem za zdaj še nikakršnih otipljivih znamenj, ki bi pričala, da je svet zunaj nevarnosti obnovitve stanja hladne vojne z vsemi njenimi grožnjami svetovnemu miru, pa so minuli dnevi le prinesli nekatere nadvse pomembne značilnosti.

Prva je vsekakor ta, da je pretežna večina sveta na posebnem zasedanju generalne skupščine Združenih narodov nedvoumno obsodila sovjetski vojaški vdor v Afganistan in se zavzela za takojšen umik tujih vojaških sil iz te dežele, kar je prvi pogoj za obnovev popuščanja in utrditev miru. Ne glede na to, kako so v Sovjetski zvezi skušali prikazati glasovanje, ki da naj bi bilo zgolj posledica silovitega vsestranskega pritiska Združenih držav Amerike in Kitajske na članice svetovne organizacije, je izid glasovanja v resnici izzvenel v znamenju svetovnega referendumu za mir.

Druga značilnost glasovanja je ta, da je bilo v polnem obsegu izraz bistva in duha politike, ki je vodilna za celotno delovanje neuvrščenega gibanja. Obsodba konkretnega primera tuje vojaške intervencije je bila v resnici obsodba politike blokov, se pravi politike sile, ki je vselej bila vzrok in pobudnik takega vmešavanja v notranje zadeve drugih držav. Povsem napačno bi bilo soditi, kot skušajo prikazati nekateri na zahodu, da pomeni glasovanje diplomatsko zmago nasprotnega bloka oziroma nasprotne blokovske sile. Dokaz temu je stališče, ki so ga glede ameriških sankcij proti Sovjetski zvezi zavzele številne države pa tudi zahodnoevropske članice Atlantskega pakta, ki se niso slepo podredile ameriškim načrtom vsesplošne gospodarske in kulturne zapore proti Sovjetski zvezi in ne odobravajo tudi vseh drugih ukrepov, ki vodijo k zaostrovanju napetosti, nikakor pa ne k rešitvi sedanje krizne situacije v svetu. Dejstvo, da se je nekaj držav vzdržalo glasovanja (18), in da je bilo nekaj delegacij (12) odsotnih v času glasovanja, ne govori v prid Sovjetski zvezi pač pa pomeni izraz posebnega položaja nekaterih držav v odnosu do obeh blokov. Značilen je primer Kube, ki svojega glasu proti resoluciji za obsodbo sovjetske vojaške intervencije ni tolmačila s strinjanjem s to intervencijo, pač pa z izjavo, da nikoli ne bo glasovala skupaj z ameriški imperialisti.

Sovjetsko vojaško intervencijo so podprle nekatere afriške države, vse tiste, ki so v preteklosti bile deležne sovjetske posredne ali neposredne vojaške in druge pomoči pred neposredno nevarnostjo za njihovo neodvisnost. Vendar je značilno, da je pokojni angolski voditelj Agostino Netto v enem svojih zadnjih govorov poudaril nujnost, da se mora Afrika čimprej usposobiti sama sebe braniti, da ne bo prisiljena obračati se po pomoč k tujim silam. Afriške dežele ne morejo odobravati mnogih postopkov Sovjetske zveze, denimo tistega, ko je zapustila Somalijo in svojo vojaško pomoč namerila Etiopiji v boju proti Somaliji. Še posebej ni v skladu z osvobodilnimi načeli podpora, ki jo daje Sovjetska zveza Etiopiji v njenem oboroženem zatrtju eritrejskega osvobodilnega gibanja. Končno, neprizadetost Sovjetske zveze na zasedanjih UNCTAD, ko je šlo za pomoč deželam v razvoju in njeno odrekanje vsake odgovornosti za rešitev gospodarskih težav dežel v razvoju, popolna pasivnost glede boja za novo mednarodno ekonomsko ureditev, vse to so stvarna dejstva, ki ne morejo mirno mimo zavesti afriških narodov tudi tistih dežel, ki so se sicer odločale proti resoluciji neuvrščenih držav na posebnem zasedanju generalne skupščine.

Sovjetska vojaška intervencija je prinesla vidno skodo mednarodnemu komunističnemu gibanju. Sicer je večina komunističnih partij, italijanska, španska, belgijska, britanska, japonsko in nekatere druge, nedvoumno obsodila vojaško intervencijo v Afganistanu. Edina pomembnejša partija, ki je opravičevala sovjetski vojaški poseg je francoska, zaradi česar se je vidno poglobil prepad med njo in vsemi drugimi levimi silami v Franciji, zlasti s Socialistično stranko, kar pomeni udarec enotnosti delavskega gibanja na zahodu. Toliko bolj pomembna je pobuda italijanske partije, ki je obsodila intervencijo kot kršitev načela o nevmešavanju in spoštovanju suverenosti drugih narodov. Z ničemer ni moč opravičiti tujega vmešavanja v notranje zadeve drugih držav, pravi sporočilo partijskega vodstva, nesprejemljivo je vsako nasilje nad suverenostjo in ozemeljsko nedotakljivostjo v korist reakcionarnih režimov, prav tako pa tudi v korist izvoza revolucije.

Prav italijanska partija je osredotočila vse svoje politične akcije k temu, da bi obsodba sovjetske intervencije ne vodila v zaostrovanje blokovskih nasprotij, pač pa naj bi izhod iz sedanje krize koristil utrjevanju politike pomiritev, popuščanja in utrjevanja načel miroljubnega sožitja med narodi. Italijanski komunisti se zlasti zavzemajo, da bi zahodna Evropa kot autonomna politična sila prevzela kar najbolj odločno pobudo v tej smeri.

Večina sveta torej vidi izhod iz sedanjega stanja ne v utrjevanju blokovskih sil, ne v pridruženju dežel politiki ene ali druge blokovske sile, pač pa v iskanju miru na neblokovskih izhodiščih. Če kdaj, je namreč to pot svet spoznal, da blokovske sile gradijo svojo varnost na razbijanju in uničevanju varnosti drugih narodov.

Drago Košmrlj

Manj ustavnih sprememb

Delegati jugoslovanske skupščine so že sklenili začeti postopek za spremembo zvezne ustave, delegati vseh treh zborov skupščine SR Slovenije pa bodo o postopku za spremembo republiške ustave sklepali v prihodnjih dneh. Samo po sebi se ob tem vsiljuje vprašanje, zakaj so potrebne te spremembe?

Odgovor je treba iskati v pobudi predsednika Tita o uresničevanju načela o kolektivnem delu in odgovornosti. Prevladalo je namreč prepričanje, da je treba v zvezni in republiških ustavah spremeniti vse, kar bi v tem trenutku utegnulo ovirati nadaljnjo demokratizacijo družbenopolitičnih odnosov.

V naši republiki so prišli do spoznanja, da zaradi ustavnih določb, ki izražajo temeljna načela samoupravnih družbe, ne kaže spremeni-

njati oziroma dopolnjevati. Te določbe, tako kot so zapisane v jugoslovanski in republiški ustavi, zahtevajo uveljavljanje kolektivnega dela in odgovornosti, zato jih je potrebno samo dosledno uresničevati.

Podobno velja tudi za določbe, ki opredeljujejo temelje družbenopolitičnega sistema. Izjema bi lahko bile samo tiste določbe, ki zadevajo organizacijo dela posameznih organov in organizacij ter čas trajanja mandatov. Že iz tega je mogoče razbrati težnje, naj bi bilo ustavnih sprememb čim manj in naj ne bi posegale v koncepcijo ustavnega sistema ter spreminjale ustavni položaj posameznih organov.

Pri presojanju o tem, kaj spremeniti in kaj ne, ne bi smeli imeti pred očmi samo položaja posameznega organa. Vprašati bi se bilo treba, kaj bi posamezna spremem-

ba pomenila za položaj delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in krajanov v krajevnih skupnostih.

Delegatski sistem predpostavlja uveljavljanje kolektivnega dela in odgovornosti, zato ni nobenega razloga, da bi mandat delegatom skrajševali. Zato pa bi se veljalo zavzeti za enoletni mandat predsednika skupščine in predsednikov zborov. Proučiti bi kazalo tudi predloge glede zamenljivosti delegatov v družbenopolitičnih zbiorih.

Tega dela ne bo mogoče opraviti v kratkem času, pa tudi ne v ozkih strokovnih in drugih krogih. Po mnenju ustavne komisije slovenske skupščine je treba o predlaganih spremembah organizirati široko javno razpravo, ki naj bi pravzaprav tekla vse letošnje leto.

D. M.

Čas za konkretno akcijo

Resolucijo o družbenem in gospodarskem razvoju smo sprejeli. Zdaj je čas, da jo začnemo z vso resnostjo tudi uresničevati. Spoprijeti se bo treba predvsem s primanjkljajem plačilne bilance, z negospodarno porabo sredstev in preširoko fronto naložb.

Povečati naš delež v mednarodni menjavi

Jugoslovanski gospodarstveniki so te dni sami ugotovili, da je našo udeležbo v mednarodni gospodarski menjavi, ki znaša sedaj komaj 0,44 odstotka, mogoče povečati. K temu naj bi prispeval nov samoupravni sporazum o spodbujanju izvoza. Povečali naj bi skromen kapital, s katerim sedaj razpolaga banka za gospodarske odnose s tujino, sprejeli pa tudi več drugih ukrepov, s katerimi bi spodbudili priliv deviznih sredstev.

Največ neznanj je še vedno v zvezi s predlogom, po katerem naj bi pri nakupu blaga uvedli nekatere olajšave. Tak nakup naj bi bil cenejši tudi za 10 in več odstotkov. Predlog je zvezni izvršni svet predložil že lani, vendar se doslej zanj še niso dovolj ogreli. Zagovorniki zamisli menijo, da bi na ta način zadržali v državi velik del deviznih sredstev, ki jih danes občani porabijo za nakupe v tujini.

Drugačno finansiranje federacije

Zvezni izvršni svet se je obvezal, da bo že v prvih treh mesecih pripravil tudi predlog za spremembo finansiranja federacije. Dejstvo je, da

je sedanji proračunski sistem docela neustrezen. To smo sicer vedeli že dalj časa, vendar pa doslej za spremembo tega sistema ni bilo čutiti dovolj velike pripravljenosti.

Zvezni organi pripravljajo poseben zakon o začasnih prepovedi uporabe družbenih sredstev za finansiranje negospodarskih naložb. Vse kaže, da brez tega predpisa ne gre, saj je na dlani, da se nihče noče odreči pretiranemu investiranju. Pod udar tega zakona naj bi prišle vse neproizvodne naložbe, ki jih ni mogoče hitro dokončati.

To seveda pomeni, da bo treba gradnjo nekaterih objektov v državi vendarle prekiniti in tako uskladiti te tokove z dejanskimi možnostmi. To v nobenem primeru ne bo lahko, toda sedanjemu preširokemu investiranju se je treba postaviti po robu, saj je eden poglobitih dejavnikov pretirano visoke inflacije, ki se je lani povzpela že na 22 odstotkov.

Omejiti milijardne zneske za službena potovanja

Sodeč po nekaterih napovedih pa zvezni izvršni svet ne namerava ostati samo pri tem. V pripravi je tudi predlog zakona o začasnih prepovedi uporabe dela družbenih sredstev za izplačevanje dnevnice za službena potovanja, izdatkov za reprezentanco, avtorskih honorarjev in podobno. Teh izdatkov naj ne bi enostavno črtali s seznama. To bi bilo docela nesmiselno. Gre za to, da se omeji nagla rast teh sredstev.

Lani smo na primer samo v devetih mesecih porabili v

državi za dnevnice blizu 18 milijard dinarjev ali kar za 30 odstotkov več kot leto dni poprej. Letos si tega povečanja ne bi smeli več privoščiti. Porast naj bi znašal največ do 10 odstotkov.

Z zakonom naj bi zajezili tudi porabo družbenih sredstev za reprezentanco. Po oceni zveznih organov bi jih lahko v primerjavi z letom 1979 zmanjšali za okrog 20 odstotkov. Ti in drugi ukrepi, med njimi tudi tisti, ki jih pripravljajo republiški in pokrajinski izvršni sveti, naj bi prispevali k ustalitvi gospodarskih gibanj in zmanjšanju vseh oblik porabe.

Pomenili bi pomemben prispevek k varčevanju z družbenimi sredstvi. Razumljivo pa je, da v nobenem primeru ne bi smeli ostati samo pri teh začasnih ukrepih. Prvič zato, ker jih predpisuje nekdo zunaj samoupravnega združenega dela in s tem krati pravice samoupravljalcev. Če bi se potemtakem zanje vendarle odločili, bi resnično morali biti kratkoročno in bi jih veljalo čim prej zamenjati s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori, najpozneje pa do konca letošnjega leta.

In drugič, ker smo prepričani, da je mogoče gospodarske tokove ustaliti le, če se bodo v sedanja prizadevanja vključile vse samoupravne organizacije in skupnosti, od temeljnih organizacij združenega dela, krajevnih skupnosti, občin pa vse do organov in organizacij na ravni federacije. Vsakdo mora zase izdelovati podroben program ukrepov, s katerimi bo svoje poslovanje prilagodil dejanskim možnostim svoje organizacije in družbe kot celote.

D. M.

Aktualnosti doma in v svetu

Posvet s predsedniki občinskih odborov ZZB NOV Slovenije, mestnega odbora, obalnokraškega odbora in člani predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

Na posvetovanju, ki ga je sklical v ponedeljek, 21. januarja predsednik ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik, so borci obravnavali informacijo o razmerah v Afganistanu in Iranu ter o obisku jugoslovanske borčevske delegacije na Kitajskem, o čemer je poročal generalni sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Tone Turnher.

O politični varnostni situaciji je zbranim spregovoril republiški sekretar za notranje zadeve Janez Zemljarič, o nekaterih vprašanjih s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite pa Franc Črnugelj.

Dragica Rometova, predsednica komisije za vloge in pritožbe pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije, je pripravila referat za nekaterimi aktualnimi vprašanji s

področja vlog in pritožb borcev.

Dragica Rometova je uvodoma in navezujoč se na prejšnje teme dejala, da so vloge in pritožbe odraz družbenopolitičnega dogajanja in medsebojnih odnosov v posameznih sredinah pa tudi odraz skrbi in tovarištva do živih tovarišev, spoštovanja do padlih in umrlih, njihovih družin in nenavsezadnje do naše revolucionarne preteklosti in pomnikov nanjo.

Čeprav vseh pritožb ni veliko število, da bi bilo zaskrbljujoče, pa so tudi te stopnička, ki lahko izboljšuje ali pa kvari enotnost med borci. Večja skrb pri obravnavanju vlog in pritožb na vseh ravneh lahko pomaga razreševati tudi spore in ne le krivice prizadetih. Vloge in pritožbe so sicer različne, vendar se v osnovi

delijo na upravičene in tiste, ki se že leta ponavljajo – neupravičene. Nekatere zahteve borcev so tudi take, da jih po obstoječi zakonodaji ni mogoče ugodno rešiti, in pojavljajo se nekatere pritožbe, ki odražajo spore s sredino, v kateri tožitelji živijo.

Pomembno je, da komisija deluje povezano z vsemi tistimi organi, ki na ravni republike tudi rešujejo vloge in pritožbe, poleg tega pa je imenovana komisija pri RO ZZB NOV Slovenije in Jugoslavije ter s pristojnimi občinskimi odbori.

Brez dvoma je v naši družbi veliko storjenega, da lahko že dejansko govorimo o dobršni meri podružbljene skrbi za zdravstveno in socialno varstvo borcev. Rometova pa je, ko je razčlenila vsebino vlog in pritožb ter delo komisije, ki jih

obravnavajo, opozorila tudi na nekatere osnovne probleme, kot so: delovanje dispanzerjev za borce NOV (zlasti patronažne službe), vprašanja zdravljenja borcev v zdravilišnih ter na probleme pri obnovah postopkov za uveljavljanje posebne dobe in pogosto dolgotrajne postopke upravnih organov pri razreševanju teh in podobnih zadev. Tudi stanovanjsko vprašanje, ki je veljalo že za dokaj dobro urejeno področje, se ponovno pojavlja spričo višje starosti borcev in njihove potrebe po bivanju bliže centrom, zdravstvenim ustanovam in storitvenim dejavnostim.

Borci so s ponedeljkovega posveta poslali tovarišu Titu pismo z najboljšimi željami za skorajšnje okrevanje.

B. Ž. J.

Dragi tovariš Tito!

Člani predsedstva republiškega odbora in predsedniki občinskih odborov ZZB NOV Slovenije, zbrani na skupnem posvetovanju v Ljubljani, Ti pošiljamo priscrne tovariške pozdrave z iskreno željo za Tvojo čimhitrejšo ozdravitev, da bi lahko nadaljevali skupni boj pod idejnim vodstvom ZK. Sporočamo Ti, da smo borci NOB zatrdno odločeni tudi v sedanjih zapletenih mednarodnih razmerah, nadaljevati z bojem za mir, za krepitev in razvijanje politike neuvrščenosti, za krepitev bratstva in enotnosti ter enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, za uveljavljanje načel o kolektivnem delu in odločanju ter o krepitvi osebne in skupne odgovornosti ter socialističnih samoupravnih odnosov na vseh področjih družbenega življenja.

**Za republiški odbor
ZZB NOV Slovenije
Janez Vipotnik**

Ljubljana, 21. 1. 1980

Borci iz sežanskega še vedno aktivni v družbenopolitičnem delu

Več skrbi bolnim in osamelim borcem

Delo organizacije Zvez združenj borcev NOV v občini Sežana je bilo v letu 1979 dokaj razgibano. Čeprav je starostna doba borcev že dokaj visoka in tudi bolezen ne prizanaša, je naša prisotnost še marsikje koristna. Še vedno smo v velikem številu aktivni v družbenopolitičnih organizacijah in društvih, zlasti je še vedno potrebna naša prisotnost tam, kjer se obravnavajo in razrešujejo razni gospodarski in drugi problemi, ki se pojavljajo v naši vsakodnevni praksi.

V občini imamo še vedno preko 4500 udeležencev NOB in preko 3400 jih je včlanjenih v naši organizaciji, kar predstavlja še vedno močno družbenopolitično silo v okviru SZDL.

Socialnozdravstveno vprašanje v okviru obstoječe zakonodaje zadovoljivo rešujejo. Družbeni dogovor o priznavalnih udeležencem NOV nam omogoča reševanje še vseh težjih socialnih problemov naših borcev.

Tudi zdravstveno varstvo borcev zadovoljivo rešujemo. V Sežani se je zdravljenje borcev v zadnjem času precej izboljšalo, saj se je v preteklem letu zdraviliško zdravilo preko 100 borcev iz naše občine. Čakalna doba za zdravišča pa je še vedno predolga. Precejšnje pomanjkljivosti čutimo še vedno pri zobozdravstvenih in okulističnih stori-

tvah, vendar upamo, da bodo pristojni organi ukrenili vse potrebno, da se bo tudi na tem področju stanje izboljšalo.

Skrb za bolne in osamele borce bi morala biti bolj prisotna v naših borčevskih organizacijah. Razvijati bo potrebno večji meri organizirano sosedsko pomoč v okviru krajevnih skupnosti. Še vedno je prisotno vprašanje reševanja posebne dobe iz NOB v obnovah postopkov, ker se taki zahtevki ponavljajo v nedogled. V pretežni meri se vsi zahtevki nanašajo na zahtevek za priznanje posebne dobe pred 13. 10. 1943, pa čeprav za to niso izpolnjeni določeni zakonski pogoji. Vemo le, da nekateri vztrajajo pri takih zahtevkih, ker pri naša tako priznanje tudi določene materialne koristi. Do kdaj bodo take obnove postopka še dopustne?

Člani predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Sežana so ob novem letu obiskali in skromno obdarili določeno število bolnih borcev in invalidov NOV. Tudi borce za severno mejo, ki jih je v naši občini še 6, smo obiskali in jih obdarili. Prav tako je delegacija borcev ob novem letu obiskala in obdarila oskrbovance v domu upokoencev v Sežani in borce, ki so na zdravljenju v bolnišnici Ivana Regenta v Sežani. Taki obiski so zelo koristni in dajejo borcem občutek, da niso osamljeni. Ob obisku so bili prijetno gagnjeni in izrazili so željo, da jih še obiščemo.

Naše borčevske organizacije bi morale posvečati večjo skrb prav temu vprašanju. Prav bi bilo, da bi se spomnili naših borcev ob pomembnih življenjskih jubilejih, ob novem letu itd. Tako bi

ohranili in razvijali večjo povezanost med seboj, ki jo v sedanjem hitrem tempu življenja zelo pogrešamo.

Ob akciji NNNP-79, naši borci niso stali ob strani, temveč so se aktivno vključili v akcijo in bili marsikje še vedno nosilci odgovornih funkcij v odborih SLO in družbene samozaščite. Omeniti velja še, da je naše prebivalstvo to akcijo sprejelo kot svojo, z vso resnostjo in s polno odgovornostjo. Tudi z borčevsko organizacijo ANPI v zamejstvu gojimo prijateljske stike in tesno sodelujemo ter jim pomagamo pri uveljavljanju borčevskih pravic borcev, ki so se borili v sestavi NOVJ.

Aktivno sodelujemo z mladino pri organizaciji Kurirčkove pošte, pri organizaciji raznih pohodov po partizanskih poteh, pri odkritju raznih spominskih obeležij iz NOB itd. Sodelujemo tudi z mladino, ki je vključena v teritorialne enote. Sodelovanje z osnovnimi šolami je dobro zlasti pri organizaciji raznih psov, organizaciji obrambnih dni in izvedbi predavanj iz NOB.

Tudi v bodoče bomo skrbeli za ohranjanje in razvijanje tesnega sodelovanja z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami, kar je predpogoj za dosego zaželenih rezultatov.

Marija Gec

Delegacija ZZB NOV Slovenije pri tržaških borcih

Predstavništvo tržaškega odbora VZPI-ANPI je imelo v četrtek, 17. januarja, v gosteh delegacijo ZZB NOV Slovenije, ki jo je vodil Božidar Gorjan.

Na sestanku so borci obravnavali nekatera vprašanja, ki zanimajo obe borčevski organizaciji, predvsem pa so obravnavali smernice za utrjevanje miru in sodelovanja med narodi, ki so bile sprejete na lanskem svetovnem srečanju veteranov v Rimu. Nadalje so spregovorili še o nekaterih vprašanjih priznanja statusa borca, o zdravstveni zaščiti ter o postavljanju primernih spominskih obeležij na nekaterih grobiščih na Tržaškem in o tesnejšem sodelovanju borčevskih organizacij Italije in Jugoslavije za utrjevanje sožitja med obmejnimi kraji in ljudmi.

Visoko priznanje dr. Jožetu Brileju

Minuli teden, v četrtek, je predsednik CK ZK Slovenije France Popit v vili Podrožnik izročil dr. Jožetu Brileju odlikovanje – red narodne osvoboditve, s katerim ga je odlikoval predsednik republike Josip Broz Tito ob 70-letnici. Dr. Jože Brilej je prejel to visoko državno odlikovanje za svoje dolgoletno revolucionarno delo.

France Popit je ob navzočnosti Viktorja Avblja, Mitje Ribičiča, dr. Antona Vratuše, Janeza Vipotnika in drugih na priložnostni slovesnosti orisal jubilarntovo življenjsko ter revolucionarno pot.

SREČANJA

Dvakrat zaznamovana

Svetlana Volarić med žrtvenikom bogu sonca in nacističnimi taborišči

Zgodi se, da življenje napiše scenarij, ki mu je le stežka verjeti. Pisec bi se moral dodobra namučiti, če bi si želel nekaj podobnega izmisliti in splet takšne zgodbe bi terjal mnogo domišljije. Mislim, da se med neobičajne ljudske usode lahko uvrsti tudi življenjska zgodba Svetlane Volarić, ki je izsek svoje težavne poti pustila v knjigi V peklu so zvezde ravnodušno sijale. In v nekaj drugih. Ponavljam, izsek, saj je pot resničnih dogodkov mnogo bolj zapletena in se razteguje na širše življenjsko obdobje. Povedal bom le nekaj neznanih nadorbnosti v črtah.

Leto 1943. Vojna. Krk. Italijani zaprejo Svetlano, ker sodeluje s partizani. Prenaša pošto. Mama šiva in plete za partizane, oče v hiši venomer nekoga skriva. Dolgo so že sumljivi. Petnajstletno Svetlano obsodijo na smrt. Oče Vjekoslav piše pismo, ki naj bi rešilo njegovo hčerko. V prijateljskem tonu in naslovljeno na Mussolinija! Vedel je, da pismo ne bo prišlo z otoka in to je tudi hotel. Šef okupatorske policije se je, ko je prebral dobro premišljene vrstice, naslovljene dučeu, premislil. Pustil je jetnico.

Prišla je kapitulacija. Italijani odidejo, pridejo Nemci. Svetlana se umakne s partizani, naloge jo spet pripeljejo v osje gnezdo. Vrača se na Krk, pošiljajo jo kot zvezdo. In pade, šestnajstletna, v nemške pesti.

Potem taborišče. Trst, Auschwitz, Ravensbrück, Wittemberg. Svetlana postane številka 82038. V Wittembergu je gotove smrti – po pošastnih medicinskih poskusih jo vržejo na gomilo trupel – reši Uzbekistanka Šarap. Iz mrtvašnice jo prinese Dragica z Jesenic. Šarap jo nekaj časa skriva in ji pomaga pobegniti, ko so zavezniški vojaki v bližini Wittemberga.

»Pa kaj, gospodje vojaki...«

O nenavadni usodi njene družine je v knjigi Jugoslovenski oktobarci, likovi i sudbine pisal dr. Ivan Očak:

Volarić in njegovi otroci so se takoj aktivno vključili v narodnoosvobodilni boj. To jim je prineslo zapor in preganjanje. Tu je epizoda o očetu, ki jo opisuje Svetlana.

– Nikoli ne bom pozabila, ko sem bila zaprta in so ga poklicali, da bi ga pred menoj zrušili na kolena. Da bi popustil in klonil. Vedeli so, da nadvse ljubi svojo hčerko. Mislili so, da bo zaradi hčerke izdal soborce.

»Ustrelili jo bomo,« so rekli pred menoj. »Samo od vas je odvisno, ali jo želite mrtvo ali živo.«

Poznala sem svojega očeta in vedela sem, kako mu je v duši, a na obrazu ni vztrepetala niti ena mišica. Kakor da govore o muhi in ne o njegovi hčerki.

»Pa kaj, gospodje vojaki, streljajte jo, če je kriva, in če se bojite dekletca!« Rekel je mirno in se obrnil k meni:

»Obriši nos, da boš videti starejša. Nikar ne sramoti gospoda kapetana pred ljudmi, ki te bodo gledali na streljanju.«

Oče in jaz sva imela svoj jezik humorja in ironije. S tem sva se branila. Oče je vedel, da je mene ohrabil in Italijane ponižal. Streljajo otroke, torej se jih boje. To pomeni, da je ljudstvo nepremagljivo. Otroci so prihodnost in vseh otrok ne morejo postreliti. Kadar ima ljudstvo prav, ga je težko pokoriti. Kot hidra s sto glavami je. Uničiš eno, rodi se druga. Oče je bil pameten, zvrit in iskren do sarkazma. Tej iskrenosti se imamo zahvaliti, da smo preživeli vse te burje. Brez

Svetlana Volarić in Dragica z Jesenic po vrnitvi iz taborišča; Dragica jo je prinesla iz mrtvašnice

števila jih je bilo v našem življenju. Iskrenost vedno razoroži napadalca, ki pričakuje prilizovanje. Pekel ni samo eden, veliko jih je. In imeti moraš presneto veliko humorja, da ne umreš poražen, duševno in fizično. Imeli smo dovolj humorja v vsej tej tragediji, naši in človeški, in zato smo preživeli. Tudi

zdaj, kadar mi je najtežje ali kadar padem v depresije ali apatije (spremljajo me kot posledica taborišča), pišem humoreske. Same prihajajo iz mene, mnogokrat proti moji volji. Zgodi se, da jokam od žalosti, a pišem smešne stvari.

Potem so prišli transporti »slovenskih sužnjev« – koncentracijska taborišča.

Svetlana Volarić, slikarka in pisateljica

Nekega dne je Svetlana v taborišču na smetišču našla košček svinčnika. Narisala je ptice, ki jih ni bilo v taborišču niti v njegovi bližini. Od takrat je risala za košček kruha, za milo, za cunje: za svoje tovarišice, ki so skupaj z njo umirale od lakote. Preživela je. Od šest tisoč taboriščnic jih je ostalo živih šest.

Znak sonca na obrazu

Vrnimo se k Šarap. Kdo je ta Šarap? Zakaj pomaga in s tem tvega, da jo živo vržejo v krematorij? Zakaj kljubuje taboriščnim oblastem?

Svetlanino otroštvo. Oče je Vjekoslav Volarić, učenec Vlaha Bukovca, slikar, ki je bil ujet v prvi svetovni vojni v Rusiji in poslan v Taškent (Uzbekistan). Ostal je tam in se leta 1923 oženi v Aul Ati s hčerko Uzbekistanca in Rusinje. Rodil se mu je sin Valent in kasneje, leta 1928, hči Svetlana. V Aul Ati ustanovi gledališče in dela v njem vse, v Hodžentu predava risanje na tehniški šoli, slika in razstavlja, da bi se malo pred drugo svetovno vojno z družino vrnil na rodni Krk.

V Uzbekistanu se je Svetlana spoznala s temnopolto deklico, s katero se je rada igrala, in s katero je doživela nekaj nevsakdanjega. Otroka petih, šestih let so ju neznani prišleki zvabili na brod in ju prek Sir-Darije prepeljali v taborišče, jima dajali sladkarij, jih zabavali, mazali z nekimi dišavami. Kmalu se je pokazalo, da je to samo predigra h glavnemu dejanju. Končali naj bi na žrtveniku bogu sonca. Ze so jima na obraz vtisnili znak sonca. Z razbeljenim železom...

Rešil jih je svečenik te nenavadne sekte, ki so jo sovjetske oblasti hudo preganjale. Kasneje, to je Svetlani ostalo v spominu, so pripadniki sekte, kadar so šli mimo nje ali druge zaznamovane deklice, padali z obrazom na zemljo. To je deklici spočetka čudilo, potem ju je zabavalo.

Številka na roki

Ta druga, temnopolta, na obrazu zaznamovana deklica kot Svetlana, je bila – Šarap. Usoda je hotela, da sta se po mnogih letih srečali na nekem drugem prekletem kraju in bili v drugič zaznamovani, tokrat s številko na levi roki. Neizbrisno, vtetovirano v roko, kakor je tudi nezbrisen znak Sonca, le da jo je tokrat rešila Šarap. Energično dekle, ki je v taborišču organizirala vstajo pred zlomom fašistične Nemčije. Kaj je bilo z njo naprej, Svetlana ne ve. Kje se ji je izgubila sled?

V osvobojeni domovini si je Svetlana Volarić zasnovala družino. Živi v Zagrebu. Posvetila se je pisanju. Prvič se je pojavila leta 1960 v Riječkoj reviji, šest let kasneje objavlja romansirane spomine iz taborišča V peklu so zvezde ravnodušno sijale. Pisala je humoreske za Radio Zagreb in Radio Sarajevo, objavljala otroško prozo in poezijo v Cicibanu, Modroj lasti in drugih časopisih, reško podjetje Otokar Keršovani ji izda roman iz narodnoosvobodilnega boja za mladino Na otoku.

Svetlana bi ne bila prava hči svojega očeta, če bi ne slikala. V akvarelu slika sončne podobe s Krka, posega tudi za oljem, z mračnimi in težkimi barvami dela reminiscence na taborišče. Ljudi okostnjake, sanje za kruhom, zverstva... Prireja samostojne razstave. Samo taboriščne teme. Treba se je osvoboditi.

Življenje teče dalje.

Josip Škunca

NOVE KNJIGE

Svetlana Volarič: **Viharni otok**

Roman o ilegalcih na otoku Krku

Brez zadržkov lahko zapišemo, da je Partizanska knjiga z izdajo Viharnega otoka Svetlane Volarič v prevodu Ignaca Koprivca dala na slovenski knjižni trg zanimivo knjigo. To delo je že drugo izpod peresa te pisateljice, ki je izšlo pri Partizanski knjigi oziroma pri nas v Sloveniji. Prvo je bilo Številka 82083, v katerem Volaričeva pripoveduje o doživetjih v nacističnem koncentracijskem taborišču Ravensbrück, ki ga je sama okusila.

Viharni otok lahko štejemo med romane s klasično zgradbo, čeprav na naslovni strani ne piše, kateri knjižni vrsti delo pripada. Vsebinsko nas seznanja z osvobodilnim bojem in socialistično revolucijo na našem največ-

strani nekateri Hrvatje vidijo rešitev v ustaški NDH ali pri četnikih Draže Mihailovića.

Večina prebivalstva pa je trdno na strani partizanov, čeprav morda v boju ne morejo prispevati toliko kot njihovi rojaki na celini. Otok je pač otok in morje nadzirajo okupatorji. Na Krku ni večjih gozdov, zato se tam lahko zadržujejo le posamezni ilegalci.

Osrednji dogodek v romanu je miniranje ladje, ki je pripeljala četnikom orožje. Naloge se lotijo odrasli ilegalci, toda ko naletijo na italijansko partuljo, se vmešajo mladinci, na katerih dejavnost so odrasli ves čas gledali zviška. Mlada Tonka in Ante nalogo izpeljeta do konca. Italijan-

belemu opisovanju ljudi.

Roman ima srečen konec. Italijanska vojska tudi pred uradno kapitulacijo 8. septembra 1943 že zdavnaj ni več tisto, kar je bila nekoč. Jetniški čuvaj zapora, kjer imajo Tonko, se opiye in na lastno pest začne izpuščati jetnike. Zgrabijo ga orožniki in začno pretepati, tedaj pa vderejo v zapore domačini, ki so že zvečer zvedeli za italijansko kapitulacijo. Okupatorska vojska se začne razhajati...

Svetlana Volarič je črpala svojo pripoved iz resničnih dogodkov. Vsi njeni junaki so resnično živeli, nekateri živijo še danes. Ante, Hrastić, Crnić, Franić, Frane so bili njeni sošolci, don Feliciu je spremenila samo ime, ilegalac Jovo živi

*To knjigo posvečam padlim
sošolcem iz gimnazije in tovarišem iz bojev
Sonji Vidmar, Mehtildi Sonc, Cvetki Brelih,
dijakinjam Ženske realne gimnazije
v Ljubljani
ter Franju Tomašiću (Franiću), Franju
Vukasoviću, Zlatanu Maračiću, Branku
Crnošiju in Čedu Žicu
z gimnazije v mestu Krku.*

Svetlana

Posnetek posvetila, zapisanega v knjigi Viharni otok

jem otoku Krku, ki leži nedaleč od nas, na pragu Reke.

Junaki Viharnega otoka so mladeniči in dekleta, dijaki takratnega petega in šestega razreda gimnazije, torej stari približno petnajst do sedemnajst let. Na otoku gospodarijo Italijani, ki se opirajo na nekatere pripadnike italijanske manjšine. Ta se je ohranila tudi na Krku tako kot po nekaterih mestih in otokih na naši strani Jadrana vse od rimskih časov sem. Mnogo njenih pripadnikov se je skozi stoletja pohrvatile. Toda leta 1941 so fašistični okupatorji iskali pri preostalih zaslombo in jih skušali nahujskati zoper Hrvate. Po drugi

sko morsko mino sname-ta s sidra in prepeljeta na kraj, kjer bo pristala ladja z orožjem.

Tonko, junakinjo romana, po miniranju ladje ujame policija zaradi sledov njenih copat, čeprav ji dejanja ne morejo dokazati. Več mesecev jo mučijo in zaslišujejo, ona pa ne prizna ničesar in tiho kljubuje sovražnikom. Italija medtem doživlja na svetovnih bojiščih poraz za porazom, iz partizanov pa je nastala bojovita in uspešna vojska. Prav Tonkino kljubovanje napelje kapetana italijanskih orožnikov v razmišljanje, da začne dvomiti o zmagi in pravilnosti svojega početja. Prav pri orisu kapetana se je pisateljica večje izognila črno-

nekje na Reki. In tako dalje. »Moj največji sovražnik pri pisanju je lastno življenje,« pravi pisateljica. »Povsod se preriva skozme in sem brez moči, da bi se ga rešila. Zato ga moram izčrpati, izčrpati moram vse, kar sem doživela. Šele takrat bom lahko napisala kaj drugega. Do takrat pa naj odpusti-jo vsi, ki tekstu ne verjamejo. Jaz sem brez moči.«

Morda še: pisateljica je ponekod zašla v širino, tako da se vsebina nekako razblinja. Vse skupaj pa odtehta vsebina, ki je razgibana in napeta, tako da je, dokler ne obrneš zadnje strani, knjigo težko odložiti.

Mile Pavlin

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BE

DEVETDESET LET ROJSTVA MOŠE PIJADEJA – V januarju se spominjamo rojstva državnika, umetnika in borca Moše Pijadeja. (S tovarišem Titom se je Moša spoznal v zloglasni Lepoglavi in iz teh dni se ga Tito spominja s temi besedami: »Kadar je Moša prišel v ječo, ni klonil in ni držal križem rok. Videl je, kaj manjka delavskemu razredu Jugoslavije, videl je, da je treba prevajati marksistično literaturo. Delavskemu razredu je potrebna marksistična izobrazba, to največje orožje v boju proti buržoaziji. Začel je delati in prevedel veliko Marksovo delo Kapital pa Bedo filozofije in še nekaj del. S tem svojim delom je naredil proletariatu naše dežele veliko uslugo.«)

Moša Pijade: avtoportret, leta 1911

FILM TEHNOLOGIJA SMRTI

Te dni je bil, zahvaljujoč Radorju Prici, kustosu muzeja Srema, predstavljen film o enajstih neznanih rodoljubih iz Srema, ki so jih konec januarja 1942 ustrelili na pravoslavnem grobišču v Sremski Mitrovici. Podatke o filmanem zločinu sovražnika, enem od najdragocenejših med več kot deset tisoč muzejskih eksponatov, je Prica uvrstil tudi v rokopis svoje knjige Spominsko grobišče v Sremski Mitrovici. Knjiga bo izšla v deset tisoč izvodih v začetku tega leta.

Neobičajen film, narejen na traku, nekoliko daljšem od petdeset metrov, ki traja okoli dve minuti, je imenovan Tehnologija smrti. Z amatersko kamero ga je posnel neznan snemalec, verjetno ustaški oficir, zbranim gledalcem pa ga je predvajal Sava Obradović, sekretar sremskega muzeja. Sava Obradović je kot šestnajstletnik preživel streljanje na sremskomitrovškem grobišču septembra leta 1942. Bil je ne le priča množičnega napada na neoboroženo ljudstvo, ki ga je vodil Viktor Tomić, Pavelčević posebni odposlanec v Sremu, pokopaval je tudi žrtve. Savi Obradoviću, ki mu še danes pred očmi lebde sence ubijanja z mitraljezom in pokopavanje ubitih, je bilo prizanešeno, ker je bil otrok.

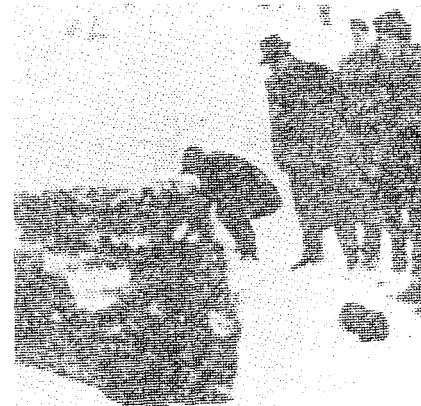
Neznani avtor filma je večje rokoval s kamero. Najprej je posnel panoramo grobišča s križi, zatrpanimi v snegu. Prav tako skrbno se je v začetku s kamero ustavil v kapeli na pravoslavnem grobišču v Sremski Mitrovici, prepričljiv

znak, da je Tehnologija smrti nastala tu...

... Dva kmeta s kučmo na glavi sta z rokami, zavezanimi na hrbtu, poslušno pokleknila. Ustaši, ki prihajajo v vrsti, kar je videti v naslednji sceni, streljalo iz pušk. Naboji zadevajo kmete v tilnik, in ko nesrečniki padajo v rakev, se iznad njih kadi. Spet križi v snegu. Na vrsti sta moška v mestnih oblekah in s klobukoma na glavi. Tudi onadva takoj po streljanju padeta v grobnico. Naslednja žrtev je človek, prav tako v mestni obleki in s klobukom na glavi. Zadet v tilnik, se pridruži ustreljenim v jami. Kamera se potem sprehodi po skupni grobnici, v kateri so ubiti z obrazom obrnjeni navzgor. Vseeno jih ni prepoznati. Končno znana oseba. To je dr. Karlo Herbih, upravnik bolnišnice v Sremski Mitrovici, ki je na morišču verjetno še našel žrtve z znaki življenja. Snemalec se ponovno spogleduje s križi v snegu. Nemški oficir, ki ga je videti v eni od poslednjih scen, je nasmejan, očitno zadovoljen z opravljeno nalogo...

Edina spoznana oseba v filmu je doktor Karlo Herbih, ki je bil kot vojni zločinec ujet, obsojen in leta 1946 javno obešen v Sremski Mitrovici. Film Tehnologija smrti so našli pred desetimi leti v zaplenjenem sovražnikovem arhivu v Vršču.

Veličastno spominsko grobišče v Sremski Mitrovici, postavljeno pred dvajsetimi leti v znak spomina na ustreljenih 7950 domoljubov (streljanje enajstih Sremčev v prvem mesecu drugega vojnega leta, ki je zabeleženo na filmu, je bilo eno prvih streljanj v Sremu), bo s svojim novim videzom uspešno simboliziralo svobodoljubni duh in dostojanstvo ljudstva tega kraja. Obiskovalci bodo imeli priložnost videti tudi film Tehnologija smrti. Spominski park bratstva in enotnosti, delo gozdnih gospodarstev iz vse domovine, zelena oaza v obliki Jugoslavije in sestavni del spominskega grobišča na okoli deset hektarjih, bo izjemno privlačen. Edinstven jugoslovanski park z osem enakih parkovskih krogov bo posajen z raznovrstnim drevjem, značilnim za podnebja posameznih republik in pokrajin. Slovenci so iz kamenja,

Posnetek s filma

ki so ga prinesli s Triglava, napravili to planino v miniaturi. Črnogorski gozdarji bodo naredili maketo Lovčena.

Spominsko grobišče v Sremski Mitrovici je delo Bogdana Bogdanovića, profesorja fakultete za arhitekturo v Beogradu.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BE

Pomemben prispevek ravenških železarjev

Kultura na plodnih tleh

Sodelovanje z zamejskimi Slovenci

Zapis o kulturnem snovanju Ravenčanov je otrok naključja in ne bi ga bilo, če ne bi pred dnevi dobil povsem slučajno v roke dokaj zajeten zvezek zadnjega Koroškega fužinarja, razgledov ravenških železarjev, s sliko velikega spomenika Prežihovemu Vorancu-Lovru Kuharju na prvi strani. To seveda še ne bi bil povod za pisanje o kulturnem utripu v tem kraju, če ne bi zalistal po vsebinsko bogatem sporočilu, ki vsaj na polovici svojih strani bralcu spregovori o narodnoosvobodilnem boju, o nečem torej, kar za pretežno večino tovrstnih publikacij ni običajno. Potem, ko se avtorji nekoliko zadržijo ob izročilih Avnoja, Prežihovih slavnostih in samoprispevku, naletimo na zapise o oblikovanju spominskega obeležja v Topli, spomeniku pri Obretanu pod Uršljo goro, o boju in žrtvah revolucionarjev, pa na pripoved o krvavi rosi na snegu, o bojih borcev Vzhodnokoroškega odreda in naposled krenemo z avtorjem Zvonkom Robarjem po poteh koroških partizanov vse do nekoliko literarno obarvanega delca Osojnikova Francka pripoveduje in Partizanka Alenka pripoveduje. Prišpevki segajo tudi v dobo pred vojno in se zaključijo z manjšo študijo o partizanskih imenih koroških kmetij izpod peresa Petra Šetine in Irene Logarjeve. In tako vse do prvih števil Koroškega fužinarja.

Vsekakor izjemna redkost, ki pa seveda naravnost sili v radovednost. Uredniški odbor se za takšen korak najbrž ni odločil brez nekega predhodnega vedenja, naravnosti, vzpodbude, ki je publikaciji namenila poleg krajevnih in tovarniških sporočil tudi sporočila te vrste, ki sicer dobe svoj prostor v specializiranih listih in revijah, nikakor pa ne v tako zelo ozko usmerjenih glasilih,

kot je na primer glasilo neke delovne organizacije ali krajevne skupnosti.

»Drži, da je takšna naravnost Koroškega fužinarja posledica vnaprejšnje dogovorjenosti, premišljenega koraka, ki naj nas čez leto dve pripelje do Koroškega zbornika, ta pa naj bi iz leta v leto izhajal kolikor toliko nemoteno, je dejal v pojasnilo k začudenju predsednik kra-

rojaki onkraj meje, v omejenem obsegu sicer, a vendarle. Najmočnejše je vsekakor sodelovanje med pevskimi zbori. Korošci, že od nekdaj znani kot dobri pevci, pač ne morejo iz svoje kože.

Naštevane nekakšnih papirnatih uspehov bi bilo seveda brez smisla in škodljivo, toda utrip tega življenja je moč čutiti tudi na ulicah Raven na Ko-

Kefrov mlin v bližini Raven na Koroškem je zaživel s krajem.

jevnje organizacije borcev v Ravnah na Koroškem, Boris Florjančič. Zbiranje gradiva o narodnoosvobodilnem boju na Koroškem je načrtno. Skušamo dobiti vse, kar še živi med ljudmi, pritegnili smo k delu tudi nekaj strokovnih sodelavcev, osnovne smernice nam je dal nekdanji ravnatelj muzeja narodnoosvobodilnega boja v Slovenji Gradcu, Bogdan Zolnir. Začetni koraki so za nas vsekakor dobrodošla vzpodbuda. Vse več ljudi želi s pisano besedo povedati vsaj delček velikega dogajanja, ki je na Koroškem že zelo zgodaj pognalo globoke korenine. Začetne težave so minile, sodelovanje lepo teče, časopis je precej razširjen, gradivo se nabira in tako Koroški zbornik, naša vroča želja, ni več le lepa, toda v začetku za vse nas nekoliko v oblake postavljena zamisel.

Koroški zbornik bo tako po zaslugi izjemno široko odprtega uredniškega odbora Koroškega fužinarja skorajda gotovo zagledal luč sveta že kar v bližnji prihodnosti. Optimizem, ki preveva te ljudi, je nalezljiv, saj spadajo v tisto srenjo, ki ji po navadi vse prepogosto odpovedujemo gostoljubje, v srenjo, kjer drugače kot z idealizmom ne gre. Ni treba na dolgo in široko razpredati, da gre za kulturniško srenjo, ki je iz nekdanje konjušnice predelala prostor za nudenje tistih dobrin, ki so človeku še kako potrebne. Ravne so s prostorom za kulturno delovanje domala na psu. Prireditve s predznakom »kulturne« vasujejo po telovadnicah in v podobnih prostorih in vendar ta predel Koroške kar vre od tovrstnih ambicij. Omenimo naj le Prežihove dneve, pevsko manifestacijo Od Pliberka do Traberka, slikarsko kolonijo in ljudi, kot so Josip Košuta, Bine Bevc, Mitja Šipek, Angelca Močnik, Stanko Arzenšek pa vrsto imen, ki jih nihče ne bo napisal, pa so vendarle pomemben vezni člen v verigi zanesenjakov, ki ustvarjajo koroško amatersko kulturo.

Semkaj spada vsekakor sodelovanje z

roškem. Številni kipi in skulpture poživljajo tudi sicer zelo prijeten, čeprav ne ravno najbolj urejen kraj, vendar, če verjamemo Ravenčanom, je to zgolj posledica urejevanja starega mestnega jedra. Radi tudi povedo, da so skupaj z akademskim kiparjem Petrom Hadjiboskovom iz Makedonije postavili spomenik svojim sokrajanom, padlim in umrlim v drugi svetovni vojni. Ne pozabijo, da je kipar z vsem razumevanjem opravil svoje delo (menda celo za simbolično vsoto, kar je sicer v hudem nasprotju z že naravnost hudo ustaljenimi visokimi honorarji), s katerim so se oddolžili žrtvam za svobodo. Boris Florjančič mimogrede navrže besede o bratstvu in enakosti, o sodelovanju med narodi in narodnostmi.

Živahnost kulturnega valovanja med ravenškimi fužinarji je porok, da v takšni sredi nadvse intenzivno žive tudi spomeniki kot sta Kefrov mlin in Prežihovina v bližini. Človek ju zlahka najde (ne kot se dogaja tu in tam, ko bi moral z lučjo iskati spomenik), Ravenčani te naravnosti za roko pripeljejo k njemu. Na Prežihovino in h Kefrovem mlinu. Gustinčnikova, priletna ženica, ki nekoliko mrmraje popelje gosta po lani urejenih prostorih muzejske zbirke v Kefrovem mlinu, ve povedati, da nemalokrat pridejo na obisk kar »cele čete«. In še do-da, da je gostov vsak dan več.

Potemtakem ni tako nerazumljivo, da si že Ravenčani nov kulturni dom, ki ga bodo menda imeli, s samoprispevkom seveda, nekje do leta 1990, je pa manj razumljivo, da doma tako dolgo ne bo v mestecu, kjer je kupna moč velika, in ki leži v občini, ki je v vrhu občin po razvitosti. Kultura je tako vendarle nekako mačehovsko odrinjena – v leto 1990. Do takrat bodo morali vrli Ravenčani, železarji in gimnazijci, stari in mladi, počakati. Čas ima svoje zahteve.

Milenko Strašek

PARTIZANSKA LJUDSKA

TUDI NAJIN IN NAŠ ČAS...

Tudi najin in naš čas bo prišel, kakor pride sleherni čas, ki ga človek z vero čaka.

Naša vera je zmaga!

Naša vera je svoboda!

V vseh srcih kot ogenj gori, kot bakla žareča plamti, kot sonce zažiga veliki dan.

Povsod je že luč, v obrazih ni več tegobe, oči sijajo in bleščijo:

Že prihaja tisočkrat ovenčana devica:

Zmaga.

Marinka, sliši, kako se nekdo pripravlja na beg, ki je kot sedmeri zmaj naše matere in otroke požiral, naše device pribijal na križ, našo zemljo mrcvaril in mu je človek bil le drobiž za njegov pohlep in oblast.

Vse je bilo njegova last, še srce in dušo je našo hotel.

Bil je gospodar z izdajalci.

Bil je bazilisk in hijena, bil je visoka stena pred vestjo in človekom.

Moril je iz slasti po krvi.

Igral je ruleto smrti.

In izgubil. Sliši, Marinka, izgubil!

Zmaga je naša!

Morilec beži v Berlin.

Za njim za njim!

Trudni smo od bojev, ki smo jih bojevali premagani sredi razdejanja in bede.

Trudni smo, ker smo samo kri prelivali in kot volkovi jedli divjačino.

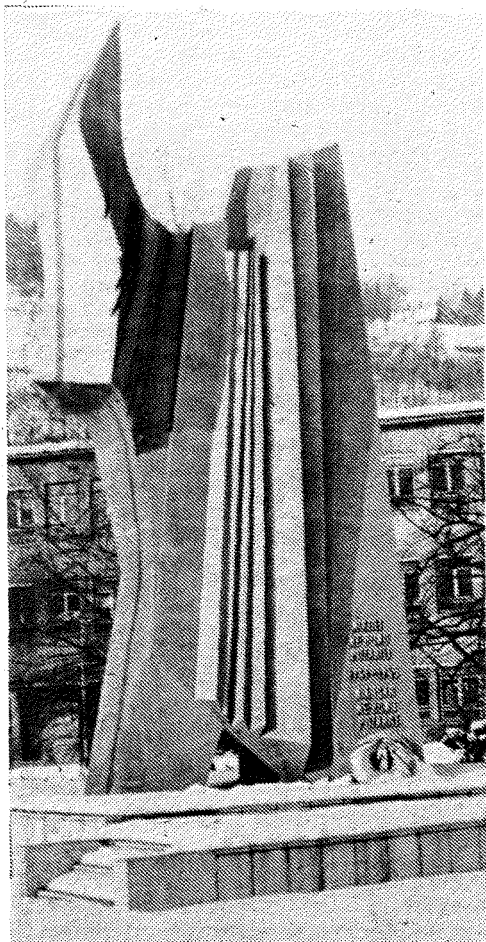
Kvišku glavo! Proč trudne misli in še bolj trudna srca.

Kvišku glavo, vsi v strumnini korak.

Za nas, za vse – za zmago!

Milan Vrtačnik
(Ureja: CRT ŠINKOVEC)

ANSKA LJUDSKA PESEM

»Nikoli ne bomo pozabili. Nikogar ne bomo pozabili.« Spomenik, na katerem so vlite te besede, najbrž ne bi stal na prostoru pred vhodom v železarno, če jim le-ta ne bi priskočila na pomoč. Tudi sicer imajo ravenški železarji posluh za takšne in podobne želje svojih sokrajanov: večino plošč, obeležij, vli-vajo zastoj v tovarni, ki je hkrati tudi srce kraja.

Obisk v domu starejših članov za Bežigradom

Človek potrebuje ljubezen in...

Pred dvema letoma smo obiskali dom starejših občanov za Bežigradom v Ljubljani. Bil je kot tokrat, neprijazen zimski čas. Vse je še dišalo po novem; novi so bili stanovanjci in novi so bili tudi delavci v tem domu. Takrat sta nas prijetno presenetili sodobno zasnovana arhitektura, domačnost urejenosti stanovanjskih prostorov. Vendar smo kar nekako z ne-

svojih domovih. Sem spada jo: domača nega, sosedska pomoč, priprava in raznašanje hrane na dom, pranje perila, dnevno varstvo, različne oblike družabnega življenja in različne servisne usluge.

Zakaj smo zašli izven doma, o katerem je beseda? Zato, ker se je naš pogovor s tovarišico Beličeva tako zasukal.

»Vsi skupaj se moramo za-

najbolje, kar lahko storimo za prijetno starost svojih staršev in svojo, to, da si zgradimo domove, kamor se bomo ostareli in bolni zatekali? Je dobro, da na stara leta preživljamo dneve med starimi in se umikamo vrvežu mlajših generacij?

Malči Beličeva nam je o tem povedala takole: »Že na začetku pogovora sem omenila, da komaj 5 odstotkov

rodnikov in prijateljev, vendar je to še vedno premalo. Prihajajo šolarji iz bližnjih šol, v našem domu se na primer tudi zbirajo upokojenci iz krajevne skupnosti. S krajevno skupnostjo in ostalimi pa je še vedno tako, da so akcije za starejše občane večinoma kampanjske.«

Prostovoljno delo s starostniki je tisto področje, ki je v domovih starejših obča-

hod v dom. Ob tej svoji sorodnici sem se zavedela, da poleg vseh materialnih dobrin starim ljudem tako kot otrokom največ pomeni človeška toplota. Tako sem si nekega deževnega dne ogrnila pelerino in prišla vprašat, če bi jim v domu moja pomoč koristila. Zares lepo so me sprejeli. Drugače pa je bilo z nekaterimi mojimi znanci. V začetku so mi govorili, da

mogle roke starke na vozičku. S kakšno ljubeznijo mi pripoveduje o tistih rokah, ki ljubkovalno božajo zrahljane kupčke, ker jih oči več ne morejo dobro videti. Tako zavzeto lahko govorijo le ljudje, ki se zavedajo, kako pomembna je toplota, ki izžareva iz ljudi k ljudem.

Ravnovesje bi ne bilo izpolnjeno, ko ne bi o življenju v domu povprašali tistih, ki

Marija Žvanova in njene prijateljice v domu ne preživljajo dnevnov križem rok. Igrače, ki nastajajo izpod njihovih prstov so praveate mojstrovine.

jevero poslušali o načrtih, kako si bodo uredili življenje v domu.

V dveh letih se je razdišal vonj po lesnem laku, polprazni hodniki so se napolnili z ljudmi in njihovimi glasovi.

Urejena sivolasna ženica je prav potihno pridrsala iz direktoričine pisarne v toplih puhačih copatih. Na vratih se je obrnila in se zahvalila za pogovor. »Prijazna in pomirjevalna beseda je vredna več kot kdo ve kakšno zdravilo,« me pozdravi Mirjam Beličeva za svojo pisalno mizo. Nemirno preloži kup spisov in se opraviči, češ da je toliko različnih opravil te dni, da se mora za pogovor nekoliko zbrati. Spomnim se najinega prvega pogovora, in vem, da je to le trenutek utrujenosti v preobilici nalog. Kdo ve koliko novinarjev prihaja sem na obiske. Koliko ljudi vsak dan sprašuje po prostih mestih v domu, koliko sestankov je na dnevnem redu in koliko drobnih nevšečnosti...

»Potrebe po domskem bivanju so velike. To lahko vidite iz kupa polnenj. Pri nas je ves čas vse polno. Dvesto enajstim stanovalcem nudi streho ta hiša. Prihajajo iz 25. občin, večina pa jih je iz Bežigrada.« Z uradnimi podatki prebija led do bolj sproščenega pogovora. »Lansko leto smo ustanovili skupnost domov starejših občanov in sklenili tudi samoupravni sporazum, ki zajema politiko zdravstvenega varstva, prehrane, kadrovanja in šolanja kadrov, enotno načrtovanje cen in še vrsta podrobnosti.«

Socialnogerontološka sekcija Gerontološkega društva Slovenije je skupaj s komisijo pri Skupnosti socialnih zavodov Slovenije organizirala v lanskem decembru tudi posvetovanje, na katerem so obravnavali nekatere oblike dejavnosti, ki so potrebne starejšim ljudem, ki živijo na

vedati, da domovi za starejše občane sprejmejo le 5 odstotkov vseh starejših ljudi, in da jih ostaja še vedno 95 odstotkov doma. Tako je tudi evropsko povprečje. V domovih skrbimo za teh pet odstotkov starejših občanov in si prizadevamo z vsemi močmi, znanjem in novimi spoznanji, da bi jim življenje v domu bilo prijetno, domače in neodtujeno od ostalega življenja. Zavedamo pa se hkrati, da to še zdaleč ni dovolj. Tako posegamo tudi na teren. Skušamo storiti kaj več za ostarele, ki živijo doma. Uvedli smo dnevno varstvo tako, da prihajajo varovanci v naš dom za čas, ko bi morali biti sami doma. Nekaterim nudimo tudi storitve kot pranje perila, preskrba s kosilom...

Vendar je to dosti širša naloga, ki je domovi sami ne bodo mogli reševati v svojih okoljih, če jim ne bodo priskočile na pomoč samoupravne interesne skupnosti za socialno skrbstvo, zdravstveno varstvo, občinske in krajevne organizacije SZDL, Rdečega križa, društev upokojencev, ZZB NOV in vsi tisti, ki imajo v svojih programih skrb za starejše ljudi.

Kolikr bogatejša je naša družba, toliko bolj zavzeto se lotevamo tudi vprašanj, ki zadevajo življenje in prebivanje naših starejših občanov. Domovi zanje rastejo po vsej Sloveniji in leto za letom nudijo streho novim ljudem. Sprva smo se borili za zvišanje domskih kapacitet (sob in postelj), potem smo terjali pravilno kadrovsko strukturo zaposlenih v teh domovih. Danes so ta vprašanja sem ter tja še vedno odprta, vendar so vsaj načeloma rešena. V hipu, ko smo ta ali oni dom starejših občanov poimensko označili za dobrega in uspešno delujočega, pa se je postavilo že tudi novo vprašanje. Je res

Slovencev dobi prostor v domovih starejših občanov. Ti pa so se zvečine za domsko življenje odločili zato, ker jim tako narekuje zdravstveno stanje pa morda še kakšni drugi razlogi. V domu imajo zagotovljeno popolno oskrbo, zdravstveno varstvo in nenasvežadnje tudi različne rekreativne dejavnosti. Zato, da bi jim potekalo življenje v domu čim manj dolgočasno, si izmišljamo vedno nove in nove načine razvedrila in aktivnosti. Žal je res, da mnogi ljudje, ko pridejo v dom, mislijo, da so pač vse storitve plačali, in da jim ni treba zato ničesar početi. To pa je še kako narobe. Prizadevamo si, da bi prav vsakogar spodbudili k aktivnosti v tisti dejavnosti, ki ga najbolj zanima.

Mirjam Beličeva pa se pri pogovoru o teh vprašanjih dobro zaveda, da bi morali prebivalci v domovih starejših občanov v kar največji možni meri ohranjati utrip življenja v naši družbi. Za to, da bi dosegli tako stopnjo, pa je potrebna pomoč širše družbe. »Našim varovancem mnogo pomenijo obiski so-

nov še čisto v povojih, ali pa ga sploh ni. To pa je ravno področje, ki bi lahko vključevalo mladino in odrasle občane, ki bi z urico ali dvema popestrili njihovo življenje. Izpolnili bi ga s pripovedjo, s pomočjo pri različnih interesnih dejavnostih, morda pa tudi le s pozornim poslušanjem zgodb in spominov, ki sicer ne najdejo svojih poslušalcev.

Želela je dokazati, da prostovoljci so!

Malči Beličeva je sredi najinega pogovora za hip odšla iz sobe in se vrnila z nasmejanjo tovarišico srednjih let. »Poglejte jo, tole je pa naša prostovoljka.« Tako je predstavila Jožo Mlinškovo, ki že dobro leto prihaja dvakrat tedensko v dom in tam prebije z oskrbovanci vse dopoldne. Tri otroke ima, ki so že skoraj odrasli. Zato doma hitro vse postori, in namesto da bi preostanek svojega časa porabila za počitek, ga poklanja prebivalcem doma.

»Imela sem sorodnico, ki se je ostarela odločila za od-

sem neumna, da se razdam neznanim ljudem, češ, kaj nimaš nič pametnejšega početi. Kasneje, ko sem tudi pri tem delu dosegla nekatere uspehe in so me pohvalili, so tudi ti moji znanci spremenili mnenje.

Ničesar si ne želim v zahvalo za svoje delo. Res je, da sem vesela, če tem starim ljudem lahko pomagam, če jim pomagam organizirati prosti čas in razbiti dolgočasno življenje. Predvsem pa si želim, da bi moje delo priključilo še nove prostovoljce. Da bi spodbudno vplivala na ostale krajane. Prepričana sem, da bi si marsikdo odtrgal urico ali dve na teden in prišel v ta (ali kateri drugi) dom starejših občanov, kjer bi pomagal pri spodbujanju njihovih aktivnosti.« Joža Mlinškova je lahko nasmejana. Njeno delo znajo prebivalci doma za Bežigradom zares ceniti. Pravzaprav je bilo najlepše darilo zanjo tistega prazničnega dne v lanskem novembru, ko so oskrbovanci z njeno pomočjo samostojno pripravili ves program proslave za dan republike. »Pevski zborček smo ustanovili. Ko bi slišali, kako ubrano pojejo! Našli smo jim tudi pevovodjo. Nastopali so tudi z recitacijami, branjem odlomkov iz knjig, pripravili smo razstavo vsega, s čimer se oskrbovanci v prostem času ukvarjajo. Tam smo lahko videli tapiserije, pletene in vezene izdelke, ročno izdelane igrače, glinene stvaritve in še vrsto prelepih izdelkov.

Na žalost vsi ne morejo biti enako aktivni. Nekatere bolezni priklepajo na postelje in invalidske vozičke. Vsi si prizadevamo, da bi si tudi zanje izmislili taka opravila, ki bi jih vsaj deloma aktivirala.

S kolikšno ljubeznijo mi tovarišica Joža pripoveduje o kupčkih zrahljane preje, ki jo parajo že skoro čisto one-

so njihovi glavni prebivalci. Zato smo si za sogovornico izbrali tovarišico Maro Čepičevo, po letih med starostmi doma (štiriinosemdeset jih ima), poleg tega pa je predstavnica kar 55 članov zveze združenj borcev, ki žive v tem domu, in predsednica domske skupnosti.

»Za življenje v domu sem se odločila po tehtnem premisleku. Če bi ostala doma pri družini, bi ostajala večji del dni sama, saj so čez dan vsi zdroma – v službah in šoli. Tako pa živim čez teden v domu, ob sobotah in nedeljah pa sem doma pri svojih. Tu sem se v domsko življenje takoj vključila in si našla družino, saj sem vedela, da bo treba živeti v skupnosti. Vsako nadstropje pri nas je kolektiv zase. Imamo komisije za notranje delo, komisije za rekreacijo in od nedavna mesečne debatne sestanke. Dobro smo se organizirali in tudi materialno nam nič ne manjka. Se pa po tihem večkrat sprašujem, ali so taki veliki domovi za starejše občane prava rešitev za prihodnost. Zdi se mi včasih, da smo preveč na kupu, in imamo premalo stika z zunanjim dogajanjem. Težijo nas različne bolezni in tegobe in si (to je dejala bolj zase) gremo včasih na živce. V splošnem pa so naši odnosi dobri in še zlasti dobri z uslužbenci v domu, ki jim gre za njihovo delo vse priznanje.«

Kaj smo zvedeli na obisku po dveh letih? Dom živi! Njegovi prebivalci so aktivni, kolikor morejo biti, delavci v domu so prizadevni, našli smo redke primer prostovoljne delavke in se vprašali, kako delati in načrtovati v naši družbi, da bi bilo čim boljše in čim ugodneje urejeno življenje tudi tistim 95 odstotkom starostnikov, ki živijo v domu, pogosto osamljeni in osamelci.

Bojana Žokalj-Jesih

Tapiserije dobivajo počasi, a vedno jasnejšo podobo zasnovanih predlog.

LIPICA

Novoletno srečanje

Na pobudo odbora prekomorcev pri ZZB NOV Sežana so v Lipici 29. decembra organizirali tovariško srečanje borcev in aktivistov NOV. Tega srečanja se je udeležilo preko 500 borcev in družinskih članov.

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Sežana je v imenu tega odbora pozdravil udeležence srečanja. Poudaril je potrebo, da moramo borci ohraniti medsebojne stike in tovarištvo, ki smo ga skovali med revolucijo, še posebno moramo ohraniti stike s tistimi tovariši, ki se zaradi starosti in bolezni ne morejo udeležiti takih srečanj. Občutek, da človek v najtežjih trenutkih ni pozabljen in osamljen, je prijeten.

MARIJA GEC

DOBRNA

Z zadovoljstvom v novo leto

Krajevna skupnost Dobrna, ki praznuje svoj krajevni praznik 16. februarja, na dan, ko je na območje te skupnosti prišla legendarna Štirinajsta udarna divizija, po njej ima ime tudi domača osnovna šola, je v zadnjih letih dosegla več pomembnih uspehov, zadnjega prav gotovo s postavitvijo velikega hotela B kategorije, na kate-rega so Dobrnčani še posebej ponosni. Bržkone ne bi bilo tako, če ne bi bile močno aktivne vse družbenopolitične organizacije, tudi borčevska, ki je ne dolgo tega pregledala svoje dosedanje delo in sprejela program za letošnje leto. Vrsti izletov, tovariških srečanj in podobnih oblik prijateljskega sodelovanja se je za dan republike pridružila še obdaritev svojcev padlih borcev in tik pred koncem lanskega leta še silvestrovanje v gostišču Triglav. Gotovo prireditev ne bi bila tako uspela, kot ugotavljajo dobrnski borci, če se za to ne bi posebej potrudil, povsem brezplačno, Vili Zakonjšek, direktor tega gostišča pa tudi predsednik občinskega odbora ZZB NOV, Miha Petan, ki je boricem spregovoril nekaj toplih besed, ki so zakrile vsakdanje tegobe in odpodile spomin na zrahljano zdravje marsikoga.

MIHAEL SVENT

SLOVENSKE KONJICE

Komemoracija

V konjiški občini se v februarju spominjamo dveh pomembnih dogodkov iz NOB. Zjutraj 14. februarja 1944 je 14. divizija NOV na svojem legendarnem pohodu na Štajersko prišla v naše kraje pri Špitalcu in se nato 15. februarja prebila preko ceste Konjice-Celje v Grabnu pri Stranica-h na Linde ter nato proti Paškemu Kozjaku in delno na Pohorje. Divizija se je prebila iz obkolitve, kajti prav na Konjiški gori jo je sovražnik prvič na vsem pohodu zelo tesno obkolil. Toda z jurišem Tomšičeve brigade, ki je bila v predhodnici, so si izsilili prosto pot. Pri tem so ujeli še enega nemškega vojaka in enega častnika. Od takrat naprej pa vse do osvoboditve so se brigade 14. divizije še velikokrat bojevale na področju naše občine in v svoje vrste sprejele veliko naših ljudi.

Dvanajstega februarja bo poteklo že 35 let od takrat, ko je nemški okupator zagrešil še zadnji najhujši zločin v naši občini, ko je ob cesti na Stranica obesil 100 talcev.

V spomin na oba ta dogodka bo letos pri grobovih talcev na Stranica žalna slovesnost, ki se je bodo udeležili poleg naših občanov tudi svojci talcev in mladi pohodniki, ki bodo šli po poti Štirinajste divizije. Svečanost bo v ponedeljek, 11. 2. 1980 ob 10. uri. Ta datum smo letos izjemoma določili zaradi tega, ker pridejo takrat skozi vas mladi pohodniki, in ker je vozen dan za vse.

Srečanje svojcev talcev bo istega dne ob 12. uri v Domu upokojencev v Slovenskih Konjicah.

JULKA TAJNIKAR

Nekateri izmed udeležencev proslave na Kostajnski planini 23. decembra 1979.

KOSTAJNSKA PLANINA

Spominska prireditev

Obletnico tragedije na Kostajnski planini, kjer je padlo 16 borcev, so 23. decembra počastili tudi člani ZZB iz domžalske občine, rezervni vojaški starešine ter mladina.

Na spominsko prireditev, ki je želela obuditi spomin na neenako borbo Kamniško-kokrškega odreda 24. decembra 1942. leta, v kateri sta padla Matija Blejč-Matevž ter komandant Vido Per, so letos prišli iz Domžal s tremi prapori, za prihodnje pa obetajo, da se bo takih svečanosti udeležilo še več mladih.

MATJAŽ BROJAN

MARIBOR

Razgibana dejavnost

ZZ NOV Krčevina Maribor šteje po preoblikovanju KS Košaki in tudi naše organizacije 64 članov. Dejavnost v tej manjši organizaciji je dokaj razgibana. Organizacija skrbi med drugim tudi za prenašanje tradicij NOV, hitro obveščanje članov z raznimi informacijami pa tudi za tovariška srečanja borcev.

V decembru je komisija, ki skrbi za socialne in druge probleme borcev, zopet obiskala vse na domu. Vsi člani so prejeli pismena obvestila o reševanju nekaterih borčevskih problemov, istočasno pa tudi vabilo na tovariško srečanje članov, ki je bilo 26. decembra. Pionirji so pripravili prisrčen program. Nekaj članov je prejelo enkratne priznavačnine, rešujejo pa se tudi stanovanjski problemi nekaterih borcev. V prijetnem razpoloženju smo preživeli nekaj uric. Borci pa so izrazili željo, da bi se tako srečali še večkrat.

V januarju bomo imeli skupščino, kjer se bomo o nekaterih problemih pogovorili podrobneje. Sprejeli bomo konkretne programe komisij za leto 1980. Komisija pripravlja predloge za odličja članom, ki teh še niso prejeli. Pripravljajo se za razvjitje prapora, kar bo verjetno v mesecu maju.

MARICA ARSENJUK

KOZJE

Program za novo leto

Odbor KO ZRVS Kozje je na seji 11. januarja obravnaval delo v preteklem letu.

Odbor je sprejel tudi program dela za leto 1980, s katerim bo seznanil vse člane organizacije. Z obveznim programom je potrebno zaključiti v mesecu maju. Takrat bo preizkus znanja iz predavanj in individualnega učenja, orientacijski pohod in strelske vaje.

Za dan borca bo krajevna organizacija organizirala tekmovanje. Na to tekmovanje bomo povabili vse organizacije ZRVS iz občine Šmarje pri Jelšah, seveda pa tudi pobrateno organizacijo ZRVS »Braco Nemet« ter Zrinjevac iz občine Center iz Zagreba.

Občinski konferenci ZRVS smo predlagali, da bi bilo na dan borca tako tekmovanje vsako leto, vendar bi ga morala organizirati druga organizacija. Prav tako pa naj bi bila tudi občinska proslava ob dnevu borca v tistem kraju, kjer organizacija ZRVS organizira to tekmovanje.

FRANC RUMPF

DRAŽGOŠE

Zaključna slovesnost

V nedeljo, 13. januarja, je bila v Dražgošah zaključna slovesnost velike spominske prireditve Po stezah partizanske Jelo-vice. Na slovesnosti, ki je bila pri spomeniku legendarne bitke v Dražgošah, so bili tudi Vinko Hafner, Janez Vipotnik, generalpodpolkovnik Branko Jerkič in drugi. V osrednjem govoru, ki ga je imel Aci Puhar, predsednik pokrajinskega odbora za Gorenjsko, je med drugim poudaril pomen dražgoške bitke. Pri tem je dejal, da so se z borci v tej bitki borili vsi prebivalci Dražgoš, in da je njen odmev šel po vsej Gorenjski in Sloveniji in celo preko njenih meja. H grobnici padlih so položili vence nato pa so razglasili rezultate v množičnem smučarskem teku in v streljanju:

Enote notranje varnosti so se razvrstile: 1. Zaščitna enota LM, 2. UJV Kranj, 3. Solski center in UJV Nova Gorica.

Od enot teritorialne obrambe so se uvrstile na prva tri mesta:

1. Radovljica, 2. Jesenice, 3. Škofja Loka.

Od vojnih post je bila: prva Kranj, druga Postojna in tretja Bohinjska Bela.

Najboljši strelci so bili člani TO Škofja Loka.

Od enot iz drugih republik se je na prvo mesto uvrstila enota ZZB NOV Bosne in Hercegovine.

Najboljše ženske teritorialne obrambe so bile:

1. Kranj, 2. Maribor in 3. Škofja Loka.

Najboljše pri mladinskih ekipah so bile:

1. Kranj, 2. Velenje.

Od ekip ZRVS in SZDL so se na prva tri mesta uvrstile:

1. občina Brežice, 2. občina Radovljica I in 3. občina Ljubljana Vič

BRANKO BLENKUŠ

LENDAVA

Vodnik

Koordinacijski odbor za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in spomeniško varstvo pri OK SZDL Lendava pripravlja izdajo vodnika po partizanskih poteh. Omenjeni vodnik bo vsekakor pomagal pri razvoju revolucionarnih tradicij med mladimi.

JOŽE ŽERDIN

JESENICE

Udeležba na kulturnih prireditvah

V jeseniški občini imajo navado, da na vse kulturne prireditve vabijo tudi predstavnike družbenopolitičnih organizacij. Skoraj vedno se ti udeležijo teh prireditvev.

Izredno skrb udeležbi posvečajo pri občinskem odboru ZZB NOV. Glede na to, da je teh prireditev veliko in na vseh predsednik ali tajnik ne moreta biti, si udeležbo porazdele med vse odbornike. Tako je bila 12. januarja na otvoritvi razstave sodobne jugoslovanske grafike članica odbora Ivanka Kozar. Razstavo sta pripravili Jugoslovanska galerija reprodukcij umetniških del Beograd in Dolik DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Odprl jo je Jože Varl, o pomenu slik in njihovi tehniki pa je govoril akademski slikar in kritik dr. Cene Avguštin.

BRANKO BLENKUŠ

Predstavnica občinskega odbora borčevske organizacije na Jesenicah pred grafiko Petra Martinovića iz Črne gore.

CERKNO

Smučarsko tekmovanje in miting v Cerknem

Spominska smučarska prireditev 19. januarja letos v Cerknem oziroma na Cerk-ljanskem vrhu je bila prava družbenopolitična manifestacija, s katero se prenašajo tradicije NOB na mlajši rod. Tej prireditvi je dal poseben poudarek pravi partizanski miting, ki so ga po tekmovanju priredili v dvorani tovarne Eta v Cerknem. Na mitingu so sodelovali učenci osnovnih šol iz Cerkna in Železnikov ter člani dramske skupine iz Cerkna, pod vodstvom nekdanjega člana igralske skupine 9. korpusa Poldeta Dežmana. Udeleženci smučarskih tekem, domačini in drugi gosti, ki so napolnili dvorano, so podživiljali nekdanje partizanske mitinge.

Zbranim je spregovoril Ivan Franko-Iz-tok, nekdanji komisar 31. divizije v času prvih smučarskih tekem med NOB v Cerknem. Povedal je, da je zelo vesel, da lahko pozdravi nekdanje udeležence prvih smučarskih tekem, ki so po petin-tridesetih letih še vedno aktivni. Omenil je tudi, da premalo cenimo to, kar je dala Cerkljanska med NOB.

Z mitinga so poslali tovarišu Titu brzojavko z željo, da čimprej okreva.

Tekmovanje v veleslalomu je bilo na 450 metrov dolgi progi z višinsko razliko 120 metrov. Teki pa so bili na 4 kilometre dolgi progi. Tekmovanje je potekalo v prijetnem vzdušju, čeprav je bilo zelo mrzlo in megleno. Nekdanji borci NOV – smučarski veterani in cicibani so se spretno spuščali po strmini. Med njimi je bil tudi najstarejši, 70-letni Jože Šemrov iz Hote-dršice. Pokrovitelj prireditve je bila delovna organizacija Meblo iz Nove Gorice. Vsi udeleženci smučarskega tekmovanja so prejeli diplome, zmagovalci tudi meda-lje. Organizatorjem prvih smučarskih tekem in sedanjih tekmovanj ter drugim sodelavcem so podelili tudi plakete.

Med tekmovalci sta bila tokrat tudi dva italijanska borca-garibaldinca iz Rizzija, ki je pobrateno s Ceranom.

JANEZ JERAM

ILIRSKA BISTRICA

Zgodovina Brkinske čete

Odbor Brkinske čete, ki so ga nekdanji člani te na Primorskem zelo znane parti-zanske enote pred nedavnim vendarle uspeli sestaviti, se je odločil, da v soglasju z nekaterimi primorskimi občinami (kjer je delovala Brkinska četa) kot pokrovite-ljicami njihovega načrta začne z intenziv-nimi pripravami, ki naj v končni fazi pri-vedejo do publikacije o četi. Ta publikaci-ja, kdaj naj bi izšla, zaenkrat še ni znano, saj bo zbiranje gradiva trajalo precej časa, naj bi predvidoma bila dokončana v dveh letih, če bodo seveda za to ustrezni pogoji. Kot menijo borci te enote, zlasti njen nek-danji komandant, Karlo Maslo-Drago, je uspeh dela odvisen od njih samih oziroma od tega, koliko so pripravljeni pomagati.

Borci Brkinske čete so te dni že dobili posebne vprašalnike, ki so hkrati tudi osnova za dolgo in naporno delo in odbor upa, da se bodo vabilu k sodelovanju od-zvali vsi, brez izjeme. Zlasti pomembno je, da borci opišejo najvažnejše dogodke, hkrati pa skušajo osvežiti spomin na svo-je nekdanje tovariše, na vse akcije, v kate-rih so bili udeleženi, pa na različno drugo dejavnost, ki je bila neposredno vezana na enoto: ustanavljanje odborov OF, partijskih celic, povezovanje s hrvatskimi partizani, prebivalstvom Brkinov. Pri tem naj ne pozabijo na številne kurirske nalo-ghe, posebna opravila, patrole in tako da-lje. Vsak podatek bo več kot dobrodošel. Gotovo je v marsikaterem predalu skrita mogoče že močno obledela, pa zato tem bolj pomembna fotografija iz tistih dni.

Delo o Brkinski četi, knjiga o enoti, ki je bila ves čas boja tesno povezana z brkin-skim ljudstvom, bo vsekakor tehten prispevek pri raziskovanju naše polpretekle zgodovine in ohranjanju tradicij nardoosvobodilnega boja.

MST

MOZIRJE

Borci so sprejemali program dela

Že tradicionalno je, da se odbor krajevnih organizacij ZZZB NOV Mozirje vsako leto zbere na svoji seji v začetku leta, ter da obravnava in ocenjuje tekoče delo iz prejšnjega leta. Tako se je tudi letos sestal odbor 17. januarja, ter obravnaval naslednja vprašanja: priprave za letno skupščino KO, program dela za leto 1980 in pohod 14. divizije na Štajersko v letu 1944.

Pri oceni priprav za letno skupščino KO ZZZB NOV so se dogovorili, da jo bodo izvedli nad vse delovno, prikazali rezultate dela ter si zadali bodoče naloge. Že sedaj so evidentirali možne kandidate za vodstva krajevnih in občinskih organizacij ZZZB NOV.

Zelo živahna pa je bila razprava o osnutku Programa dela za l. 1980. V njem je zapisano, da mora tudi v bodoče odbor nenehno skrbeti za svoje članstvo, a predvsem za ostarele in bolne borce in borke. Skrbeli bodo, da bo zdravstveni negi (zdravniški pregledi, toplicam) v bodoče posvečena še večja skrb.

Ena od nalog je, da se bodo aktivno vključevali v vse družbenopolitične akcije v KS* in občini, predvsem v tiste, kjer borci lahko prispevajo in so moralno odgovorni: kurirčkova pošta, Titova štafeta in dan mladosti, dan borca, dan oboroženih sil Jugoslavije. Sodelovali bodo tudi v ostalih političnih akcijah, ki jih organizirajo druge družbenopolitične organizacije.

Posebno pozornost so v programu posvetili pomoči pri obrambnih pripravah, predvsem v KS. Vključevali se bodo v akcije za pridobivanje mladih za vojaške in milicijske šole, kar naj bi bila trajna skrb borcev, saj lahko veliko prispevajo iz bogatih izkušenj.

FRANC OMLADIČ

ŽELEZNIKI

Ponovno srečanje

V okviru občinskega in krajevnega praznika Škofja Loka oziroma Železniki, ki ga tukaj slavimo vsako leto v počastitev spomina na legendarno bitko Cankarjevega bataljona v Dražgošah, smo se po 37. letih zopet zbrali na Češnjici preživeli borci selške in jelovške čete tedanjega Gorenjskega odreda.

Naš vstop v te partizanske enote namreč točno sovpada z datumom pričetka dražgoške bitke, ki se je začela 9. januarja 1942. leta, le da smo se vključili v ti dve četi točno eno leto kasneje, to je 9. januarja 1943. leta. Ob tej priložnosti se moramo spomniti zelo agilnih političnih delavcev v Selški dolini, tovarišev: dr. Janeza Kmet-Mirka, Staneta Kersnika, Goloba in drugih prvoborcev, ki so tako temeljito obdelali ta teren, da smo tedaj skoraj v celoti vsi mladi fantje vstopili v Gorenjski partizanski odred. Niso bili redki primeri, da so posamezniki prinesli s seboj k partizanom puško, bombe, municijo in celo nekaj puškomitraljezov, kar je tedaj predstavljalo pravo bogastvo za nadaljnjo borbo proti okupatorju. Mnogi od teh pogumnih fantov so kasneje postali pomembni vojaški starešine.

Spomniti se namreč moramo, da je nemški okupator na množično, dostojen odhod fantov k partizanom ostro reagiral. Po treh tednih je pričel z množično selitvijo vseh družin, katerih fantje so odšli k partizanom. Poostiril je tudi represalije, pomnožile so se aretacije, streljanje talcev itd., vse z namenom, da bi zastrašil civilno prebivalstvo.

Mnogi se niso vrnili, njihovi grobovi so še danes posejani po vsej širni Sloveniji in Koroški. Nekateri pa, ki smo se po skoraj 37. letih prvič zopet videli, smo se razvneli v živahnem razgovoru in obujali spomine na tiste težke, preživele čase. Bilo nas je še 19. Sklenili smo, da se tudi v prihodnjih letih še sestajamo, če bo le mogoče, še v večjem številu.

Želimo si tudi tesnejšega sodelovanja s krajevno skupnostjo Železniki in občino Škofja Loka. Mislimo, da še lahko storimo marsikaj koristnega pri razvijanju tradicij NOV, kakor tudi prispevamo svoj delež pri krepitvi splošnjoljudskega odpora in družbene samozasčite.

S. F.

LESCE

Skrb za borce

Delavci in samoupravni organi v trgovski delovni organizaciji Murska Lesce imajo veliko razumevanje za potrebe družbenih organizacij in društev v krajevnih skupnostih v radovljški in jeseniški občini. Hvalevredna je zlasti njihova skrb za borce in aktiviste NOB v kolektivu in po vseh krajevnih organizacijah ZB NOV, kjer ima Murka svoje prodajalne. Že 1978. leta so 15. članom ZB NOV omogočili tridnevno brezplačno letovanje v svojem počitniškem domu pri Umagu na istrski obali. Prav toliko borcev je letovalo iz radovljške in jeseniške občine lani. Za letos pa je delavski svet sklenil, da bo junija omogočil petdnevno brezplačno letovanje za 25 borcev. Osebe Murkinoga doma in predstavniki delovne organizacije bodo vsem dopustnikom nudili razen počitniških storitev tudi kulturne, zabavne in poučne programe in ogleda zgodovinskih zanimivosti bližnje okolice Umaga.

JOŠT ROLC

KOČEVJE

Varovanje zaupnih nalog

Ko so te dni v krajevnih organizacijah zveze borcev NOV kočevske občine ocenjevali sodelovanje članov te organizacije v obrambnih pripravah in pa v akciji NNNP 1979, so ugotovili, da je bilo to na vse uspešno. Člani borčevskih organizacij so s svojimi bogatimi izkušnjami iz časa NOB doprinesli, da so mnoge akcije, ki so se v obrambnih pripravah uresničevale skozi vse minulo leto, zelo lepo uspele.

V razpravah o teh vprašanjih pa so kritično ocenili vprašanja tajnosti in njene zaščite v naši družbi. Menijo, da bi s podružabljanjem obrambe in varnosti v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih in ostalih delovnih sredinah, morali posvetiti več skrbi tajnosti in varovanju zaupnih nalog. Zato so se zavzeli, da bodo v letošnjih programih, ko bodo razreševali vprašanja splošnega ljudskega odpora in obrambne sposobnosti, posvetili več skrbi zaščiti tajnosti. Čeprav so vprašanja javnosti in tajnosti zapletena in pomembna, zlasti v naši samoupravni socialistični družbi, mislijo, da se tudi ta vprašanja da s praviim delom zadovoljivo rešiti.

VIKTOR DRAGOŠ

CELJE

Pregled dela

V petek, 11. januarja, je bila v Celju razširjena seja pododbora 4. brigade VDV partizanskih kurirjev za Savinjsko-zasavsko področje.

Na seji so obravnavali delo pododbora v letu 1979 in sprejeli obsežen program dela za leto 1980.

Med glavnimi nalogami v tem letu še vedno ostaja zbiranje zapisanih spominov na delovanje kurirskih zvez v času NOV, ohranjanje revolucionarnih tradicij in prenašanje izkušenj iz tistih dni na našo mladino.

V načrtu imajo tudi postavitev treh spominskih obeležij, in sicer na postaji 26 S v bližini Tabora v Savinjski dolini, na 29 S v vasi Senožeti pri Jevnici in na postaji 28 S v bližini nekdanjega prehoda preko Sotle na Hrvaško.

Na seji so sklenili, da bo novi pododbor izvoljen na letni skupščini, ki bo v petek, 14. marca, ob 10. uri dopoldne v Celju. Za to skupščino morajo na terenu izbrati delegate in sicer v spodnjemavinskem področju pet, v ostalih, to je zgornjemavinskem, konjiškem, zgornjesavskem in spodnjemavinskem področju ter v revirjih pa po tri delegate.

TONE KOČAR

PRISTAVA

Kurirski smuk

Krajevni odbor Zveze združenj borcev NOV Javornik – Koroška Bela je na Pristavi v javorških Rovtah organiziral tradicionalni smuk karavanskih kurirjev, ki je letos še posebej izzvenel kot velika in množična športna manifestacija, združena z obujanjem tradicij NOB. Vsakoletni smuk je namreč v počastitev 51 padlih kurirjev med NOB v Karavankah. Za letošnji smuk se je prijavilo rekordno število tekmovalcev, in sicer kar 560., članov borčevskih organizacij, teritorialne obrambe, JLA, milice, carine, mladine in učencev osnovnih šol. Tekmovanje je bilo na lažji progi Kurir (500 m) in težji progi Borec (1500 m).

J. R.

RADENCI

Partizanski veseli večer

Vsakoletno srečanje z našimi rojaki zunaj meja

Leto za letom skrbi naša domovina za zdravljenje in okrevanje bivših borcev – invalidov NOB in članov borčevskih organizacij. Po natančnih pregledih pristojnih zdravstvenih komisij jim omogoča brezplačna zdravljenja: klimatska in toplaška, večinoma enaindvajset dnevna. Precej takih pacientov se je lansko leto zvrstilo tudi v zdravilišču Radenska – Radenci.

Ob takih priložnostih se borci vse naše domovine in naši rojaki zunaj meja srečujejo vzradoščeni, obujajo spomine na čase, ko je bila naša država vsa poteptana in v plamenih. Poleg vsakodnevnih silno razgibane terapevtske dejavnosti v zdravilišču se tamkaj kratkočasijo z raznimi kulturnimi izleti (Organizira jih uprava), igra-

Izvajalci Partizanskega veselega večera v Radencih. Zbral in vodil jih je Anton Birtič (na fotografiji s harmoniko).

jo šah, se sprehajajo križem krašem po košatih drevoredih in bližnjih krajih, kjer doživljajo pristno domačnost, podobno tisti, ki jih je čuvala in spodbujala v bojih proti nacifašističnim okupatorjem.

Decembrska skupina v Radencih je svoj zadnji teden okrasila z nenavadno pobudo. Zbralo se jih je dvajset iz vseh slovenskih pokrajin. Dogovorili so se, da bodo pripravili nastop. V nekaj dneh so našudirali celovečerni program in ga uprizarili v radenski Stekleni dvorani. Prireditvi so dali naslov: Partizanski veseli večer »Gosti – gostom«.

Pred nabito polno dvorano gostov zdravilišča so pod vodstvom zamejskega rojaka Antona Birtiča iz Beneške Slovenije nastopili: Franja Gonelli iz Trbovelj, Anton Hiti iz Kočevja, Valerija Podgornik-Urbasova iz Prestranka, Ivan Gril iz Novega mesta, Matija Černé iz Gorij pri Bledu, Ignac Sila iz Divače, Jule Kačič iz Ljubljane, Marija Železnik iz Kopra, Avgust Švab iz Vrtojbe – Nova Gorica, Franc Cucek iz Košane pri Pivki in Otilija Abram iz Ljubljane.

V svoj spored je skupina uvrstila partizanske, slovenske narodne in beneške pesmi. Izpopolnila ga je s številnimi recitacijami s tematiko NOB izpod peresa Valerije Urbas. Najbolj globoko v srca poslušalcev je segel nastop 92 letnega Franca Cucaka, ki je zrecitiral Gregorčičevo pesem V pepelnici noči.

Partizanski veseli večer »Gosti – gostom« je 24. decembra 1979 v Radencih pokazal, da so toliko let po vojni take prireditve na Slovenskem zelo potrebne.

OTILIJA ABRAM in ANTON BIRTIC

Udeleženci izleta pred spomenikom

ČOLNIŠE

Izlet

Krajevna borčevska organizacija Colniše je v letu 1979 organizirala izlet v Kočevski Rog na Bazo 20. Obiskali in ogledali smo si tudi veličasten spomenik padlim borcem, ki stoji na gričku Žužemberka. Takšnih izletov in razpoloženj si še želimo.

JOŽE BOŠ

DVORJANE

Uspelo srečanje

Krajevna organizacija ZB NOV Dvorjane-Vumpah je za svoje člane in njihove svojce organizirala 28. decembra družabni večer v osnovni šoli v Dvorjanah. Udeležba je bila skoraj sto odstotna.

JANKO KOCBEK-MITJA

PRIMOŽ NA POHORJU

Obletnica Zidanškove brigade

V partizanski vasi Primožu na Pohorju so se krajanji Primoža skupaj s prebivalci Vuzenice spomnili dneva, ko je bila tukaj pred 36. leti ustanovljena Zidanškova brigada. Vuzeničani so si ta dan izbrali tudi za svoj krajevni praznik.

Zidanškova brigada je bila ustanovljena 8. januarja 1944 na Primožu. Vanjo so se združile enote s Pohorja in Koroške, ki so bile ustanovljene po razbitju legendarnega Pohorskega bataljona na Osankarici. Ob ustanovitvi je štela nekaj več kot tristo borcev.

Na spominski slovesnosti je o bojni poti Zidanškove brigade govoril predsednik sveta KS Vuzenice Alojz Gobec, spomine na ustanovni dan brigade in na njene boje pa je obudil 90-letni aktivist Alojz Peruš. Vojski in starešine enote JLA, ki nadahnuje borbeno tradicijo Zidanškove brigade, so se zbrali v vojašnici Franc Rozman-Stane v Mariboru. Poleg preživelih borcev Zidanškove brigade, številnih narodnih herojev, predstavnikov družbenopolitičnega življenja Maribora in Podravja so se slovesnosti udeležili tudi vojski mariborske garnizije.

I. V.

BLEJSKA DOBRAVA

Skrb za ostarele in bolne borce

Tako kakor v drugih krajevnih skupnostih jeseniške občine so člani odbora ZZZB NOV pred novoletnimi prazniki obiskali ostarele in bolne člane organizacije, nekatere pa že na praznik republike. Vse so tudi obdarili.

Bolni in ostareli borci so bili hvaležni pozornosti odbora, ki skrbi za razvoj organizacije in posamezne člane, ki so potrebni pomoči. Tako se nekdanji, sedaj že ostareli borci in aktivisti zavedajo, da niso pozabljeni.

Tudi ob srečanju krajanov Blejske Dobrave, Lipc in Kočne, starih nad 70 let, pred novim letom, katerega je pripravila krajevna skupnost, je bilo kar precejšnje število nekdanjih borcev in aktivistov ter tudi dva 80-letnika, prostovoljca za našo severno mejo.

S. S.

Priprave na praznovanje štiridesetletnice zaključnih bojov

Ravenska borčevska organizacija spada s tristo šestdesetimi člani med največje v občini, zato je razumljivo, da ima opravka s precejšnjimi načrti, s tem pa tudi s problemi, ki k sreči niso takšne narave, da bi jih ne bilo moč odpraviti. Predvsem gre za vedno nove in nove primere socialno ogroženih borcev, kar skušajo tekoče reševati z enkratnimi ali občasnimi pomočmi, odvisno seveda od denarja, ki ga tudi ni na pretek. Letos bodo najverjetneje prvič izenačili priznavalnino z republiško določenim povprečjem in tako odpravili neljubo dediščino, ki se je vlekla iz leta v leto. V tem smislu bo potekala tudi volilna konferenca, kjer bo na prvem mestu vprašanje skrbi za borce in šele potem vse ostalo. Če lahko govorimo o nekakšnih predpripravih na ta korak, bi veljalo zapisati še to, da so tik pred novim letom skupaj s socialistično zvezo obdarili vse borce, seveda tiste najpotrebnejše pa ostarele in pomoči potrebne občane.

Skrb za borce je tako v Ravnah na Koroškem na prvem mestu, ne le v minulih letih, pač pa bo tako tudi v prihodnjih. Izjemno pozornost bodo v prihodnjem obdobju namenili poglobitvi že do sedaj sosedsko dobrih odnosov z manjšino onkraj Karavank, ki jo redno obiskujejo in - kar je najpomembnejše - z njo

načrtujejo tudi nekatere zahtevnejše ter za obe strani važne naloge. Z borci Avstrijske Koroške so se že pred sklepom starega leta dogovorili o stalnih stikih, ki naj sežejo preko meja borčevske organizacije pa tudi izven območja zgolj neobveznega obiskovanja. Zdi se, mislijo v Ravnah na Koroškem, da je takšno sodelovanje na mestu še posebej sedaj, ko je popolno razumevanje za vsakršne oblike vzajemne dejavnosti pokazal tudi novi pliberski župan, ki je povabil na prijateljski in hkrati delovni obisk predstavnike ravnenskih družbenopolitičnih organizacij, torej tudi borce. Tokrat so na vrsti Ravenčani.

Program obeleževanja krajev pomembnih in za zgodovino Koroške odločujočih dogodkov iz druge svetovne vojne so ravnenski borci vsaj v večini primerov že uresničili, preostaja le še postavitve spomenika na Poljani, na kraju, kjer so bili zaključni boji druge svetovne vojne. Praznovanje je predvideno za spomladanske mesece, ko bo tamkaj republiška slavnost, spomenik pa bodo postavili ob štiridesetletnici tega dogodka, ko se bodo priključili praznovanju trisopetinseddesetletnice domače železarne. Častno predstavo so zaupali Kostu Nadju kot zadnjemu komandantu armade, ki je pri Poljanah opravila s sovražnikom.

Ravenski borci so, tako so povedali naši sogovorniki, med njimi tudi Boris Florjančič, predsednik krajevnega odbora borčevske organizacije, pa tudi Ivan Močnik, predsednik občinskega odbora, močno prisotni domala v vseh porah družbenopolitičnega življenja v krajevni skupnosti in v občini, še posebej delaven pa je menda aktiv borcev v železarni.

Težave krajevne organizacije so v marsičem podobne težavam občinske. Teži jih predvsem pomanjkanje ustrezne nega in skrbi za borce na domovih. Bržkone jih bodo že letos obiskovale patronažne sestre in tako pomagale rešiti nekdanj skorajda nerešljiv problem.

Kadar v ravnenski občini

Boris Florjančič: »Lahko bi zatrdil, da so naši borci zanesljivo med najbolj delavnimi, in da jih lahko najdete povsod, kjer čaka delo!«

Tradicijsko železarstvo v ravnenski občini živi naprej tudi v obeležjih, kakršno je med tolikimi drugimi tudi na Kefrovem mlinu. Nerjaveče jeklo je nadvse hvalečen material.

ni govore o razvijanju tradicij narodnoosvobodilnega boja, omenjajo zlasti pohod po poteh sedmih talcev pa že skoraj nepogrešljivo povezavo s šolami, taborniki in društvom prijateljev mladine, ki je pri svojem delu v zadnjem času nekoliko popustilo. Borci so ponosni, da so tako rekoč izredni predavatelji v ravnenskih pa tudi drugih šolah občine, kadar je na urniku učna ura zgodovine. Kljub temu, da je za grobišča in različna obeležja ter spomenike še kar dobro poskrbljeno, v ravnenski občini vendarle mislijo, da bi se dalo storiti še več.

Letos bodo na Prevaljah postavili spomenik ali bolje obeležje petim borcem, pomnik nekoliko večjih razsežnosti pa naj bi dobila zibelka koroškega partizanstva, Topla pri Črni na Koroškem, kraj, kjer je bila ustanovljena prva koroška četa.

Občinska organizacija je poskrbela za sorazmerno dobro urejeno dokumentacijo spomenikov in obeležij, ki je podlaga za načrtno delo. Ob tem ravnenski borci radi poudarjajo posebne zasluge in razumevanje domače železarne, ki je brez izjeme vse spomenike in obeležja, ki so iz jekla, in to iz

nerjavečega, borcem naredila brezplačno, darovala pa je tudi material. Vsi ti pomniki so enotni in izredno dobro učinkujejo, njihova življenjska doba pa je nepredvidljiva. Tudi sicer je z njimi sorazmerno malo skrbi glede vzdrževanja.

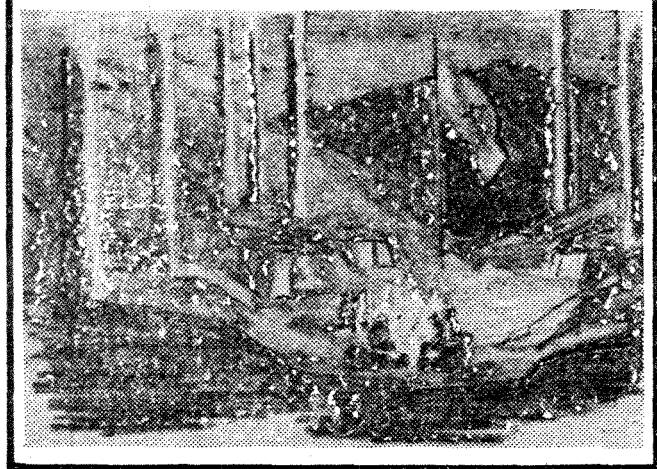
Glede avtentičnih spomenikov narodnoosvobodilnega boja v ravnenski občini si ne belijo las: lani urejen Kefrov mlin postaja vse bolj privlačna točka mnogim izletnikom, ki jih zanima zgodovina našega boja, urejena je tudi partizanska bolnica v Bistri in ona v Kotljah.

Milenko Strašek

Tone Kebe

3

Partizanska novoletna doživetja

Dolomiti 1942-1943

Nekateri so že pomislili na pobeg, drugi so o tem močno dvomili. Marijo je do tedaj opravil že nekaj koristnih nalog, kot tisto, ko sta s Fonziem aretirala tik ob Ljubljanski žični meji nevarnega ovaduha. Seveda oba v uniformah. Zato smo ga vrednotili kot prekaljenega sodelavca...

Med poslednjimi se je neke iz notranjih prostorov pojavil še Marijo, oprtan z velikim košem, v katerem je bilo polno zadavljenih kokoši. Naravno nagnjenje je prišlo docela do izraza...

Z velikim plenom smo se v soju sovražnih pramenov vračali čez Podutik, v strmine Toškega čela...

Ob tej akciji smo se spomnili zaplembe, ki smo jo mislili opraviti v Stožicah nekoliko prej. Znano nam je bilo, da je bila Šafarjeva družina iz Stožic med prvimi, ki je segla po izdajalskem orožju. Vsi so bili zagrizeni belogardisti. Šli smo na zelo tvegano akcijo, med nemškoitalijansko in med ljubljansko žično mejo, čez Celovško cesto do Šfarjeve hiše in se izpostavili veliki nevarnosti. Po več kot dveurni hoji od Podutika smo prišli na cilj. Vsakozki so vodniki opozarjali na previdnost in tišino. Vse do tja smo se obnašali vzorno. Nekateri smo se po prihodu do kmetije takoj zapodili v hleve, drugi so razbijali po vratih, da bi jih odprli. Nobeden se ni oglasil. Vrata so bila na novo obložena še z železnimi podboji. Vse se je dogajalo le nekaj minut, ko sta se iz vrha hiše oglasili dve različni sireni, ki sta pretrgali nočno tišino daleč naokoli. Tuljenje nas je močno zbegalo, ko pa so se na gradu zasvetili še žarometi, smo vedeli, da smo v »kaši«. Že odvezano živino smo pustili na mestu in hitrih nog smo jo ucvrli proti Dravljam (takrat še tam ni bilo postojanke) in dalje do Podutika, kjer je bilo zborna mesto. Brez plena smo prišli nazaj v slabi uri. Preklinjali smo, ker se nam je tvegana akcija ponesrečila. Pod svetlečimi reflektorji smo koračili v strmine Peskov...

Tudi prehranjevalne akcije so bile tvegane in del partizanskega življenja...

In še o plenu, ki nam je sam padel v roke.

Predbožična ofenziva je belogardistom dvignila samozavest neomejene oblasti nad partizanskim ozemljem. Res, da

smo se morali pred njo umakniti čez mejo na Gorenjsko, a smo bili do 22. decembra vsi spet na prejšnjih operativnih mestih. Belogardisti iz Polhovega Gradca so očitno podcenjevali partizansko moč, sicer ne bi poslali svojega vojaka brez spremstva v Ljubljano po prehranske potrebe.

Belogardist (Fajkoc iz Polhovega Gradca), je v civilu vodil konjsko vprego mimo Gabrja v smeri Polhovega Gradca. Poleg njega je drugi voz upravljal neki hlapec iz Viča. Oba voza sta bila naložena v Ljubljani že v prvih jutranjih urah. Voznika sta brezskrbno priganjala konje, da bi že pred poldnem dospela v Gradec. Na ovinku pred Vrsjakovo hišo so ju zaustavili partizani: četni intendant Ivan Jalen-Ivo, obveščevalec Božo Kovač-Olio, Franc Štrekelj-Krepki, Ivan Selan-Milan in še nekateri drugi borci. Preoblečeni belogardist je prebledel in izjecljal, da peljeta blago za trgovino v Polhovem Gradcu. Partizani pa so ugotovili, da je en voz namenjen izključno belogardistični posadki, saj so bili na njem pretežno prehranbeni predmeti, vino, tobak in cigarete, medtem ko so bili na drugem vozu predmeti splošne porabe. Partizane vsebina ni motila, niti izvor lastništva, zato so oba voza napotili v hruševski kamnolom, kakšnih dvesto metrov od ceste. Tam so vozova raztovorili, voznika pa pognali vsakega v svojo smer, na Vič in v Gradec. Fajkoc fant se je oddahnil šele onstran Dvora, kajti če bi partizani vedeli, da je pred kratkim vstopil med belogardiste, bi najbrž ne odnesel zdrave kože.

Z veliko naglico sta v kamnolom prihitela odredni intendant Andrej Babnik in bataljonski Tolsti, ki sta blago takoj razporedila. Z nekoliko zamude je na kraj razdeljevanja privihral intendant glavnega štaba Jože Draksler-Polh, da bi zagotovil del hrane še za potrebe »izvršnikov«. Družno so veliki plen razdelili po vojaških enotah, za potrebe bolnišnice pod Osredkom, za delavnice in za druge terenske službe. Blago je bilo razdeljeno še isti dan. Na vozovih je bilo kakšnih deset sivalnih strojev, ki so zapolnili vrzel izropanih krojaških delavnic. Kavne mlinčke in likalnice na oglje so partizani razdelili med civilno prebivalstvo. Kelnačeva Meri je bila likalnika zelo vesela. Na vozovih je bilo polno koledarjev in Mohorjevih knjig, ki so prav tako prešli v »privatno« last. Kaj vse je bilo na vozech: moka, makaroni, riž, rozine, orehi, suho meso, pomaranče, vino, žganje, likerji, čokolade, bomboni, kava, čaj, tobak in cigarete... Prava Indija Koromandija. Po dnevnih stradanja se je obetalo za praznike pravo razkošje...

Obletnica osvoboditve Auschwitza

Majhno poljsko mesto Oświęcim, znano širom sveta bolj pod nemškim imenom Auschwitz, slavi te dni visoko obletnico: 35 let osvoboditve! Njegovi krematoriji (plinske peči) so požrli na milijone ljudi iz vse Evrope, a tudi izven nje. Nikoli ne bomo mogli izvedeti točnega števila jugoslovanskih mož in žena, ki so umrli v tem strašnem nacističnem morišču. Njihov pepel je poljski veter raztrosil po vsej širni poljski ravnini. Bilo je prav tako vreme, kot je sedaj: zima, sneg in veter, ko se mu je bližala svoboda. Toda Auschwitz je bil nenasičen človeških življenj. Ob evakuaciji, januarja 1945. leta, zadnjih sto tisoč internirancev (druge so bili že prej premestili v druga taborišča ali pa požgali v plinskih pečeh – to so bili večinoma Židje in Romi), je padlo še deset tisoč interniran-

cev pod strelj esesovskih rabljev tako, da je bila cesta, po kateri smo hodili, dobesedno pokrita s krvjo aušvških mučnikov.

»In vendar nas niso mogli vseh pobiti,« je vzkliknila Milka Justinova por. Pirman, ki je preživela to trnovo in krvavo pot iz Auschwitza. Rojena je bila 30. avgusta 1924. leta v Podvrhu nad Javorjem blizu Poljan nad Škofjo Loko. Zelo mlada, sedemnajstletna, je odšla z očetom k partizanom. Kolikor se spominjamo, je bilo tedaj v dolini mnogo domobranskih postojank. Toda tam visoko gori nad Poljanami, menda je 900 metrov nadmorske višine, se naši ljudje niso dali kar tako ugnati. Tudi Justinovi ne. Toda Milka ni imela sreče. V težki borbi na Žirovskem vrhu so jo Nemci ujeli in odpeljali v najtežje koncentracijsko taborišče Auschwitz, kjer so ji na roko vtisnili številko 70387. A tudi taborišče je ni strlo. Prišla je domov in začela znova. Z vso silo se je vrgla na delo. Z delom in samoodrekanjem si je kupila zemljo in živino, kjer z velikim veseljem obdeluje od zore do mraka. Toda ne samo to. Je tudi navdušena zadržnica. Pomaga pri razstavah zadružnic, hodi na izlete itd.

Pa čeprav je bila že večkrat na operacijski mizi – kajti kdor je bil v Auschwitzu ni nikoli povsem zdrav, je sila do življenja ni nikoli zapustila, še več: v njej utripa pesniška žilica, napisala je že marsikatero pesmico. Najbolj grenki so verzi iz tiste, ki govori o taborišču Auschwitzu:

*Tja na Poljsko so nas pripeljali,
zelo kruto z nami so ravnali.
Tam bili smo vredni manj kot pes,
z nami bil je zelo krut eses.*

*Tam bil je lager Aušvic,
tam topli so za prazen nič.
Ob štirih zjutraj smo vstajali,
tako za tem dve uri na apelu stali...*

Jožica Veble

Milka Justin, poročena Pirman

Pozabljeni palestinski otroci

Izteklo se je mednarodno leto otroka, a svet se ni niti enkrat spomnil palestinskih otrok.

Ti otroci preživljajo vsak dan strahote vojne. Namesto igrač imajo v rokah prave puške in brzostrelke, namesto v šolo, hodijo na vojaške vaje. Ramo ob rami se z odraslimi borijo za svobodo, za domovino, ki jim jo je ugrabil izraelski okupator.

Ko se v palestinskih taboriščih južnega Libanona zdani, so ti otroci že na nogah. Veliko stvari morajo opraviti, veliko se morajo še naučiti. Lepi so bili, lepi, kakor vsi otroci sveta, zdaj pa so videti veliko starejši, kot so v resnici. Na obrazih so jim zarisane vojna, smrtna groza, bolečina, krivica, ki je trpijo že dolga leta.

Vse kaže, da je svetovno javno mnenje nanje pozabilo. Ti »palestinski mladi levi«, kakor jih imenujejo, vedo za to, vedo tudi, da solze in prošnje ne pripeljejo v svobodo.

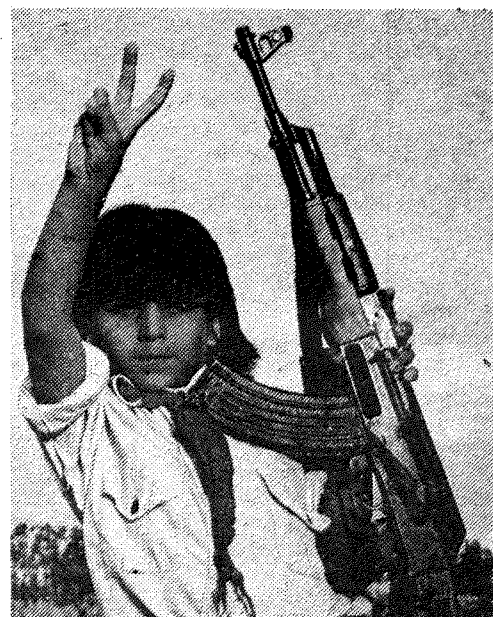
Vedo, da jih nihče ne ščiti, da je pomoč iz bogatega, svobodnega sveta podobna lepim sanjam, ki se zjutraj razblinijo. Morda zato tako zgodaj vstajajo.

Dobro vedo, da je puška edino sredstvo obrambe proti nečloveškemu nasilju Izraelcev. Z njo branijo svoja življenja, z njo se borijo za svojo domovino, ki naj bi bila nekje tam, kjer so se rodili. Morda zato tako zgodaj vstajajo.

Že prej kot primejo v roke knjige, se morajo naučiti ravnati z orožjem, kako ga napolniti, kako zadeti in kako ubijati. Naučiti se morajo premagati strah pred bombardiranjem, kako pomagati sebi in drugim takrat, ko začno padati bombe. Za šolo je še dovolj časa – potem!

Nekje v južnem Libanonu se dani. Vsako jutro se v taboriščih zberejo otroci, stari od pet do sedemnajst let. Najprej imajo vojaške vaje, nato šolo pa spet vojaške vaje. Popoldne imajo še šest ur vojaških vaj, judo, upravljanje z orožjem, bojno taktiko, pasivno obrambo in druge veščine.

Taki so »Palestinski mladi levi« ali »Otroci zmage«, kakor jih imenuje sam Jaser Arafat.

Ni časa za pravljice, za milne mehurčke in za prešeren smeh. Namesto igrač stiskajo v rokah orožje.

Osemletni fantič s puško v roki je brez strahu izjavil: »Hočem se naučiti streljati s puško zato, da boste verjeli, da smo močni, sicer bomo premagani in izgubljeni.« Malo dalje pripoveduje drugi svojo zgodbo: »Imeli smo lepo hišico na morski obali. Nekega dne so prihrumela letala in dve uri bombardirala naše vasi. Ko se je umirilo, sem videl na tleh mrtvo svojo mamo in sestro. Vzel sem nekaj svojih stvari in šel z ostalimi otroki v sosednjo vas. Oče se je takrat boril nekje daleč, padel je za domovino. Rekli so mi, da je bil velik junak in borec za Palestino.«

Mala Salma ima komaj enajst let. Zdaj je na straži. Vse deklice njenih let na svetu se bojijo teme, ona pa pravi: »Jaz imam rada temo. Jaz sem del teme, ki bo premagala sovražnika.« Tako pravi Salma in koraka s puško na rami in z upanjem v srcu za svojo ljubljeno Palestino.

O. M.

(Iz revije Tahidromos)

Na Štefanovo je odšla manjša skupina borcev na koledo po terenu. Zavili so tudi v Stransko vas, ki je le kilometer oddaljena od dobrovske postojanke. Ljudje v vasi so se čudili predrznosti partizanov, saj so jih obiskali pri belem dnevu. Z veliko naglico so se približali Breclnovi gostilni na sredi vasi, da bi pogledali, če je tam kdo od nepovabljenih. In res! Skozi okno so zagledali trojico italijanskih vojakov s poročnikom v sredi. Hitro so se postavili ob oknih, nekaj borcev pa je vstopilo skozi vrata. Pozivali so jih k predaji, še preden so se Italijani dobro zavedali svojega položaja. V zmedbi je edino poročnik hotel naperiti pištolo, a se je kmalu premislil, kajti iz vseh strani so bile naperjene puške. Vsi trije so se nato stoji in z dvignjenimi rokami predali. Od straha so se jecljaje opravičevali. Pričakovali so, da jih bodo partizani pobili. A nič takega se ni zgodilo. Odvzeli so jim le orožje in obleke ter jih v samih spodnjicah pognali proti Dobrovi. Še večjo sramoto so doživeli, ko so se vrnili v vojašnico (beri: dobrovski farovž). Potlej manjše skupine vojakov niso prihajale same niti do dobrovske šole...

Naslednji dan, 27. decembra, so odbirali prostovoljce za prenos blaga na nemško stran, na Gorenjsko. Kakšnih petnajst borcev se nas je javilo pri Polhu, intendantu glavnega štaba. Otovoril nas je s posebnim blagom, ki v partizanskem transportu ni bil običajen. Prevzeli smo velike ovitke ciklostilnega papirja, precej natiskane literature, aparature in matrice za natiskovanje in še marsikaj. Z razmeroma velikimi bremenami smo se podali kar po glavni cesti v smeri Dvora in Dolenje vasi. Tam smo se obrnili v desno navkreber. Pod vasjo Koreno in ob samotnih hišah smo koračili dalje do nemškoitalijanske žične meje. V velikem loku smo obkrožili postojanko Polhov Gradec in se vzpenjali proti severu. Mejo smo prekoračili brez težav že v temi, ki jo je povečala deževna noč. Glavna nevarnost in sestoč čez mine je bila za nami in z naglico smo se pomikali v smeri Škofje Loke. Hodili smo po »nemški« strani že več kot pet ur in vmes za kratek čas počivali. Vroč obraz nam je izpiral ledenomrzli dež, pomešan s snežinkami. Nekajkrat smo se zaustavili pri hišah in poprosili za pregrinjala, da bi obvarovali papir in ostale pripomočke pred vsiljivimi dežnimi kapljami. Nekateri papirja niso mogli obvarovati pred močjo, zato je bilo breme na hrbtih še težje. Morali pa smo dalje, da bi material čimprej oddali. Vedeli smo, da gre za gorenjske tehnike. Okrog dveh zjutraj smo ga izročili na določeni javki. Nato smo se obrnili

urno nazaj, da bi še pred zoro prestopili nevarno mejo...

Utrujeni od dolge poti, ki je trajala od prejšnjega popoldneva, smo se vračali nazaj po isti poti. Zaustavljali smo se pri oddaljenih kmetijah, ki so nam dale streho in nam nudile toploto ognjišča. Bili smo popolnoma premočeni, zato nam je toplota dobro dela. Ponujali so nam tudi hrano in pijačo, da so se nam razvezali jeziki. Spominjali smo se raznih dogodkov za mesece nazaj pa tudi raztovarjanja ciklostilnega papirja, ki smo ga pravkar predali za potrebe gorenjskih tiskarn. Po odhodu iz hiš smo postali še bolj gostobesedni in iskreni ter marsikaj je prišlo na dan...

(Se nadaljuje)

(V prejšnji številki je izpadel del nadaljevanke. Danes objavljamo najprej manjkajoči del, nato pa nadaljevanje iz številke 2. Prosimo za razumevanje.)

Že nekaj dni poprej je štab čete pošiljal vsak dan nad vasjo Gabrje v zasedo skupino borcev, ki naj bi iz gozda opazovala premike po cesti in v smeri Dobrove. Tisti dan so bili v zasedo zbrani: mitraljezec Slavic, bratje Miklavci, Junoš, Nande in Vinko, Lado-Punčka in Kobe. Ob robu gozda nad Mežnarjevo hišo so vse dopoldne opazovali dolino, a nič sumljivega se ni zgodilo. Po enajsti uri so se pripravili na odhod v taborišče, ki je bilo oddaljeno dobre pol ure hoda. Pa je fante prevzel prijeten vonj, ki je prihajal iz spodaj ležeče Mežnarjeve hiše. Dobri nosovi so kmalu odkrili zlahtno pijačo. »Mežnarjevi kuhajo žganje«, je izustil nekdo, »kaj če bi ga malo srknili?« Rečeno, storjeno! Hitro se praznijo žepi in nabere se vsaj za liter »kačje sline«. »Mat kurja, kdo bo šel pa ponjo«, sprašuje Miklavčev Vinko. Ne utegnemo dobiti odgovora, ko mitraljezec Slavic že plane po strmini. Kmalu se je vrnil s polno aluminijevko in jo ponudil soborcem. V nekaj trenutkih so fante izpraznili vsebino. Slavic se je odžejal že pri kotlu. Okoli poldneva se je korajžna šesterica v gosjem redu pomikala proti taborišču.

Topla in močna pijača na nevajen in prazen želodec je hitro delovala, vendar ne tako, da bi družčina ne našla taborišča. Omamljeni od tople pijače so pospali kot muhe. Toda ne vsi. Kobetu, ki je razmeroma globoko požiral, je postalo slabo. Še toliko priseben je bil, da je iz šotora skočil na plano in

izmeček brizgnil po najbližji bukvi. Prav tedaj sta od nekje prilomastila komandant Rado in komisar Rudi. Ogledovala sta si Kobeta in zmajevala z glavama. Le kaj se mu je utegnilo zgoditi? Na zadevo sta gledala pomilovalno, ko pa se je Kobe zavalil v najbližji ženski šotor, se jima je posvetilo. Stvar je postajala sumljiva. Prodorne oči in zanesljiva nosova sta odkrila pravi vzrok Kobetove »bolezn«. Kmalu sta poiskala še ostale »sotrpine« in vse so postavili na zatožno klop. Štab bataljona je zahteval ostre kazni, še zlasti za tistega, ki je prinesel pijačo. Slavcu so hoteli naprtiti celo smrtno kazen. Obsodba je bila ostra, odgovor tudi. Obtoženi so povedali, da so se opijanili že po izteku enajste ure, in da taborišča niso izpostavili nevarnosti. Pri obsodbi je bil še najbolj oster komisar Rudi, ki je vztrajal pri smrtni kazni, pri obtožencih pa je bila čvrsta kolektivna zavest. Če je tako, potem naj se vsem izreče najhujša kazen. Zatem so nastopili še ostali borci čete, kajti vse obtožene so poznali kot vzorne po disciplini in hrabre v akcijah. Po ponovnih posvetih se je štab bataljona odtajal in izrekel milejše kazni; deset dni prepovedi izhoda iz taborišča in nošnja težkih bren vode iz Gradašice. Za storjeni »greh« so morali nositi posledice. Mea maksima culpa! Še hujše breme je bila moralna kazen, kajti o zadevi so se pogovarjali tudi borci drugih enot in še celo na terenu.

Borci so vdano prenašali kazen, a kmalu se je izkazalo, da ji šestnajstletna Vinko in Lado-Punčka ne bosta kos. Zbolela sta. Breme je bilo zanj le pretežko. Mitraljezec Slavic je moral kmalu na bojne pohode, kajti mitraljezec v četi je bilo premalo, da bi zapravljali čas v taborišču. Kazen je prestajala še trojica, Junoš, Nande in Kobe. Ves dan so morali nositi težko brenoto, iz katere se je nenehno polivala voda in vlačila njihove hrbte. Znoj se je mešal s potočnico in kot srh spreletaval telo. Res neprijetni občutki!

Pa se je prikradel večer, ko je bilo treba mitingovati na Osredku. A kako brez treh pevcev? Tja seveda ne morejo brez njih. Vsi trije so trmasto vztrajali, da so kaznovani, in da na miting ne smejo. V trmi je bilo tudi nekoliko maščevanja. Ko četna komanda ni dosegla ničesar, so se uklonili šele bataljonski avtoriteti. Na miting so morali oditi po »službeni dolžnosti«.

Tako je bil njihov »greh« opran z vodo in z zaupanjem. Kmalu je bila zadeva pozabljena kot mnogo drugih akcij. Taka je bila notranja dinamika partizanskega življenja, polna preobratov, obsodb in odpuščanja...

zaključna dela v gradbeništvu
NOVA GORICA
telefon: (065) 24-711, 21-236
telegram: FINAL NOVA GORICA

IZVAJAMO:

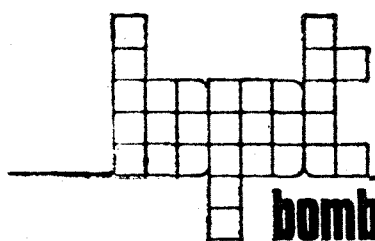
visoke gradnje, industrijske tlake, toplotne obloge fasad, podložne estrihe, slikopleskarska-tapetarska in gipsarska dela, knin-gips in lesene obloge, vse vrste podov, stavbno pohištvo ter notranjo opremo, steklarska dela ter brušenje stekla in izdelavo ogledal, elektro in vodovodne instalacije.

AVTOPROMET GORICA
n. sol. o.
NOVA GORICA

TOZD GORICA POTNIŠKI PROMET IN TURIZEM
TOZD TOVORNI PROMET
TOZD AVTOPROMET
TOZD AVTOPRODAJA
TOZD LOKVE – GOSTINSTVO IN ŽIČNICE
IN DSSS

hitro – varno – udobno

bombažna predilnica in tkalnica tržič n. sol. o.

64290 TRŽIČ, Cesta JLA 14

telefon (064) 50-571

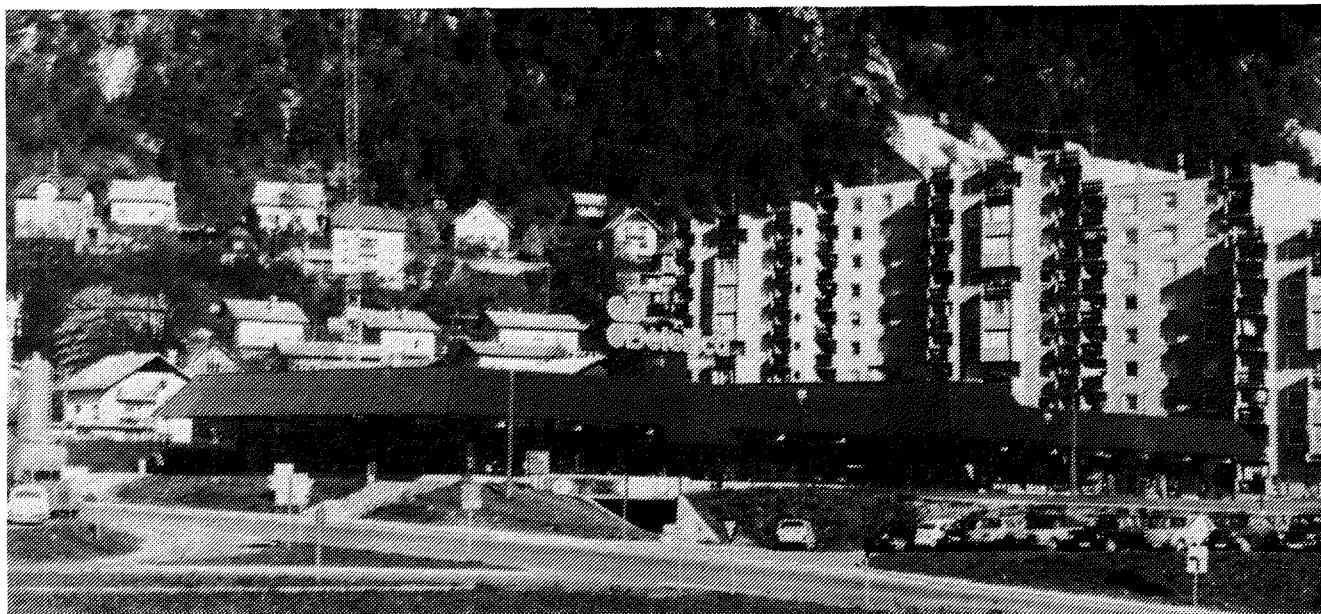
telex YU TR BPT 34507

Bombažna predilnica in tkalnica Tržič v svoji industrijski prodajalni v sklopu

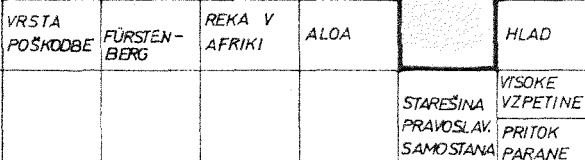
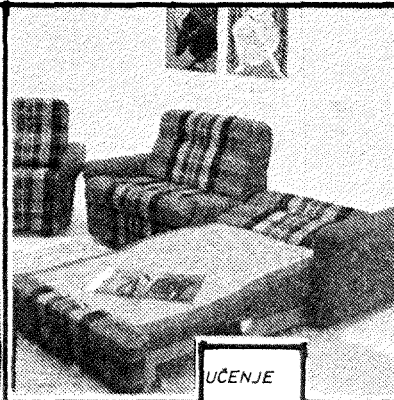
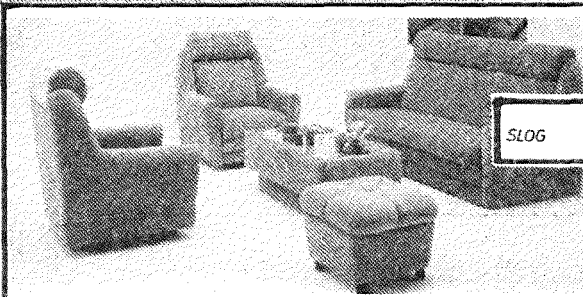
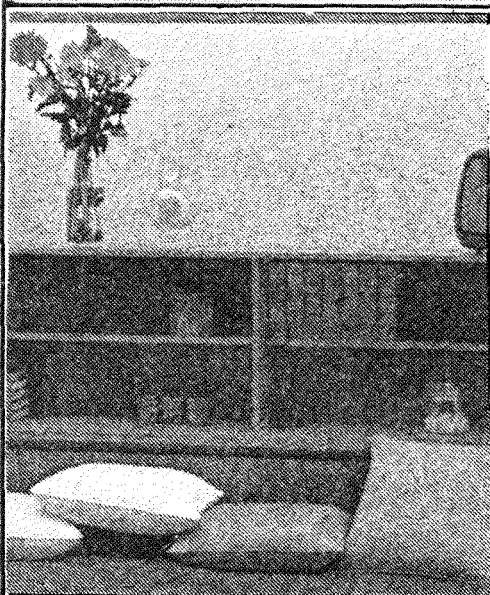
potrošniškega centra »Deteljica« v Bistrici pri Tržiču prodaja po ugodnih

cenah tiskano, barvano in beljeno posteljnino in metrsko blago za posteljnino.

Odprto vsak dan med 8.30 in 19. uro; ob sobotah in dnevih pred prazniki med 8.00 in 13.00 uro

BREST

4.

Anton Ipavc

Decembra smo v Mariboru pokopali tovariša Antona. Že po prvi svetovni vojni so ga Italijani obsodili na zaporno kazen kot zavednega Slovenca. Okupator ga je preganjal tudi med drugo svetovno vojno. Leta 1944 so ga poslali v Dachau, nato v Mathausen in končno na Ljubelj, kjer je dočkal osvoboditev. Po osvoboditvi se je aktivno vključil v politično delo.

Jože Perko-Joco

Na zagorskem pokopališču smo novembra pokopali tovariša Jožeta. Rodil se je leta 1926 v Kisovcu pri Zagorju ob Savi. Bil je član Skoja. Leta 1943 se je organizirano vključil v delo na terenu. Junija leta 1944 se je vključil v operativno enoto v NOV, kjer je deloval v obveščevalnem centru. Tudi po vojni je opravljal težke in odgovorne naloge. Za svoje delo je bil večkrat odlikovan.

Jakob Prešeren

V Poljčanah smo se oktobra poslovili od tovariša Jakoba, rojenega leta 1912 v Poljčanah. V poletnih mesecih 1943 se je vključil v NOB. Od leta 1944 do osvoboditve je bil sanitetni referent v 3. bataljonu 3. VDV brigade. Po osvoboditvi je kmetoval doma v Poljčanah in bil eden izmed naprednih kmetovalcev. Sodeloval je v raznih družbenopolitičnih organizacijah. Za zasluge med NOB je bil odlikovan.

Terezija Boben

Na pokopališču Šmarje-Sap smo se novembra poslovili od dvaindevetdesetletne Terezije iz Tlak 16. Že kmalu po napadu na Jugoslavijo je sprejela na svojem domu prvoborce iz Podtabora in jim nudila vso podporo. Vsa družina je sodelovala z OF in v NOB.

Jože Zelinka-Očka

Decembra smo se na celjskem pokopališču poslovili od devetinsedemdesetletnega Jožeta Zelinke. Med okupacijo je delal za OF, bil zaprt, po izpustitvi pa je odšel med partizane v okolico Smartnega v Rožni dolini pri Celju. Bil je med borci, ki so v noči med 14. in 15. decembrom 1944 iz zaporov v Celju osvobodili jetnike, ki bi morali naslednji dan na streljanje v Maribor. Za sodelovanje z OF in v NOB je dobil dve odlikovanji. Po osvoboditvi je pomagal pri graditvi in obnovi opustošene domovine.

Marija Grabnar

V petinosemdesetem letu starosti je umrla decembra na Zgornjem Jezerskem zavedna in vseskozi napredna partizanska mati Marija Grabnar. Njen dom je bil ves čas med NOB gostoljubno zavetišče borcev in aktivistov. Po vojni je aktivno sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah. Bila je predsednica AFŽ, aktivna članica ZB, RK in tudi članica gasilskega društva.

Anton Ropret

Rodil se je leta 1914 na Bohinjski Beli. K partizanom je odšel aprila 1944. Bil je borec VDV. Maja lani smo ga pokopali na Blejski Dobravi.

Alojz Kenda-Zagar

Rodil se je leta 1925 v Bači pri Modreju. Pred razpadom Italije je odšel k partizanom. Bil je v raznih enotah na Primorskem. Za zasluge je dobil več odlikovanj. Od njega smo se septembra poslovili na pokopališču na Mostu na Soči. Vsi kurirji štaba 9. korpusa se ga bomo vedno spominjali.

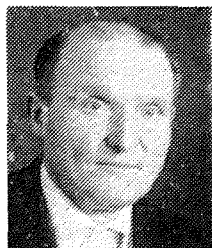
Janez Vozelj

Na pokopališču na Sveti gori nad Zagorjem smo pokopali aktivista in borca Janeza. Rojen je bil v vasi Brezovica pri Tirmi nad Savo pri Litiji leta 1902. Takoj po okupaciji je z vso družino začel sodelovati v NOG. Po osvoboditvi je delal v raznih odborih za obnovo domovine.

Slava Smagur

Tik pred novim letom smo se na pokopališču v Celju poslovili od oseminšestdesetletne Slave. Bila je zelo delavna politična aktivistka. Že leta 1941 je sodelovala pri zbiranju orožja za 1. celjsko četo. Bila je izdana, zato sta z možem odšla v Smederevo, kjer sta s sodelovanjem v NOV nadaljevala. Vse od leta 1945, ko se je vrnila v Celje, se je vključevala v politično delo na terenu.

Anton Korošec

Dan pred svojim šestinsdesetim rojstnim dnem je umrl Anton Korošec iz Stranica. Od avgusta 1944 je bil borec v 11. brigadi Miloša Zidanška, pozneje v brigadi Toneta Tomšiča in od januarja do konca vojne kurir na postaji TV 33 pri Stranica. Novembra smo ga pokopali na pokopališču v Stranica.

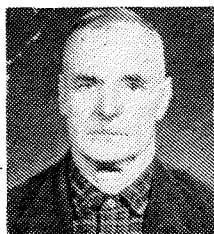
Anton Golob

Avgusta smo se na pokopališču Veliki Slatnik pri Novem mestu poslovili od 64. letnega Antona. V začetku leta 1942 je postal borec Gorjanskega bataljona in nato 15. brigade NOV. Za svoje zasluge v NOB je prejel več odlikovanj.

Marija Pečar-Šlebingger

Rodila se je pred sedemdesetimi leti v delavski družini v Zagorju. Leta 1941 je okupator izgnal vso družino v Bosno. Marija je marca 1942. leta prišla v Ljubljano in postala leta 1943 članica okrožnega odbora AFŽ. Udeležila se je ustanovnega kongresa slovenske protifašistične ženske zveze v Dobrniču. Nato je bila dodeljena k političnemu delu v štabu belokranjskega vojnega področja. Tudi po osvoboditvi je sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah.

Ignac Kurinčič-Jaka

V 82. letu je novembra umrl tovariš Jaka iz Idrskega. Decembra 1942 je začel aktivno delovati za OF. Pomladi leta 1943 so ga aretirali Italijani in ga odgnali v goriške zapore. Po razpadu Italije se je vrnil in nadaljeval z aktivnim delom za NOB. Za zasluge je bil tudi odlikovan.

Alojz Klarič

Septembra smo se poslovili od tovariša Alojza iz Dolge vasi pri Kočevju. Rodil se je pred 61. leti v Moravi. K partizanom je odšel aprila 1942. Bil je v Kočevskem odredu, VOS, 8. in 9. SNOB ter Istrskem odredu. Prejel je 4 odlikovanj in več drugih priznanj. Bil je ugleden družbenopolitični delavec in rezervni vojaški starešina.

Genovefa Golobar

Umrila je zavedna članica borčevske organizacije v Senožetih, rojena leta 1909 v vasi Golče nad Zagorjem. Med okupacijo so se od vsega začetka zbirali pri njih doma aktivisti in politični delavci.

Ivan Urbancelj

Na pokopališču v Razboru smo se decembra poslovili od aktivista Ivana. Rodil se je leta 1899 v Senti-lju pod Turj. kom. Leta 1944 sta z ženo rešila in zdravila ranjenega partizana. Dolgo let je bil odbornik ZB NOV.

Ernest Turk

Rodil se je leta 1895. Na soški fronti je bil ranjen. Po ozdravitvi so ga poslali na rusko fronto in z jugoslovanskimi dobrovoljci je odšel na solunsko fronto. Dvakrat je bil ranjen. Že pred letom 1941 je zagovarjal delovanje tistih, ki so se priključili OF. Italijani so ga oktobra 1941 zaprli ga preko štiri tedne obdržali v samici. Vsa vojna leta je vzdrževal stike z bivšimi dobrovoljci, člani OF, ki niso mogli med oborožene borce. Po osvoboditvi je prof. Ernest Turk vse svoje moči posvetil prosvetnemu in enako tudi družbenopolitičnemu delu. Izredna zasluga mu pripada pri zbiranju podatkov o delovanju osvobodilnega gibanja na področju današnje krajeve skupnosti Prule. Za svoje junaške podvige med prvo svetovno vojno, za sodelovanje v OF in za delovanje po osvoboditvi je prejel številna visoka odlikovanja.

Jernej Spruk

Umril je v 80. letu starosti in decembra smo ga pokopali v Nevljah pri Kamniku. Bil je borec Tomšičeve brigade od januarja 1944, nato pa je bil v Gubčevi brigadi do konca leta 1944. Ranjen je bil v boju v Drušću in zdravil se je v bolnici Vinica v Rogu. Po ozdravitvi je bil bolničar v tej bolnici. Za hrabrost je dobil tri odlikovanja.

Franc Šetina

Rodil se je leta 1900 v Zapogah pri Vodica. Bil je udeleženec upora v Judenburgu, udeleženec štrajka stavbnih delavcev leta 1936. Aktivist OF je bil od leta 1941 in partizan od januarja 1944. Bil je komisar čete v Vojkovi brigadi. Trikrat je bil odlikovan. Decembra smo ga pokopali na ljubljanskem pokopališču.

Marija Štebih

Na Bledu je umrla osemdesetletna aktivistka Marija. Pred vojno je živela z družino na Jesenicah, od koder so bili vsi izgnani v Srbijo. Po osvoboditvi se je Marija vrnila in se takoj vključila v delo.

Stanko Repek

Januarja smo ga pokopali na izolskem pokopališču. Rodil se je leta 1924 v Erzeltu. V NOG je začel sodelovati jeseni leta 1941. Organizirano udeležbo v NOV pa ima priznано od 9. 9. 1943. V glavnem se je boril v Gradnikovi brigadi. Za hrabrost je dobil dve odlikovanji. Po vojni je bil v službi organov uprave javne varnosti.

Franjo Back

V prvih dneh novega leta je umrl tovariš Franjo, star 65 let. Pokopali smo ga na Bledu. Rodil se je na Reki. Iz italijanske vojske se je prebil do Istrske čete. Pozneje je bil v brigadi 6. Gortana in v vojni pošti. Nazadnje je prišel na Gorenjsko. Bil je aktiven v družbenopolitičnih organizacijah.

Franc Pavšič

Konec novembra smo se na pokopališču v Levpi poslovili od tovariša Franca, rojenega leta 1911 v vasi Siroka njiva. Leta 1942 se je vključil v NOG. V partizanski vojski se je usposobil za bolničarja. Vsa vojna leta je aktivno deloval v družbenopolitičnih organizacijah. Član ZK je postal leta 1947.

Slavko Beguš

V Šmarju-Sap smo se konec oktobra poslovili od tovariša Slavka, rojenega leta 1914. Ob napadu Nemcev leta 1941 so ga zajeli v oficirski šoli v Sarajevu in ga odpeljali v taborišče Buchenwald. Domov se je vrnil po osvoboditvi. Aktivno se je vključil v družbenopolitično dogajanje.

Matija Rutar-Matic

Na koprskem pokopališču smo se 8. januarja poslovili od tovariša Matica. Rodil se je pred 59. leti v Ravnah na Tolminskem. Po razpadu Italije je odšel k partizanom. Bil je med prvimi graditelji postojank SVPB Pavla v Trnovskem gozdu.

Jože Krašovec

V devetinsedemdesetem letu je umrl Jože Krašovec iz Bereče vasi pri Metliki. Bil je borec Tomšičeve brigade pred razpadom Italije pa vse do konca vojne. Za zasluge v NOV je prejel dve odlikovanji. Po vojni se je vrnil na svojo kmetijo. Od njega smo se poslovili avgusta na domačem pokopališču.

Leopold Jerončič

Rodil se je leta 1898 v Kostanjevici pri Ligu, živel pa je večinoma v Anhovem. Bil je borec pred 9. 9. 1943 in zaveden komunist do smrti. Pokopali smo ga v Kostanjevici.

Petič Po poteh Kokrškega odreda

Oživele poti Kokrškega odreda

Franc Štefe-Miško

Duplje so letošnjo tretjo januarsko nedeljo pripravljene kot še nikoli, pričakale številne goste in tekmovalce letošnjega jubilejnega petega smučarskega maratona Po poteh Kokrškega odreda.

Janez Mohar-Potok

Red in organizacija, kakršno si lahko samo še želimo tudi na drugih tekmovanjih, sta še en dokaz več, da je kraj živel za nedeljsko tekmovanje že nekaj mesecev prej, in da je bila uspela organizacija le skupek vseh prizadevanj organizatorjev.

»Borci smo pred tremi leti s posebnim zadovoljstvom sprejeli pobudo prizadevnih dupljanskih organizatorjev, da njihovi množični smučarski teki nosijo ime Kokrškega odreda. S tem so želeli dupljanski maraton povezati s tradicijami NOB. Mislim, da je bila ta zamisel dobra in zasluži od nas borcev vse priznanje in pomoč, je poudaril predsednik komisije za zgodovinsko dejavnost organizacijskega komiteja Po poteh Kokrškega

odreda Franc Štefe-Miško, »kajti območje, po katerem potekajo smučarski teki, ima izredno bogato partizansko preteklost. V Udenborštu je namreč že julija 1941 okrožni vojni komite sprejel sklep o začetku vstaje v kranjskem okrožju, 26. julija 1941 je bila na južnem delu Udenboršta, na Cegelnici, ustanovljena prva Kranjska četa, nad Veternim Tržišča četa... Na Okroglem je trinajst borcev Kokrške čete aprila 1942 vodilo junaki boj do zadnjega moža. Na Bistrici so borci Kokrškega odreda 25. julija 1942 leta napadli in uničili štab policijske kolone. Velik delež NOB so prispevali tudi krajani Dupelj in prav je, da tako bogato preteklost teh krajev ne samo ohranjamo, temveč jo še krepimo in prenašamo na mladino!«

Rudi Nadiževac: »Ko je bilo vojne konec, sem imel komaj 15 let, vendar sem se z očetom že lotil marsikatero akcije. Vesel sem, da so me borci Kokrškega odreda povabili v svojo ekipo. Bilo je enkratno in prijetno doživetje.«

Zdravko Korenčan: »Ko tako velika množica tekmovalcev krene po naših nekdanjih borbenih poteh, je človeku zares prijetno pri srcu, posebno še nam borcem, saj vemo da naše borbene poti še ne bodo tako hitro pozabljene!«

Jože Šemrov: »Pravijo, da sem bil najstarejši na maratону. Sedemdeset let pa res ni taka starost. To sem dokazal tudi s tem, da sem se kosal z mnogo mlajšimi tekmovalci. Nasvidenje na Blokah pa v našem Črnem vrhu in na Vršiču.«

Dr. Mario Kocijančič

Zdravko Korenčan

Rudi Nadiževac

Jože Šemrov

Zdravko Šporn

Trije nekdanji borci Kokrškega odreda Zdravko Šporn, Dušan Feldin in Miloš Rutar-Ružo v prijetnem klepetu potem, ko je bila maratonska smučina že za njimi.

Vsi nekdanji borci Kokrškega odreda, ki so nastopili v Dupljah, so dobili od našega uredništva spominske knjižne nagrade. Še posebno nagrado pa je prejel Ivan Štular-Čiro, ki je kljub 90-odstotni invalidnosti uspešno premagal 25 kilometrov dolgo tekaško progo

Janez Mohar-Potok: »Prijetno mi je, ko vidim, koliko mladih sodeluje na današnjem tekmovanju in s kolikšno vnemo so se domala vsi tekmovalci pognali v smučino, ki vodi po tistih naših med NOB nešteto prehojenih poteh!«

Zdravko Šporn: »Čeprav sem bil med tekmovalci, nekdanjimi borci Kokrškega odreda, najstarejši se nisem ustrašil ne let ne kilometrov. Ta tek je bil lep spomin na naše padle tovariše!«

Dr. Mario Kocijančič: »Pri tako pisani starostni strukturi tekmovalcev, kot se jih je zbralo na letošnjem maratonu v Dupljah, bi sleherni zdravnik menil, da bo imel veliko dela. Pa ga ni bilo. Še posebno mero pozornosti sem namenil pregledu borcev potem, ko so uspešno premagali kilometre in ugotovil, da so bili zares odlično kondicijsko pripravljene!«

T. U.

Foto: J. Čurin

Maraton v Cerkljah

Cerklje – Športno društvo Krvavec Cerklje vabi vse ljubitelje smučarskega teka in rekreacije na prvi cerkljanski smučarski maraton, ki bo po dveh preložitvah zaradi slabih snežnih razmer v nedeljo, 27. januarja 1980, s startom ob 9. uri v neposredni bližini Zadrugnega doma v Cerkljah. Pismeno se lahko prijavite na naslov Športno društvo Krvavec Cerklje, Krajevni urad Cerklje, s pripisom – za cerkljanski maraton 80, prijavite pa se lahko tudi po telefonu na številko 42-001. Organizator bo sprejemal prijave tudi še v nedeljo do 8.30 ure na startu.

J. Kuhar

Po bojnih poteh Štirinajste

V nedeljo, 27. januarja, bo pri Rimskem vrelcu na Ravnah na Koroškem množična smučarskokotekarska prireditev Po bojnih poteh Štirinajste.

Start množičnega teka na 25 kilometrov in rekreativnega na tri kilometre bo ob 10. uri.

Se posebej pa vabimo borce Štirinajste, da se te množične manifestacije udeležijo v velikem številu.

Borci Štirinajste divizije

Vabimo vas na 17. tradicionalno tovariško srečanje, ki bo v soboto, 2. februarja 1980, ob 18. uri v Ljubljani, Dom JLA, Trg OF 13.

Odbor 14. divizije

Objava

Vojnoizdavaški zavod iz Beograda, Balkanska 53 izdaja edicijo »1941–1942 u svedočenjima učesnika NOB«, katere naslednjo knjigo namerava izdati še v letošnjem letu. Do sedaj je izšlo 25 zvezkov pa vendar je še mnogo praznin, mnogo neopisanih dogodkov in ljudi, ki sodijo v to zbirko spominov. Zaradi tega se založnik ob podpori Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in drugih DPO ponovno obrača na organizatorje vstaje in vodilne osebnosti iz NOB iz leta 1941 in 1942 s prošnjo, da napišejo svoje spomine, opišejo dogodke itd.

Oblika pisanja je svobodna od najenostavnejšega pripovedovanja do knjižnoumetniške izpovedi pa tudi manjšega znanstvenega dela, utemeljnega z dokumenti, s prepletajočimi spomini, opazovanji in ocenami. Naslednji zvezki bodo sestavljeni po letih, to se pravi posebej za leto 1941 in posebej za leto 1942. Zato naj bodo tudi prispevki prilagojeni tej delitvi. Rokopisov pa je za vsako leto lahko več. (Tisti avtorji, ki se bodo opredelili za pisanje spominov za celoten čas našega revolucionarnega dela, so prav tako zaželeni, vendar bi se s takimi avtorji pogovarjali posebej).

Avtorjem so zagotovljene vse avtorske pravice, kot jih določa pravilnik v avtorskih honorarjih v JLA.

Nosilec akcije je tudi v tem primeru redakcija »Ratna prištlost naših narodov i narodnosti« v Vojnoizdavačkom zavodu.

Podrobnejše informacije lahko avtorji dobijo v redakciji osebno ali telefonsko na št. (011) 657-723 – Beograd, Balkanska 53.

K pozivu redakcije se pridružuje tudi RO ZZB NOV Slovenije pa tudi KO odborov enot in služb NOV in POS.

Avtorji naj prispevke pošljejo do junija 1980.

Poizvedujemo

Pri založbi Borec deluje uredniški odbor, ki zbira gradivo in pripravlja izdajo zbornika z naslovom »Slovinci in letalstvo«. V njem bo poleg drugega tudi poglavje o slovenskih letalcih, ki so se med špansko državljansko vojno bojevali na republikanski strani.

V seznamu so tri imena slovenskih letalcev: Josipa Križaja, Viktorja Jazbinskega in Stanislava Kamenškega. Za prva dva so znani vsi osebni podatki, njun življenjepis in tudi kakšno usodo sta doživela po umiku iz Španije.

Za Stanislava Kamenškega pa se ve le to, da je bil letalec, da je v Španijo prišel iz Jugoslavije, in da je bil rojen 1909 v Rasini. Ali je padel v Španiji ali se je umaknil leta 1939 čez Pireneje v Francijo, oziroma kam je odšel kasneje, ni znanega popolnoma ničesar. Tudi podatek, da je bil rojen v Rasini, je vprašljiv. Po priimku in imenu je očitno, da je bil Slovenec, toda naselja z imenom Rasina v Sloveniji ni, pač pa je v Srbiji reka, z takim imenom. Zato gre najbrž za pomoto, za kak slovenski kraj s podobnim nazivom. Tudi priimek je lahko drugačen, da ne omenjamo skrajšane oblike imena Stanko. Lahko bi bil tudi Kamenšek, Kamenščak ali Kamenšak...

Alojz Mikenauer se spominja nekega Prleka, doma iz Ptuj ali okolice, ki je bil pilot pri republikanskem letalstvu v Španiji. Kasneje so ga fašisti sestrelili in je pri tem izgubil življenje. Preden je prišel v Španijo, je bil podoficer-pilot kraljevske jugoslovanske vojske. Možno je, da gre ravno za Kamenškega, lahko pa da je bil to kdo drug.

Prosim, vse, ki kaj vedo o Kamenšku oziroma onem drugem, če gre za dve osebi, naj to sporočijo uredništvu TV-15, Miklošičeva 28

Piše: Miloš Rutar

2

Borke, aktivistke in rekreacija

Vodnik letečega voda

Nuša Dvoržak, upokojena profesorica telesne vzgoje iz Ljubljane, je tudi še aktivna. Nekaj ur tedensko vodi telovadbo na gimnaziji Vide Janežič na Poljanah, vsak četrtek zvečer pa vodi rekreacijo svoji vrstnic. Nuša je pravzaprav celo življenje povezala s športnom. Že s šestimi leti je začela telovaditi na Taboru v Ljubljani, nato pa se je družina preselila v Kranj. Bila je plavalka, tekmovala je v mnogoboju, rada se je drsala na zamrznjenem ribniku v Stražišču in smučala, največje uspehe in njena velika ljubezen pa ji je bila orodna telovadba.

Bila je odlična telovadka in s ponosom pokaže svoja priznanja, diplome med njimi – 1. mesto na prvenstvu Sokolske župe Kranj (za Gorenjsko), 1939. in 1940. leta, v višjem oddelku naraščajnic.

Vojna je prekrizala njene športne tekmovalne uspehe. Vključila se je v mladinsko OF, nato v SKOJ mesta Kranja, februarja 1944 pa je vstopila v NOV. Bila je administratorica v štabu Gorenjskega odreda v Karavankah, nato vojaškega sodišča 31. divizije na Jelovici in v saniteti 9. korpusa na Primorskem. Po vojni je končala študij in bila do upokojitve profesorica telesne vzgoje na gimnaziji na Poljanah.

»Nuša, kako se te je pri partizanih prijelo ime vodnik letečega voda?«

Zasmejala se je in povedala nekaj doživljajev iz partizanskega življenja. »Res lahko rečem, da za mene kot športnico na pohodih ni bilo težav, čeprav sem poleg nahrbtnika nosila v roki še pisalni stroj. Štab Gorenjskega odreda se je poleti 1944 dalj časa zadrževal v taborišču nad žago v Dragi pri Begunjah. Z obveščevalcem Ivanom Janom-Svobodo sva vodila jutranjo telovadbo, preskakovali smo zapreke, tekli in delali proste vaje. Kako nam je vse to prišlo prav, ker smo včasih po cele dneve čepeli za strojem, v delavnicah, v kuhinji, potem pa smo bili po 10, 12 ali več ur na pohodih, ponoči, v dežju, mrazu in snegu!

Ko smo se proti koncu vojne vračali iz Trnovskega gozda, kamor smo odpravili ranjence, smo trije padli v zasedo. Rafal nas je presenetil, eden borac je padel, drugi pa je bil težko ranjen in so ga četniki ubili. Imela sem srečo. Prvi rafal me ni dosegel, vrgla sem se v jarek in jim ušla. Še danes mi zlovesče brni po ušesih: »Ne pucaj, uхвати ju živu!« Toda, bila sem hitrejša, in skrila sem se v gozdu, v globeli. Ob iznenadnih napadih in hajkah, ko smo se umikali, sem bila vedno na čelu, imela sem nekakšen prirojen občutek, v kateri smeri je najvarnejši umik. Ko sem dobila čin vodnika, so me soborci zato klicali vodnik letečega voda.«

»Kako poteka rekreacija, ki jo vodiš?«

»Ob četrtnih zvečer se srečujemo v telovadnici na Poljanah. Po prostih vajah ponavadi igramo odbojko, ki je zelo primerna igra za ženske naših let. Zbere se nas šest do osem in zavzeto igramo s kolegi.

Udeleženke rekreacije so zelo navdušene, še posebej moram omeniti akademsko slikarko Rožo Piščanec, upokojenko, udeleženko NOV, ki na gimnaziji še vedno vodi likovni krožek, kako vestno in redno telovadi z nami že več let. Omenila bi, da imajo mnoga društva »Partizan« v Sloveniji: v Ljubljani Narodni dom, na Taboru, v Šiški, Mariboru, Kranju, Celju, Novem mestu in drugod organizirano telovadbo za starejše. Pozivam bivše borke, poizkusite, sprva bo težko, ko pa se boste privadile, vam bosta rekreacija in družabnost nujna in potrebna!«

»Kako pa z možem, borcem in aktivistom na Koroškem, obdelujeta vajin »ranč?«

»V Savinjski dolini sva kupila opustelo gorsko kmetijo. Obdelujeva vinograd, obrezujeva sadovnjak, delava na vrtu in večkrat hodiva nabirat gobe, maline in borovnice. Poleti zelo rada v družbi domačink v strminah grabim seno. Od jutra do večera delamo, klepetamo, se šalimo in kar verjeti ne morejo, da sem bila med partizani (verjetno zaradi let), ker marsikatero, kar se vzdržljivosti tiče, »dam v koš!«

»Kaj priporočaš soborkam?«

»Čim več dela in sprehodov v naravo, tudi pozimi v snegu, na dopust, delno poleti in delno pozimi, zjutraj vsaj pet minut telovadbe, enkrat tedensko (posebno če živiš v mestu) na rekreacijo, redno obiskuj srečanja in proslave svoje partizanske enote, po upokojitvi se posveti opravilu, ki ti je v posebno veselje, klepet ob kavici s prijateljicami ne bo škodil, zdravnikov (če ni nujno) in tablet se ogibaj, cigarete zmanjšaj za polovico, vnuke vzgajaj v ljubezni do narave.

Pa zdravja in dobrega počutja ti želim!«

(Konec)

Dijaki o sebi in o svojem delu

Samoupravljalci

Če je naša družba samoupravna skupnost, potem mora vzgajati take ljudi, ki jo bodo znali samostojno upravljati. Precejšnjo mero samoupravne vzgoje daje že osnovna šola. Razred je ena osnovnih celic družbe, v njem se odvija družabno in družbeno življenje. Kaj bi bilo, če bi vsak učenec skrbel samo za svoje koristi! Občutek, da nisi sam in da nimaš samo pravic, ampak tudi dolžnosti, je tista struga, ki ves čas usmerja tok vzgoje samoupravljalca.

Z odraščanjem in dozorevanjem mora v vsakem posamezniku dozorevati tudi samoupravljalec.

Dijak gimnazije Vide Janežičeve v Ljubljani pravi: »Samoupravljanje kot učni predmet bi se moralo vsakemu dijaku pokazati kot nujnost, kot nekaj, po čemer bi dijak rad segel, da bi na tak način sam lahko reševal probleme, ki ga tarejo. Pomemben je odnos do tega učnega predmeta. Največji uspeh je vzljubiti pouk samoupravljanja in zavest, da je to osnova, iz katere lahko črpamo teorijo za prakso.«

Pouk samoupravljanja v prvem, drugem in prvi polovici tretjega letnika gimnazije poteka dve uri tedensko. Njihova predavateljica Liljana Ciglar se trudi dopolnjevati in popestriti učni program z dogajanjem v družbenem prostoru, s seznanjanjem učencev s skupščinskim sistemom, bodisi v občinskem pa tudi v republiškem merilu, in s samoupravljanjem organizacij združenega dela.

Zavzetost in odgovornost pomeni že prisostvovanje raznim sejam skupščin, ki zahtevajo od dijakov dobro voljo in njihov prosti čas. Delegate seveda izberejo v razredu po samoupravni poti, ti pa dolgujejo svojim sošolcem poročila s sej.

V učnem programu vsake srednje šole je obvezna delovna praksa. Pri tem se dijaki srečajo s proizvodnjo in tudi z delovnimi odnosi. Koliko imajo v tem kratkem času možnosti spoznati samoupravljanje delavcev?

»Pravzaprav je pri tej praksi večji poudarek na proizvodnji kot na spoznavanju življenja delovne organizacije,« pravi eden od mojih sogovornikov. »Prav bi bilo, da dijaki ne bi bili prepuščeni sami sebi. Vsak bi moral imeti svojega mentorja.« Ali bo lahko preskrbeti toliko mentorjev? Morda bi našli rešitev, če bi delovne organizacije spoznale šolski sistem in se mu odprle. Morda bi v svoj delovni program vključile tudi praktično

pomoč šolam pri vzgoji samoupravljalcev, ki bodo morda čez nekaj let prav njihovi delavci.

Na gimnaziji Vide Janežičeve poskušajo letos uvesti posebno delovno prakso, pri čemer bi se dijaki udeleževali na sestankih delavskih svetov.

Dijaki predlagajo, da bi delovno prakso opravljali po interesnih področjih, saj bo uspeh njihovega dela neprimerno večji, če bo vsak delal nekaj, kar ga zanima in izgrajuje njegovo vedoželjnost.

»Prizadevali smo si,« pravi predsednik OO ZSMS Bojan Radej, »da bi dijaki tretjih letnikov opravili svojo obvezno prakso pri izgradnji aleje tovarstva in spominov okoli Ljubljane. Toda doslej ni bilo uspehov. Pač moram poudariti, da je praksa za vsakega dijaka tudi vir zasluzka, česar pa na aleji ne bi mogel pričakovati, ker bi v tem primeru šlo za brigadno delo in tudi za brigadno družabno življenje. Prav bi bilo, če bi bila edino plačilo za opravljeno prakso samo ocena. Iščemo izhod; morda bi šel del dijakov na brigadno delo poti tovarstva in spominov, del pa v delovne organizacije. Zasluzek iz delovnih organizacij pa bi zbirali v razredni blagajni za maturantski izlet.«

Poljanski gimnazijci so dobro seznanjeni z življenjem v delovnih brigadah. Bili so že na Kozjanskem, na delovnih akcijah Morava, Sava, Brkini, Posočje, Slovenske gorice, Jasenovac, Ibar-Leopenac in na avtocesti Makedonija. »Naša občinska konferenca je na tem področju zelo aktivna,« se radi pohvalijo poljanski gimnazijci. »Organizira več izmen, in tako se v delovnih brigadah zvrstijo vsi zainteresirani.«

Po svojih izkušnjah sodijo, da je marsikje v brigadi še vedno poglavitno izpolnjevanje norme. Brigadno družbeno življenje, na katerem naj bi slonela vzgoja samoupravljalca, in kjer se posameznik lahko tudi že izkaže kot samoupravljalec, pa je potisnjeno v ozadje. Marsikdaj so šele pozne večerne ure namenjene sestankom, brigadnim konferencam, in takrat je težko ustvarjalno sodelovati.

Na splošno pa trdijo gimnazijci, da brigada je taka celica družbe, v kateri se posameznik lahko uveljavlja in daje tudi svoje predloge.

Zanimalo me je, kako je teoretični pouk samoupravljanja povezan s prakso v samih šolskih prostorih.

»Organizacijsko je videti vse lepo, so pa še težave,« pravijo moji sogovorniki. »Tako se na primer že precej časa borimo proti forumskemu vodenju organizacije ZSMS in šolske skupnosti. Največje težave pa se pojavljajo prav tam, kjer jih sploh ne bi smelo biti, to je v razrednih skupnostih. Razredne skupnosti so tiste osnovne celice, iz katerih bi morale izvirati spodbude. Nasproti temu se pojavljajo razredna neenotnost, nezainteresiranost nekaterih članov razredne skupnosti pa tudi zlorabljanje samoupravljanja za skrivanje neizpolnjenih učnih obveznosti je opaziti.«

Problem samoupravljanja rešujejo zelo aktivne komisije. Sklenili so, da bodo pisali zapisnike na svojih sestankih in z njimi seznanjali učiteljski zbor o svoji dejavnosti. Radi bi pritegnili k svojemu delu vse profesorje, ki so v ZSMS. Zelo radi pa bi našli stik tudi s samoupravnim življenjem profesorjev na šoli. Hvaležni so svoji mentorici Miri Kersnikovi, ki vedno najde posluš za njihove drobne ali velike težave in jim pomaga, da jih prebrodijo.

Ali so maturanti že zreli samoupravljalci? »Če bi hoteli to doseči, bi morali dati večji poudarek praktičnemu spoznavanju našega sistema. Marsikdo ima za poznavanje teorije samoupravljanja odlične ocene. Kako pa se bo znašel v praksi?« Taki so pomisleki dijaka Aljoša Kosorja, sekretarja OO ZSMS. In njegov predlog: »Več bi morali razpravljati v skupinah, večkrat bi morali povabiti goste iz delovnih organizacij.« Pa, kdo od dijakov se s tem ne bi strinjal?

Živa Drole

V pogovoru so sodelovali: predsednik OO ZSMS Bojan Radej, sekretar OOZSMS Aljoša Kosor, blagajnik OO ZSMS Andrej Savski, predsednica komisije za informacije Sandra Zorc, predsednica šolskega sveta Klara Markič, delegat v KMUI Miha Fras, referent za IPD Jože Pangerc, podpredsednica šolskega sveta Katja Fras, član sveta šole Ervin Kazič, predavateljica STM Liljana Ciglar, mentorica šolske skupnosti Ivanka Peterlin in mentorica OO ZSMS Mira Kersnik.

Učenci iz Preske predstavljajo svojo šolo

Franc Bukovec – Jože Jezovnik

Ime po narodnem heroju Francu Bukovcu

Naša osnovna šola že vsa povojna leta nosi ime po narodnem heroju Francu Bukovcu. Ker je Franc Bukovec naš rojak, med našimi ljudmi še živi spomin nanj. Zato si je naš zgodovinski krožek določil nalogo, da spozna in prikaže njegov lik.

Narodni heroj Franc Bukovec se je rodil v Verju 14. marca 1910. Bil je sin kmečkih staršev. Že z dvajsetimi leti je postal član KP. S pomočjo tovarišev je pridobil na svojo stran veliko delavcev, in zato ga je vodstvo tovarne odpustilo. Delavci so zaradi tega zahtevali stavko. Izvedli so jo 14. julija 1935 in je trajala devet tednov, dokler niso Franca Bukovca spet sprejeli na delo.

Ob začetku vojne je s tovariši začel pripravljati odpor proti okupatorju. Policiji, ki ga je hotela aretirati, je pobegnil v ilegalo. Postal je član vrhovnega komiteja. Njegova četa se je zadrževala v okolici Žič. Nekoč so ga sovražniki pri prebijanju iz obroča hudo ranili. Zdravil se je v ljubljanski bolnišnici.

Nemci so organizirali hajke na bataljon, v katerem je bil tudi Franc Bukovec. Nanj so razpisali celo denarno nagrado. Tovariš Bukovec je bil operativni oficir štaba tretje grupe odredov in je maja 1942 skupaj s svojimi tovariši izdal ukaz o imenovanju Dolenjskega odreda. Pozneje je postal komandant Polhograjskega odreda.

Nekega dne je bil poklican v štab tretje grupe odredov. S seboj je moral prinesiti tudi nekaj bomb. To pa je bilo zanj usodno. Ko je segel v nahrbtnik, je ena od bomb eksplodirala, za njo pa še ostale. Po hudih poškodbah je Franc Bukovec umrl. Tovariši so ga pokopali v bližnjem gozdu, grob pa skrbno zakrili.

Zgodovinski krožek z mentorico

PIONIRSKI ODRED HEROJA FRANCA BUKOVCA

Naše glasilo Brstje

Želja, da bi učenci naše šole imeli svoj časopis, je dolgo zorela. Prva številka Brstja je izšla leta 1957. Dolgo let je bila mentorica tovarišica Lejkova.

V začetku so razmnoževali časopis s ciklostilnim strojem. Učenci so ilustrirali vsako številko glasila posebej.

Tudi krajani Medvod, zlasti Planinsko društvo, so se zanimali za šolski časopis. Planinci so izdajali svojega, Brstje pa je z njimi sodelovalo tako, da je urejalo zadnjo stran. Nikoli ni manjkalo ljudi, ki bi časopis urejali, učencev, ki bi prispevali članke in ne nazadnje hvaležnih bralcev.

Veliko zaslug pri šolskem časopisu imata pokojna tovariša ravnatelja Žagar in Pokorn, ki sta pomagala reševati tehnično plat dela. Sedaj tiskamo glasilo v Kranju na delavski univerzi Tomo Brejc.

Brstje je zaživelo ob mentorstvu tovarišice Kajzerjeve, ki je prevzela vodstvo novinarskega krožka. Sledile so pogostejše izdaje. Tehnično uredništvo je prevzel akademski slikar in učitelj likovne vzgoje na šoli, tovariš Schmidt. Po odhodu tovarišice Kajzerjeve je mentor krožka in časopisa tovarišica Ostermanova. Novinarski krožek ima nalogo, da izda vsaj štiri številke Brstja letno. Učenci so si razdelili tematiko: poročila, šport, literarno rubriko, humor. Ves čas je v Brstju tudi rubrika Gozdovi pripovedujejo. V njej učenci obujajo tradicije, iz pozabe rešijo prenekatero življenjsko zgodbo iz NOB.

Mentorica Minka Osterman

Kako je nastal zgodovinski krožek

Osemindvajsetega septembra 1977 je bil prvi sestanek zgodovinskega krožka pod vodstvom profesorice Antonije Weiss. Udeležili so se ga učenci 6., 7. in 8. razreda ter tako postali člani zgodovinskega krožka. Začeli so zbirati star denar in z njim priredili lepo razstavo. Potem so začeli zbirati zgodovinske podatke o Medvodah in okolici. Ob koncu šolskega leta so učenci 8. razreda fotografirali stare cerkve in gradove, učenci 6. in 7. razredov pa so o njih zapisovali.

Lani smo že začeto delo nadaljevali. Najprej smo obiskali nekdanje borce NOB. Po njihovem pripovedovanju smo poiskali nekdanje kurirske javke v Medvodah in okolici. Konec šolskega leta nas je prehitel, da nismo mogli razmožiti matric z zapisanimi spomini. Zato pa je bila to naša prva letošnja naloga.

Zgodovinski krožek dobiva iz leta v leto več članov in vse kaže, da je pred nami bodočnost.

Irena Gaber in Mojca Popovski, 8. a razred

Mentorjeve misli

Zgodovinski krožek ima pred seboj pomembne naloge. Hočemo spoznati zgodovino svojega okolja, zlasti najnovejšo zgodovino in našo revolucijo. Sedanjim mladim rodovom postaja zgodovina NOB legenda. Mi pa skušamo iz pozabe potegniti tudi drobne dogodke, ki so bili še kako pomembni med narodnoosvobodilnim bojem.

Antonija Weiss

Slavko Čarman

Prvi padli mladinec v Medvodah

Ob dnevu JLA nas vsako leto obiščejo borci, udeleženci NOB. Živo nam pripovedujejo o velikem času, ki je za nas mlade že nekoliko odmaknjen.

Letos sta nam Nasta Sešek in Franc Žontar pripovedovali o Slavku Čarmanu in o mladinski organizaciji SKOJ v Medvodah.

Septembra 1941 so pri Čarmanu v Medvodah ustanovili mladinsko organizacijo v okviru SKOJ. Njeni člani so bili obenem člani telovadnega društva Sokol. Voditelj organizacije je bil mlad fant Slavko Čarman.

Oktober 1941 je društvo obiskal Stane Žagar. Članom organizacije je razložil, kakšne akcije naj opravljajo. Od nekega privlekl star radio in ga postavili na podstrešje pri Čarmanovih, od tu pa so radijska poročila širili naprej. Najbolj aktivna sta bila Lojze Černe in Jerca, brat in sestra.

Nekega dne je Slavko Čarman v knjižnici sklical sestanek mladinske organizacije. Zažgali so arhiv, skrili zastavo, vsak je pograbil tudi nekaj knjig in jih odnesel domov. Pripravili so še druge akcije. Med drugim so nabavili orožje iz škofjeloške vojašnice. Jarnikov oče iz Pungarta je z vozom odpeljal orožje v Pungart, od tu pa k Černetovim na klanec v Medvodah.

V tem času so naše kraje okupirali poleg Nemcev tudi Italijani. Požgana je bila prva slovenska vas Rašica. V Medvodah so tedaj organizirali akcijo zbiranja sanitetnega materiala in oblek za Rašisko četo (organizator Slavko Čarman). Zbrani material je pripeljal v gozd gostilničar Gontar. Orožje pa, ki so ga mladinci uspeli dobiti, so skrili v Stan, v kraj med dvema skalama tesno ob Savi. Medvoška mladinska organizacija je sodelovala tudi s kranjskimi aktivisti.

Nekoč je šest kranjskih aktivistov izgubilo zvezo s tovariši. Prišli so na medvoško ozemlje ter se povezali z medvoškimi mladinci. Čez nekaj dni so vzpostavili zvezo s Škofjo Loko in Cirmanov Janez jih je mimo nemških zased začel prevažati na škofjeloško ozemlje. Uspel pa je prepeljati le tri. Ostale so Nemci ujeli in jih zaprli v Begunje. Eden izmed njih pa je mučenju klonil in izadal Slavka Čarmana ter njegovega očeta Dominika. Oba so Nemci odpeljali v Begunje. Slavka Čarmana so tam ubili, očeta pa pozneje odpeljali v Dachau. Tam je tudi on podlegel.

Slavko Čarman je bil prvi padli mladinec v Medvodah. Mojca Popovski, 8. a

Sredi dela, vedno med
ljudmi

»O vojni bi lahko marsikaj povedala, o tem, kako živimo sedaj, pa se da povedati na kratko: dobro. O mojem delu bi morali govoriti drugi...« nas je hotela na hitro odpraviti tovarišica Anica, ki pravi, da rada dela in je aktivna, nerada pa govori o sebi.

Njena mladostna okretost, živahen pogled in vsa njena pojava izdajata bolj deklško kot pa v življenju že pogosto preizkušano naravo.

»Ja, res je, nikoli mi ni bilo česar koli težko narediti. Delala sem vselej z veseljem. Pa naj je bilo to v službi, v družbenopolitičnih organizacijah ali doma. Tako smo bili navajeni od doma.«

Črni lasje so urejeni v mladostno pričekso, svetle oči gledajo naravnost v sogovornika. Komaj sedemnajst let ji je bilo, ko je tudi v njeno vas, na Skoke, prišla vojna. Pri Fraso, na mali kmetiji, je bilo borcem, terencem in mladinskim aktivistom vedno na voljo prav vse, kar so v hiši premogli.

»Najprej, kmalu po tem, ko se je začela vojna, sem postala mladinska aktivistka. Leta 1944 pa sem bila sprejeta v SKOJ.« Od takrat pa, vse do danes Anica ni »izpregla« za dlje časa; razen tistega, kolikor pač trajajo meseci porodniškega dopusta za dva otroka. Najprej je bila leta 1945 v Mariboru, kjer je opravljala zaupane ji naloge. Naslednje leto se je poročila in se z možem preselila v Celje, kjer je svoje delo nadaljevala; od AFŽ do mestnega odbora OF, od sindikatov do članstva v mestnem komiteju ZK Celje...

Spet ji gre na smeh, ko mi pripoveduje, da ima daljši staž dela v družbenopolitičnih organizacijah kot pa delovne dobe za pokojnino.

»Leta 1954 smo se spet preselili v Maribor in sem tam svoje politično delo nadaljevala... in ves čas hodila v redno službo. Zato, ker sem bila zaposlena, ker sem poznala pisarniško in proizvodno delo v tovarni, ker sem poznala tudi delo na vasi (saj sem bila z vasi doma), mi politično delo ni delalo posebnih težav.«

Z njenim življenjem je šlo vse, bi lahko dejali, po predpisih. Nobeni nalogi se ni izmuznila in nič ji ni bilo podarjeno. Poleg dela in dveh otrok je končala še srednjo ekonomsko

šolo, saj takoj po vojni ni bilo prave priložnosti, kasneje pa se je tudi pokazalo, da ji bo strokovna izobrazba pri delu še kako koristila.

Iz njenih ust ni slišati o težavah, o prepirih na delovnem mestu, o drugih nevšečnostih.

Vam je bilo res vedno tako lepo v življenju, jo z nejevero vprašam.

»Vedno sem imala srečo, da sem imela ob sebi

Anica Hojnik-Fras

take delovne tovariše, da sem se lahko od njih mnogo naučila.«

Že deseto leto je zaposlena pri Skupščini občine Maribor. Prejšnja leta je delala več pri sindikatih, sedaj pa je že štiri leta zaposlena pri referatu za zadeve borcev in vojaških invalidov.

»Zelo rada delam z ljudmi. Moje sedanje delo je pač take narave, da imam opravka s svojo generacijo, ki je po eni strani zelo rahločutna, po drugi pa zelo dosledna.

To od nas, ki tu delamo, zahteva mnogo naporov. Z vsakim borcem posebej je treba najti stik in pravo besedo zanj. Zlasti je težko takrat, ko so nekateri borci prepričani, da so do nečesa upravičeni, naša določila in zakoni pa pravijo drugače. K sreči takih primerov ni veliko. Na splošno je treba povedati, da so se pogoji tako za borce kot za vojaške invalide v zadnjih nekaj letih zelo izboljšali. Kljub temu pa sem prepričana, da sodi med pomembnejše stvari prav pristop k posameznemu borcu. Iz vrste let političnega dela črpal izkušnje za sedanje delo.«

Tovarišica Anica živi danes v Framu pri Mariboru, kjer sta si z možem (borcem Stirinajste) po dolgoletnem varčevanju zgradila hišico. Ko jo sprašujem o njeni krajevni skupnosti, si obetam, da jo bom presenetila, saj je skoraj po ves dan službeno zdoma. Toda ne, Anica je tudi tam aktivna.

»Kdor je bil že med vojno pripravljen dati za to našo domovino prav vse, kdor je tudi v svobodi zgrabil krepko za delo, ne more in ne sme stati ob strani niti na stara leta. Letos grem v pokoj, pa že sedaj vem, da bom delala po svojih močeh še naprej.«

Najbrž je res, kot nam pripoveduje tovarišica Anica, da bi vsega dela ne zmogla, če bi ne imela doma tako razumevajoče družine.

Vprašam jo še po tovarištvu pa o današnjem standardu in podobnih rečeh.

»Ko sva se z možem poročila, nisva imela ničesar. Pač. Dodelili so nama kletno stanovanje. Dolgo let sva varčevala za hišo, ki jo danes imava. Kar dobro nam gre v primerjavi s tistimi časi. Toda v letih varčevanja in stiskanja smo se naučili odrekati. Zato smo varčni še kar naprej.

Kar pa zadeva tovarištvo, tisto pravo, brez kakršnihkoli dodatkov, je bilo najboljši in največji darček takoj po vojni. Spominjam se, ko smo udarniško zidali združni dom v Medlogu pri Celju. V visoki nosečnosti sem šla in prišla za delo. Seveda se je drugim »zdelo za malo«, da bi bila nosečnica bolj delovna od njih – in so poprijeli še bolj... in jedli smo iz iste skleda...«

Kaj pa najbolj »žuli« borce, ki prihajajo vsak dan k vam? »Zdravje, starostni pojavi. Zopet se s tem v zvezi pojavljajo stanovanjska vprašanja. Stanovanja v višjih nadstropjih brez dvigal, brez centralne kurjave, daleč od prevoznih sredstev... tudi vprašanje sosedске pomoči je bolj in bolj prisotno...«

Vse o njej sami je bilo treba »izvleči« iz nje. Ko pa sva zaključevali pogovor in spregovorili še o borchih, bi nam bila pripravljena povedati še kopico zanimivih in koristnih opažanj iz svojega dela.

Bojana Žokalj-Jesih

Varčevanje kot
senzacija

Zgodilo se je nepričakovano – jubilej, četrto stoletje obstoja je bil v železniški transportni organizaciji v Titogradu proslavljen brez pijančevanja, brez kosil in večerij.

Zaslužnim železničarjem, znanim družbenopolitičnim delavcem in delovnim organizacijam, ki so prispevale k razvoju ŽTO so podelili plakete, diplome in značke. Tudi cvetja je bilo.

Pred slovesnostjo so železničarji izračunali, koliko bi jih stalo, če bi, po starem običaju, pripravili kosilo. Sindikalna organizacija je toliko sredstev nakazala družinam svojih delavcev, ki jih je prizadel aprilski potres.

Privarčevali so torej dvojno. Zapravljeno je bilo manj, kot če bi bilo prirejeno veseljačenje in namesto razsipanja, so železničarji pomagali tovarišem v nesreči.

Ta poteza železničarjev je bila v tisku zabeležena skoraj kot senzacija. S polno hvale, seveda. Ali – kot nekaj izjemnega, nevsakdanjega. Kot poteza, ki se zelo razlikuje od običajnih. Kar je tudi resnica.

Samo to dejstvo, da se varčevanje pričaka kot senzacija, dovolj prepričljivo govori o razširjenosti in ustaljeni navadi – da razsipamo.

Namesto da bi bilo obratno. Da se razsipništvo pričaka in obeleži kot senzacija.

VEČERNJE NOVOSTI – 7. januar 1980

V vas se je vrnilo
življenje...

Pred sedemnajstimi leti je bila slikovita vasica Ostrožno brdo sredi brkinskega gričevja pravcato naselje samcev.

»Naši kmetje zdaj prodajajo vsak dan 500 litrov mleka, vsako leto precej pitanih goved in tudi veliko poljščic.« se je v pogovor vključil Franc Krebel. »V vasi je 20 traktorjev, 42 ljudi hodi na delo v Pivko in drugam; skoraj nobena hiša ni prazna.« Seveda pri teh vzpodbudnih besedah ne pozabi omeniti, da je njihovo vas zaobšel širši družbeni razvoj. »Z dolino smo povezani samo s slabo makadamsko cesto, do avtobusa morajo delavci štiri kilometre daleč peš. Ta odsek bi bilo treba nujno asfaltirati, na drugi strani bi morali vas povezati z brkinsko slemensko cesto. Če bomo poleg cestnih povezav dobili tudi avtobus, vodovod in telefon, se bo vas še hitreje razvijala; v nasprotnem primeru bo ponovno nazadovala. To pa ne more biti v našem interesu,« meni Franc. Dodaja, da bi se tisti, ki odločajo o razvoju Brkinov, morali bolj zavedati, da je Ostrožno brdo veliko prispevalo med narodnoosvobodilnim bojem in še sedaj – od vseh brkinskih vasi – največ daje.

7 D – 7. januar 1980

Tu, takoj poleg nas

Jelisaveta Vukosavljević, družinska upokojenka iz Beograda, stara 79 let, ki se sicer neobičajno dobro drži za svoja leta, je padla na poledici in si zlomila nogo. Padla je, ko je poskušala pri trgu Skadarlija preko ulice, ki jo je čistilec malo pred tem »očistil« in pri tem zatrpal pešceve prehode. Ne ve se, kdo je kriv za to nesrečo: mehanizacija je naredila to, kar mora in kar lahko, a to je – naredila je prehod za vozila, z ljudmi bomo lahko! Morda je edina krivka babica, ki je v tem vremenu, ko ledene kepe prete tudi mnogo mlajšim, šla od doma...

Prav pri tem vprašanju se je uresničil tisti stari rek, da »ne pade sneg, da bi pokrili breg...«, marveč, da bi odkril, koliko (ne)skrbimo za stare, bolne, osamljene, siromašne itd. someščane, kolikšna je naša »skrb za človeka« mnogokrat samo »začrtana« deklaracija, a ne življenje. Omenjena starka (njen primer prav gotovo ni osamljen)

je MORALA ta dan v mesto, da kupi mleko in kruh, ker ni imela nikogar, ki bi ji prinesel te nujne potrebščine.

Naj bo sneg ali dež, poledica ali košava – glej priložnosti, da se obrnemo k osebni ali skupni zavesti, glej priložnosti, da mestne skupnosti naredimo izpit iz svoje vloge »razširjene družine«, da sekcija ženske, mladinske organizacije, združenja meščanov na pravi način izpolnijo in ožive svoje, mnogokrat papirnate programe dela. V nekih naseljih obstajajo lepi primeri, kako otroci iz sosedstva redno prinašajo mleko, kruh in časniške starejšim in bolnim, kjer mladi pazijo otroke, a sosedji obiskujejo bolne. To je kljubovanje betonu in železu, ki poskuša (na žalost mnogokrat tudi uspeva), da nas odtuji in zapre v zgradbe.

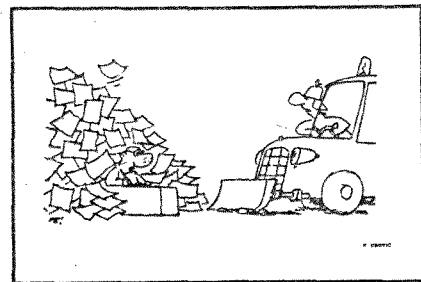
NADA – 18. januar 1980

Grozi »katastrofa«?

Katastrofa bo – tako pravijo v tovarni – če ne bo letos pesa rastla vsaj na pet tisoč hektarjih. Katastrofa bo za tovarno in za Ormož. Za pridelovanje sladkorne pese je načrtovanih celo sedem tisoč hektarjev, vendar podatki govorijo o tem, da ni neutemeljen strah, ki izvira iz grožnje v celo nedoseženih petih tisočih hektarjih posevkov.

Lepa in nova tovarna sladkorja v Ormožu že stoji. Ne samo s svojo zunanjo podobo, z možnostjo zaslужka v domačem kraju bo pomagala spreminjati podobo življenja ljudi v tem delu Slovenskih goric. Tovarna je bila dolga leta želja vseh ljudi. Zdaj, ko stoji, je v Ormožu na zadovoljstvo s tovarno padla grozeča senca – kako zagotoviti dovolj velike količine sladkorne pese. KOMUNIST – 11. januar 1980

Brez besed

BORBA – 19. januar 1980

Kaj narediti?

Kaj narediti z okrog 250.000 hektarji neobdelane kmetijske zemlje v Sloveniji? Nekateri svetujejo, da bi jo pogozdili, saj nam lesa primanjkuje. Pogosto pa imamo tudi premalo mesa in raznih kmetijskih proizvodov. Na dohodek iz novih gozdov bo treba čakati tudi več desetletij, iz tistih, ki se bodo pogozdovali sami, ker za to ni denarja, pa tudi 100 ali še več let.

VEČER – 10. januar 1980

Prek vsake mere

Na seji predsedstva zveze za telesno kulturo Jugoslavije, ki je bila 7. decembra lani, je bilo sporočeno, da bo naša država v prihodnjih letih gostitelj štiriinštiridesetih svetovnih in evropskih prvenstev, več kot v poslednjih petnajstih letih.

Ta tekmovalna naj bi (po kandidaturi) bila v teh republikah in pokrajinah:

V Hrvaški – 15,
Srbiji in Sloveniji – po 8,
Bosni in Hercegovini – 4,
Makedoniji – 2
v Vojvodini in Kosovu – po 1.
Glede na poudarjene ukrepe varčevanja so predloge vrnil v republike in pokrajine, da bi jih le-te ponovno proučile.

NIN – 13. januar 1980